

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЄВРОПЕЙСЬКІЙ ВИМІР ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

матеріали II регіональної наукової конференції

21 грудня 2018 р.

Чернігів, ЧНТУ

2018

Рекомендовано до видання кафедрою публічного управління та менеджменту організацій
Чернігівського національного технологічного університету
(протокол № 6 від 13 грудня 2018 р.)

УДК 35(339.92+327):061.1ЄС

Редакційна колегія

Вдовенко С.М., доктор наук з державного управління, професор
Руденко О.М., доктор наук з державного управління, доцент
Ткаленко Н.В., доктор економічних наук, професор
Дука А.П., доктор економічних наук, доцент
Косач І.А., доктор економічних наук, доцент
Михайловської О.В., кандидат економічних наук, доцент
Пономаренко С.І., кандидат економічних наук, доцент
Філіпова Н.В., кандидат економічних наук, доцент
Шестаковська Т.Л., кандидат економічних наук
Старченко Г.В., кандидат технічних наук, доцент

Навчально-наукова серія:

«Публічне управління та адміністрування».

*Започаткована НДІ публічного адміністрування та менеджменту Чернігівського
національного технологічного університету в 2015 році*

Європейський вимір публічного управління: матеріали II регіональної наукової конференції; 21.12.2018 р., м. Чернігів / за заг. ред. Руденко О.М., Михайловської О.В. Чернігів : ЧНТУ, 2018. - 150 с. Електронне видання. (навчально-наукова серія: "Публічне управління та адміністрування"; випуск 13). URL: https://pumo.stu.cn.ua/wp-content/uploads/tezy_2018.pdf

Збірка матеріалів містить доповіді учасників II регіональної наукової конференції з актуальних питань наукового забезпечення розвитку системи державного управління, проблем підвищення її ефективності; соціальних технологій та механізмів взаємодії держави, бізнесу й громадянського суспільства; забезпечення безпеки держави у зовнішньому й внутрішньому політичному та економічному просторі.

УДК 35(339.92+327):061.1ЄС

© Чернігівський національний технологічний університет
© авторський колектив

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ. <i>Науменко К.В.</i>	3
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ. <i>Гнатенко В.С.</i>	7
БАЗОВІ СКЛАДОВІ ТА ФУНКЦІЇ ГУМАНІТАРНОГО ВИМІРУ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ І ОСОБИСТОСТІ. <i>Мединська Г. А.</i>	12
КРИПТОВАЛЮТА ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ <i>Грабчук О.В.</i>	18

РЕКОМЕНДАЦІЇ ОРГАНАМ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ. <i>Кодіс Є.І.</i>	21
РИЗИКИ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ ТЕХНІЧНОЮ ДОПОМОГОЮ В УКРАЇНІ. <i>Куцевол А.А.</i>	25
ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПРИ МІЖНАРОДНОМУ КРЕДИТУВАННІ В УКРАЇНІ. <i>Ананьєва Ю.В.</i>	29
УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОВІДНИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АЕРОКОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ. <i>Псюк М.О.</i>	32

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІЙНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ. <i>Абрамова Д.С.</i>	37
ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ <i>Лагута І.В.</i>	44
ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ. <i>Задосенко К.О.</i>	48
РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ. <i>Щербак Н.В.</i>	53
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО МУСУЛЬМАНСЬКИХ МЕДІАРЕСУРСІВ. <i>Аулін О.А.</i>	58

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ. <i>Шаповал О.В.</i>	63
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ. <i>Шестаковська Т.Л.</i>	68

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ. <i>Якайтис І.Б.</i>	74
<hr/>	
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ. <i>Забаиштанський М.М.</i>	79
МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР В ЕКОНОМІЦІ. <i>Гривко С.Д.</i>	84
РЕГІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ. <i>Іванець В.А.</i>	90
РОЛЬ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ. <i>Філіпова Н.В.</i>	95
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНИХ ОНКОЛОГІЧНИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ. <i>Крикун О.Д.</i>	96
СТАН БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ. <i>Семченко-Ковальчук О.Б.</i>	101
<hr/>	
ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН. <i>Конопля Я.Ю.</i>	105
ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН. <i>Халімон П.В.</i>	112
<hr/>	
ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ. <i>Нехай В.А.</i>	118
АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ДИНАМІКИ ЕКСПОРТУ В УКРАЇНІ. <i>Мищенко А.І.</i>	122
МЕТОДОЛОГІЯ ТА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ. <i>Ірха Я.М.</i>	126
МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ФІРМИ. <i>Бондар В.В.</i>	131
ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ НЕЙРОМАРКЕТИНГУ НА СПОЖИВАЧІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ. <i>Шкулепіна А.В.</i>	135
ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА. <i>Борозенець К.В.</i>	139
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СЕКТОРУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА. <i>Клочко А.А.</i>	142

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

НАУМЕНКО КОСТЯНТИН ВАЛЕРІЙОВИЧ

аспірант кафедри публічного адміністрування

Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сучасний економічний стан в Україні має негативні тенденції, що обумовлені військовими подіями, світовими економічними кризами, пандеміями, тощо. Тому подальше управління державними процесами вимагає не лише заходів направлених на ідеологічне спрямування, а й реальних дій, що приведуть до покращення рівня життя населення.

Така задача, потребує виважених, оптимальних дій, які ґрунтуються на достовірній інформації про стан тих чи інших державних процесів, незалежності керівників державних органів від бізнесової та політичної еліти, громадянської підтримки та фінансування.

Сьогодні ми переживаємо епідемічну кризу, де все далі стає більше зрозуміло, що кожна країна дбає перш за все про свою власну безпеку, економічний розвиток та благополуччя. Так, значна частина еліт в Україні це також зрозуміла, коли залишити країну не можливо, накопичені капітали вивести також складно, оскільки пандемія має всесвітній масштаб. Залишається тільки одне, жити разом зі своїм народом, дбати про нього та розвивати країну, оскільки економіка має властивість залежати від фінансового благополуччя кожного в країні.

Все це та багато інших не вирішених питань, ставлять безпеку держави перед загрозою небезпек та викликів, які мають нові форми, шляхи вирішення яких на сьогоднішній день не знайдені. Тому слід виділити необхідність збільшити акцент саме на процесах оптимізації управлінських рішень в державному управлінні, вивченні ефективних методів прийняття таких рішень, дослідженні провідного міжнародного досвіду та об'єднання зусиль громадянського суспільства для розвитку наших територій, ресурсів, потенціалу, економіки, що як, показала практика останніх подій, відіграє

ключову роль в збагаченні українців не залежно від соціального статусу.

Проблема вирішення цих питань, потребує збільшення взаємозв'язків між розвитком держави та забезпеченням її безпеки, яка уособлює в собі питання особистості, суспільства, держави та багатьох інших життєво важливих соціально-економічних та політичних явищ.

Проблема дослідження державної безпеки передбачає в першу чергу вивчення поняття безпеки в системі взаємозалежних з ним понять.

Переважає більшість досліджень проблем забезпечення державної безпеки тісно пов'язують її із національною безпекою. І хоча ці поняття дуже сильно корелюють між собою, проте відмінність полягає у відношенні до основних цінностей. Так, безпека держави переважно направлена на захист державних стратегічних інтересів, ресурсів держави в тому числі і інтелектуальних, трудових та соціальних, що на відміну від національної безпеки не робить акцент саме на захисті в першу чергу інтересів нації, громадян, людини, її прав та свобод.

Таким, чином можна вважати, що цілями забезпечення національної безпеки є захист основ конституційного ладу України. Відповідні положення закріплені у стратегії національної безпеки України [1], об'єктами державної безпеки є суверенітет і незалежність держави; територіальна цілісність держави; непорушність державного кордону; єдність правового та інформаційного простору; конституційний лад; конституційні права та свободи громадян; державні інформаційні ресурси, телекомунікаційні системи; духовний і творчий потенціал населення України, моральні цінності суспільства.

Так, визначаючи ці два поняття, національну безпеку можна вважати більш всеосяжною, проте державна безпека, як раз і створює той стан захищеності, про який мова йде майже в усіх підручниках. Це можна пояснити і тим, що розвиток суспільства неможливий без дієздатної держави, не можливе надійне надання громадянам необхідних умов для життя, розвитку та самовираження, гарантій їх цивільних прав та соціальної захищеності, забезпечення політичної

стабільності та стійкого соціально-економічного розвитку країни.

Разом з тим, як державна так і національна безпека є запорукою захисту національних інтересів України, як всередині країни так і на міжнародному рівні.

Зважаючи на теоретичне визначення безпеки, як стану захищеності від загроз та ризиків, можна уявити, що воно протилежне небезпеці. Таку думку було представлено Ф. А. Брокгауза і В. А. Ефрона. Зазначалося, що безпека необхідна для попередження небезпек [2]. З цього випливає, що ідентифікувати той чи інший стан захищеності можливо лише по характеристиках загроз та ризиків, які переставлені в сучасній літературі, як ймовірність настання негативної події [3].

З цього випливає, що державна безпека, є інтегральним поняттям і включає в себе різні напрямлення реалізації політики забезпечення захищеності.

Отже, забезпечити безпеку неможливо без ідентифікації та оцінювання їх рівня не можливо. Проте сьогодні, чомусь відсутнє загальне розуміння того, що благополуччя залежить від зайнятості, яка в свою чергу дає надходження до бюджету, не залежно від якого виду економічної діяльності. Таку залежність детально дослідив американський вчений Бернارد Баумоль. В результаті можна сказати про те, що зайнятість у будь-якій формі є позитивним фактором для розвитку економіки країни. Показник зайнятості, характеризує подальшу поведінку фондових ринків, валют, тощо, оскільки дає зрозуміти потенційному інвестору, що справа, в яку він вкладає кошти розвивається та приносить більші прибутки [4].

Відповідно, основним суб'єктом забезпечення безпеки в країні виступають органи державного управління, а об'єктами можна вважати ряд критичних інфраструктур, стратегічних об'єктів, тобто все те, що дозволяє забезпечити гідні умови життя громадянам.

В умовах світової кризи, що викликана глобальною пандемією, вирішення питань забезпечення державної безпеки, яка багато в чому залежить від послідовної політики нашої держави рівня толерантності у суспільстві та

співробітництві, питання дослідження державної безпеки є вкрай важливим. Це обумовлено оптимізацією концептуальних шляхів її забезпечення.

Практика діяльності суб'єктів забезпечення державної безпеки говорить про те, що вирішення таких завдань, особливо в останні роки, організаційно забезпечуються. Тому, хотілося б сподіватися, що представлений зміст відкриє шляхи для подальшого розвитку таких досліджень.

Із вищевказаного слід підсумувати, що концепція державної безпеки, повинна представляти собою єдність науко-творчих, програмно-політичних та нормативно-правових положень, які відображають цілі, завдання та засоби досягнення стану захищеності держави.

Розробка такої концепції з урахуванням внутрішніх та зовнішніх загроз, у тому число геополітичних є найважливішою задачею для українського суспільства. Тому, поєднуючи в собі всі аспекти функціонального визначення, категорія «державна безпека», в теоретичному плані воно набуває універсальний характер, оскільки характеризується в практичному застосуванні даної категорії, як комплексне явище.

Отже, державну безпеку можна вважати складовою національної безпеки, яка характеризує стан захищеності що забезпечується суб'єктами державної влади, та громадськими організаціями і громадянами з метою протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про національну безпеку України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст. 241), url: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Энциклопедический словарь Ф.А. Брокгауза и И.А.Ефрона: в 86 т. СПб., 1890- 1907. Т. 5., с. 304-305
3. С. Ткач (2015) Управління ризиками інвестиційної діяльності в регіоні: теоретичні основи та прикладні аспекти: моногр., Інститут, Львів, 234 с.
4. Bernard Baumol (2007), *Sekrety ekonomicheskikh sushchestvuyushchikh kazateley* [Secrets of Economic Indicators], Balans Biznes Buks, Moskov, Russia.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

ГНАТЕНКО ВАЛЕРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

кандидат економічних наук

Дружківський міський голова,

Питання безпеки мають особливе значення для підтримки стабільного розвитку держав і суспільств. Не випадково інтерес до проблеми в науковому співтоваристві не слабшає протягом століть. Початок концептуальних уявлень про безпеку сходять до робіт ще античних філософів і мислителів, які розглядали її як стан, що визначає відсутність небезпеки в навколишньому середовищі.

Концепція національної безпеки України базується на нормах Конституції України і визначає основні засади державної політики, спрямованої на захист національних інтересів та гарантування безпеки особи, суспільства, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз. Конституційні норми стосуються різних видів безпеки, серед яких важливе місце займає саме економічна безпека, оскільки з нею тісно пов'язані стабільний і динамічний розвиток національної економіки, її ефективність і конкурентоспроможність на внутрішньому і світовому ринках. Тому необхідною передумовою достатньо стійкого розвитку держави є забезпечення належного рівня її економічної безпеки.

Економічна безпека як стан захищеності життєво важливих інтересів усіх жителів країни, суспільства в цілому і держави в економічній сфері від внутрішніх і зовнішніх загроз є одним з головних компонентів системи національної безпеки. Гарантії економічної безпеки є необхідною умовою для забезпечення стабільного розвитку національної економіки. Вона відіграє вирішальну роль у досягненні економічного суверенітету держави, забезпеченні економічного розвитку, реалізації ефективної соціальної політики, убезпеченні суспільства від екологічних стихій, зростанні національної

конкурентоспроможності в умовах міжнародної економічної взаємозалежності. Створення ефективної системи економічної безпеки держави дає можливість вчасно виявляти загрози національним економічним інтересам і запобігати заподіяння збитків соціально-економічній системі в цілому. Поліпшення системи економічної безпеки набуває особливої актуальності для країн, які переживають трансформаційну кризу та загострення притаманних їй суперечностей.

Для сучасного стану економіки України як самостійної незалежної держави, утвердження її як суб'єкта світового співтовариства особливо актуальними є проблеми забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, формування механізму протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам, підвищення рівня життя населення, розвитку системи міжнародної економічної взаємної залежності. Сукупність цих проблем та алгоритм їх вирішення тісно пов'язані з категорією "безпека", що в перекладі з грецької мови означає "володіти ситуацією". Зміна внутрішніх та зовнішніх чинників розвитку національної економіки актуалізує дослідження питання забезпечення економічної безпеки держави [1].

Згідно із Законом України «Про національну безпеку України» національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [2].

Національна безпека України за сферами функціонування поділяється на державну, політичну, соціальну, економічну, інформаційну, екологічну, науково-технологічну, військову і т. д. В Україні пріоритетом національних інтересів у сфері економічної безпеки є створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя та добробуту населення.

У результаті аналізу визначень економічної безпеки, даних різними авторами [3-5], можна зробити висновок, що економічна безпека - це стан надійної захищеності життєво важливих інтересів і корінних основ існування

особистості, суспільства і держави, а також світової спільноти від внутрішніх і зовнішніх загроз, при якому вони мають можливість самостійно визначати характер і форми виробничої або іншої діяльності для розширеного відтворення товарів і послуг в обсягах, що забезпечують соціально орієнтований розвиток економіки.

А отже, як наслідок, мета системи економічної безпеки – це забезпечення надійної захищеності життєво важливих інтересів і корінних основ існування особистості, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, при якій вони мають можливість самостійно визначати характер і форми виробничої або іншої діяльності для розширеного відтворення товарів і послуг в обсягах, що забезпечують соціально орієнтований розвиток економіки країни.

Для досягнення зазначеної мети необхідно забезпечити:

- економічну незалежність країни - можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами, спроможність використовувати національні конкурентні переваги для рівноправної участі у міжнародній торгівлі;

- стійкість національної економіки - міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів;

- здатність національної економіки до саморозвитку і прогресу, спроможність самостійно реалізовувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал країни.

Забезпечення економічної безпеки, досягається в результаті розробки і реалізації комплексу заходів, спрямованих на нейтралізацію загроз економічній безпеці. Функціонування комплексної системи забезпечення національної економічної безпеки здійснюється на основі принципів законності, економічної доцільності, поєднання превентивних і реактивних заходів, безперервності, диференційованості, координації та підконтрольності [6]. Тому, забезпечення

національної економічної безпеки має здійснюватися на основі стратегії, що включає:

- визначення національних інтересів в області економіки;
- характеристику найбільш вірогідних зовнішніх і внутрішніх загроз економічній безпеці країни;
- визначення і моніторинг факторів, що впливають на стійкість національної соціально-економічної системи, в короткостроковій і середньостроковій перспективі;
- формування економічної політики, інституційних перетворень і необхідних механізмів, що пом'якшують вплив факторів, які дестабілізують національну економіку;
- цілі і завдання системи економічної безпеки країни;
- визначення критеріїв і параметрів стану економіки, що відповідають вимогам економічної безпеки і забезпечують захист важливих інтересів країни;
- механізм функціонування системи національної економічної безпеки на основі застосування всіма інститутами державної влади правових, економічних і адміністративних заходів впливу.

Отже, можна зробити наступні висновки:

1. Забезпечення національної економічної безпеки України доцільно розглядати як цілеспрямовану діяльність державних і суспільних інститутів, а також громадян щодо виявлення, попередження загроз економічній безпеці особистості, суспільства і держави та протидії цим загрозам як обов'язкової і неодмінної умови захисту національних економічних інтересів.

2. Національна безпека, у коло якої входить економічна безпека, нерозривно пов'язана з діяльністю держави. Адже тільки вона може, спираючись на свій апарат, органи державної влади, діяльність яких чітко визначена та обмежена рамками чинного законодавства, забезпечити спокій громадян, створити сприятливі умови для їхнього життя і діяльності.

3. Забезпечення економічної безпеки вимагає розробки механізму реалізації стратегії економічної безпеки держави, під яким розуміється система

організаційно-економічних і правових заходів, спрямованих на запобігання загрозам економіці країни.

4. Розроблений механізм повинен включати в себе такі елементи, як моніторинг економічних показників, визначення порогових соціально-економічних показників, дії інститутів держави по виявленню внутрішніх і зовнішніх загроз економічній системі країни, формування обґрунтованого обсягу матеріальних запасів як виробничого, так і невиробничого призначення для цілей компенсації проблем споживання в разі екстремальних для економіки країни умов.

Список використаних джерел:

1. Скорук О.В. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи проблеми забезпечення / О.В. Скорук // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / Голов. ред. М.М. Палінчак. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2016. – Вип. 6. Ч. 3. – С. 39–42.

2. Про національну безпеку України. Закон України від 19.06.2003 року № 2469-VIII. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

3. Стеценко С.П. Економічна безпека: сутність і структура / С.П. Стеценко // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 24. – С. 104–106.

4. Шайдоров О.І. Економічна безпека в системі національної безпеки / О.І. Шайдоров // Університетські наукові записки. – 2011. – № 4. – С. 395–400. 13

5. Мірошніченко О.В. Визначальні функції системи національної економічної безпеки / О.В. Мірошніченко // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – 2007. – № 12. – С. 8–12.

6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» Указ Президента України; Доктрина від 24.09.2015 № 555/2015. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>.

БАЗОВІ СКЛАДОВІ ТА ФУНКЦІЇ ГУМАНІТАРНОГО ВИМІРУ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ І ОСОБИСТОСТІ

МЕДИНСЬКА Г. А.

аспірант Національної академії

державного управління при Президентові України

Конституцією України задекларовано, що “людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави” [1]. Отже, однією з провідних функцій держави є здійснення державної політики, яка орієнтована на забезпечення гуманітарної безпеки як відповідного ступеня захищеності життєво важливих інтересів особистості і суспільства в межах нашої держави від загроз як внутрішніх, так і зовнішніх. Існуюча система безпеки України неефективна, недосконала, не системно організована, фрагментарна, значною мірою залежить від суб’єктивних уподобань керівництва держави.

Необхідно визнати, що вибір Україною напрямку євроінтеграції ставить перед державою вимогу комплексного аналізу і прогнозу як звичайних чинників безпеки, так і гуманітарного виміру безпеки, тобто безпеки суспільства. Схожої думки дотримується М. Казаков, який стверджує, що “людський капітал, боротьба за нього, особливо за здатності націй сьогодні визначає темпи розвитку країн сучасного світу” [2]. Також, на думку вчених, запорукою національної безпеки та безпеки громадянського суспільства слугує саме безпечне існування окремо взятої особистості [3].

Наразі стала популярною концепція, за якою безпекові акценти переносяться з держави на людину. Основним посилом “human security” стало те, що всі безпекові питання концепції вирішуються не виключно державою, а шляхом взаємодії цілого ряду різноманітних акторів та держави. У доповіді

“Програми ООН з розвитку” було виділено шість складових human security: економічна безпека; продовольча безпека; медична безпека; екологічна безпека; безпека особистості (від таких загроз, як тортури, війни, злочини, наркотики, суїциди і навіть ДТП); безпека спільнот, що включає збереження традиційних культур, етнічних груп і політичну безпеку (цивільні права і волі, відсутність політичного гноблення). Отже, можна стверджувати, що сутність зазначеної концепції розкривається через предикат “гуманітарний” [4; 5].

Компоненти гуманітарної безпеки можуть взаємодіяти через внутрішні чинники, що пов’язані з системою управління в державі, а також через зовнішні чинники, які здебільшого пов’язані з інтенсивними процесами глобалізації, які стрімко змінюють ставлення до внутрішньої політики держави, а також захисту її кордонів і цілісності. Все це разом характеризує стан відносин в суспільстві, що існує на певному етапі розвитку. Суб’єктам і об’єктам безпеки – поряд з гарантіями, забезпечується номінальний рівень соціальних умов і життєдіяльності, стійке функціонування і розвиток свобод, прав і обов’язків для всіх незалежно від статі, етнічної приналежності, мови і релігії, що визначають якість їх життя [2]. При цьому слід зазначити, що у внутрішній політиці нашої країни вкрай мало використовується позитивний досвід західних країн.

Очевидно, що гуманітарна безпека є одним з позитивних наслідків глобалізації, що являє собою становлення якісно нових моделей життєдіяльності, які збагачують поняття “modern human”. Поряд з цим, гуманітарна безпека є гнучкою системою захисту, об’єктом якої виступають конкретні люди, а не інститути, народний, а не державний суверенітет. Тобто сьогодні гуманітарна безпека є перспективною концепцією, ядром якої є свобода від загроз життю і розвитку особистості, реалізації її прав і можливостей як людини і громадянина задля інноваційного розвитку країни [2, с.180-190; 6; 7, с. 35-37;8].

За умов “гібридної війни” в Україні постає актуальним завдання визначення стратегічних пріоритетів держави і громадянського суспільства у просуванні і забезпеченні гуманітарної безпеки. Поряд з вищесказаним,

невід’ємною складовою гуманітарної політики та соціальної безпеки є всебічна соціальна підтримка, під якою розуміється, як зазначає Л. Шумна “організаційно-правова форма соціального забезпечення, що полягає у повному або частковому поновленні у фізичних осіб або в окремих соціальних груп, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, здатності піклуватися про своє особисте життя і брати участь у суспільному житті шляхом безоплатного надання їм соціальних послуг і матеріальної допомоги у передбачених законодавством формах” [9, с. 206].

Правові механізми функціонування сфери соціального забезпечення та соціального захисту, що існують на національному рівні, складаються із прийнятих на різних етапах достатньо суперечливих або неузгоджених законодавчих актів. Крім того, чинне законодавство визначає зовелику кількість різних видів пільг, соціальних послуг і соціальних виплат, ніж задекларовано Конституцією чи необхідно для імплементації міжнародно-правових норм. На підтримку популістських ідей і прагнень, на державному рівні закріплено існуючі ще за радянські часи пільги. Такий стан нормативно-правового забезпечення змушує нашу державу брати на себе завищені зобов’язання в сфері соціального забезпечення та соціального захисту, незважаючи на відсутність належної матеріально-ресурсного базису [10; 11].

Соціологічний аналіз сучасних проблем і перспектив модернізації соціального захисту населення свідчить про відсутність комплексного підходу щодо впровадження чітких соціальних орієнтирів рівня та якості суспільного життя в умовах ринкових перетворень. Водночас формування ефективної системи соціального захисту населення є в даний час одним із пріоритетних завдань соціально-економічної політики держави, реалізація якого має базуватись не тільки на передовому світовому та вітчизняному досвіді, але й на сучасних наукових знаннях [12, с.104].

Це означає, що розвиток українського суспільства в перехідний період, трансформація його соціальної, економічної, політичної та духовної сфери передбачає насамперед впровадження нових, більш гнучких і науково

обґрунтованих підходів в управління соціальним захистом населення, що пов'язане, по-перше, з поступовим формуванням нової моделі гуманітарної політики типу; по-друге, з децентралізацією системи державного управління, а по-третє, з розширенням партнерської взаємодії держави і громадянського суспільства, особливо в частині реформування соціального захисту та надання адресної соціальної допомоги найбільш уразливим верствам населення [13, с. 4-10].

Принцип рівності прав і свобод людини та громадянина закріплено у ст. 24 Конституції України. В ній наголошено, що “громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками” [1]. Також у цій статті визначено, що жінки та чоловіки наділені рівними права і свободи та є рівноправними при їх реалізації [1]. Таким чином, усі зазначені ознаки, за якими держава гарантує рівність прав і свобод людини та громадянина, мають чіткі формулювання в зазначеній статті Конституції України.

Крім того, в Україні існує ряд нормативно-правових актів, у яких також закріплено даний принцип. Зокрема, Закон України “Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні” гарантує рівноправність у всіх сферах між людьми з обмеженими можливостями і пересічними громадянами в будь-яких проявах суспільного життя [14; 15, с. 253]. Право на забезпечення соціальної справедливості, рівності, захисту прав і законних інтересів громадян незалежно від ставлення до релігії визначено одним із основних завдань Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації” [16].

Поряд з вищезазначеним, Закон України “Про національні меншини в Україні” гарантує рівні політичні, соціальні, економічні та культурні права і свободи громадянам незалежно від їх національного походження [17]. Метою Закону України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” є правове забезпечення рівних прав та можливостей жінок і

чоловіків у всіх сферах суспільного життя в державі [18]. Закон України “Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні” визначає організаційне та правове підґрунтя попередження і боротьби з дискримінацією з метою забезпечення рівних можливостей реалізації прав і свобод людини та громадянина [19].

Слід наголосити, що вітчизняний гуманітарний простір має цілеспрямовано та системно впливати на всебічний розвиток особистості і є головною ланкою розвитку та запровадження системи цінностей [20]. При цьому необхідно зазначити, що така ціннісна і духовна сукупність обумовлена суспільним характером взаємовідносин і властива розвиненому громадянському суспільству. Відсутність же сформованої системи цінностей, що корелює із загальнолюдськими та європейськими стандартами та нормами морально-етичних настанов породжує апатичні настрої в суспільстві і призводить до негативних наслідків. Виходячи з цього, можна стверджувати, що єдність суспільства є гарантією національного суверенітету, безпеки та територіальної цілісності будь-якої держави, в тому числі і України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Казаков М. А. Социокультурное обоснование инновационного развития России. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского*. 2008. № 1 (9). С. 54–59. (Серия “Социальные науки”).
3. Реформування національної безпеки: історія, сучасність, перспективи : матеріали підсумкової науково-практичної конференції (19 трав. 2016 року, Київ). Київ : Інститут УДО КНУ імені Тараса Шевченка, 2017. 116 с.
4. Левада Ю. Рамки и варианты исторического выбора: несколько соображений о ходе российских трансформаций. *Куда пришла Россия? Итоги социальной трансформации* : междунар. Симпозиум (16-18 янв. 2003 г., Москва). Москва, 2003. С. 162 –170
5. Human security. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Human_security

6. *Балуев Д. Г.* Личностная и государственная безопасность: международно-политическое измерение : монография. Н. Новгород : Изд-во Нижегородского госуниверситета, 2004. 231 с.
7. *Прохоров Б. В.* Экология человека. Москва : Академия, 2010. 320 с.
8. Стенограмма “круглого стола” Фонда “Наука XXI” : “Национальная безопасность в гуманитарном измерении”. *Бюллетень НИЦ “Наука-XXI” “Проблемы безопасности”*. 2009. № 6.
URL: <http://www.naulkaxxi.ru/materials/108>.
9. *Шумна Л. Н.* Організаційно-правові форми соціального забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Вип. 24. Т. 2. С. 205–208. (Серія : “Право”).
10. *Клименко А. Л.* Соціальний захист і соціальне забезпечення в умовах євроінтеграції України : окремі аспекти. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 2 (12). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/119583/114133>
11. *Тимошук І. М.* Соціальний захист і соціальне забезпечення в умовах інтеграції України. *Євроатлантична інтеграція в контексті захисту прав та інтересів громадян України* : матеріали підсумкової наук.-теоретичної конф. наукового товариства курсантів та студентів інституту (25 квіт. 2018 р., Київ). Київ : Навч.-наук. інст. № 3 Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 178–180.
12. *Туленков М.* Соціальний захист у науковому дискурсі. *Релігія та Соціум. Міжнародний часопис*. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2016. С. 104–113.
13. *Туленков М. В., Шайгородський Ю. Ж.* Політика соціального захисту : монографія. Київ : Центр соціальних комунікацій, 2011. 184 с.
14. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні : Закон України від 21.03.1991 року № 875-ХІІ.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/875-12>
15. *Сташків Б. І.* Право соціального забезпечення. Загальна частина : навч. посіб. Чернігів : ПАТ “ПВК” “Десна”, 2016. 692 с.
16. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від

23.04.1991 року № 987-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/987-12>

17. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25.06.1992 року № 2494-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>

18. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 року № 2866-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.

19. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 року № 5207-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>.

20. Степико М. Цілісність гуманітарного простору України як об'єкт національної безпеки держави : Аналітична записка. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1871>

КРИПТОВАЛЮТА ЯК ДЖЕРЕЛО ФІНАНСУВАННЯ ТЕРОРИЗМУ

ГРАБЧУК О.В.

адвокат

Боротьба з тероризмом як в Україні, так і в більшості країн світу, не втрачає своєї актуальності. Її важливим напрямом є протидія фінансуванню, яке є підґрунтям для виникнення та продовження функціонування явища тероризму. Дослідження даного питання проводиться не один рік, вагомими є розробки науковців та дії різноманітних установ і органів як на міжнародному, так і на державному рівнях. Проте навіть дієві, професійні механізми боротьби з фінансуванням тероризму необхідно модифікувати у зв'язку з появою нових загроз, впровадженням сучасних цифрових технологій. Саме останній фактор здійснює вирішальний вплив на розвиток економіки, зокрема обрання способів та інструментів розрахунків.

Спрогнозувати напрями розвитку нових технологій в сучасних умовах складно навіть вузьким фахівцям. Проте використання такого інструменту,

як криптовалюта (зустрічаються і інші поняття для позначення даного інструменту, зокрема віртуальна валюта, цифрова валюта тощо) в комерційних операціях в Інтернеті набуває все більшої популярності. Це, в свою чергу, зумовлює залучення нових технології для здійснення злочинів, зокрема і фінансування терористичних актів.

Протягом останніх років терористичні угруповання диверсифікують свої джерела фінансування. Один з напрямів такої диверсифікації є збір коштів в Інтернеті, як за допомогою традиційних платформ внесків в Інтернеті та соціальних мережах, так і останнім часом за допомогою криптовалют.

Таким чином, ставлення до криптовалюти сьогодні двояке (рис. 1). З однієї сторони віртуальна валюта є сучасним платіжним засобом, який здатний у майбутньому здійснити революційний вплив на традиційну систему розрахунків. Її вже на сучасному етапі охоче використовуються в діяльності «стартапів». Україна входить в ТОП-10 країн світу за кількістю користувачів Bitcoin, в нашій країні сильно розвинуто криптовалютна спільнота [1, с. 85].

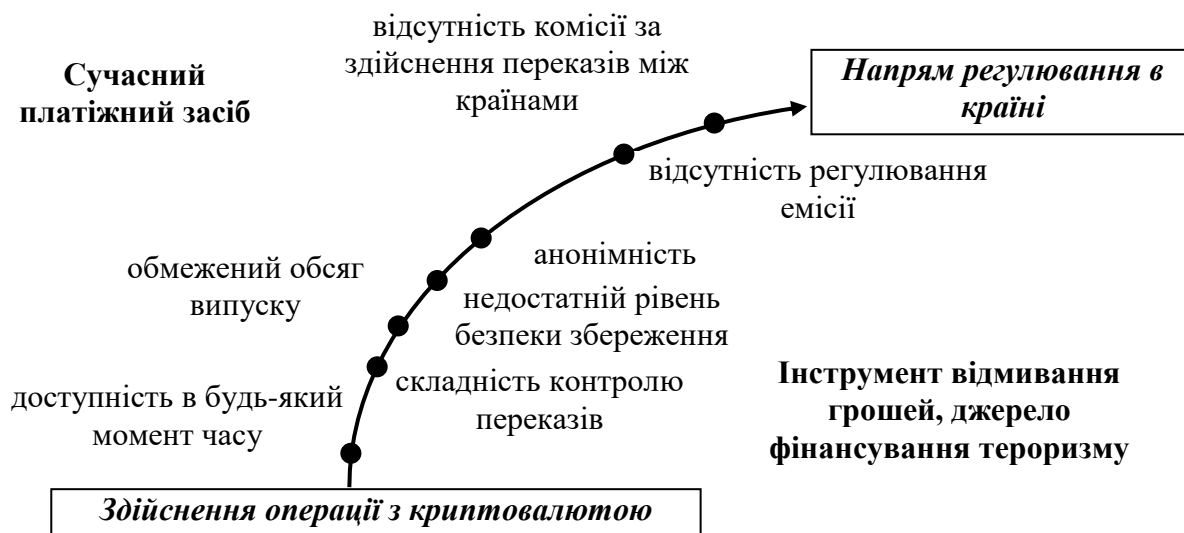

Рис. 1. Оцінка операцій з криптовалютою для визначення статусу її визнання в країні

Українська біржа стала першою в світі площадкою, де торгуються

деривативи Bitcoin. Отже, фактично на території України криптовалюта є, проте її основна маса знаходиться в так званій «сірій» зоні. Така ситуація цілком зрозуміла, адже офіційного правового статусу на території нашої країни у неї немає. З іншої сторони швидкість та анонімність онлайн-платежів обґрунтовують її використання в незаконній сфері – відмивання грошей, придбання зброї та інших незаконних товарів і послуг (дитяча порнографія, вибухівка). Це обумовлює необхідність запровадження обмежувальних правових норм для протидії несприятливим явищам.

В той же час ігнорування криптовалюти (як це фактично відбувається на сьогодні) на державному рівні не вирішить проблем та не усуне загроз, які вона в собі приховує. Невизначеність правового статусу криптовалюти призводить до труднощів у процесі оподаткування та взаємодії з контролюючими органами. Сплачуючи кошти за віртуальну валюту, суб'єкти отримують актив, для якого немає правил оподаткування.

Контроль операцій з використанням криптовалюти є досить складним процесом, що зумовлено відсутністю емісійного центру, анонімністю технологій блокчейн. А враховуючи розвиток сучасних цифрових технологій, вважаємо, що протягом найближчих років правовий статус та умови функціонування ринку криптовалюти зазнають значних змін. Тому питання розробки правового забезпечення операцій з криптовалютою є актуальним особливо щодо обґрунтування механізмів протидії фінансуванню тероризму в контексті забезпечення державної безпеки. Необхідним є удосконалення законодавства в сфері протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом та фінансуванню тероризму в напрямі врахування використання цифрових валют для здійснення цих злочинів.

Список використаних джерел:

1. Правовое регулирование криптовалютного бизнеса. Февраль 2017 г.
URL: <https://axon.partners/wp-content/uploads/2017/02/Global-Issues-of-Bitcoin-Businesses-Regulation.pdf>

**РЕКОМЕНДАЦІЇ ОРГАНАМ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЩОДО
УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

КОДІС ЄВГЕНІЙ ІВАНОВИЧ

здобувач Чернігівського національного
технологічного університету

Створення ефективної системи підготовки державних службовців з високою кваліфікацією, поліпшення їх професійної підготовки і формування кадрового потенціалу задля реалізації державної євроінтеграційної політики необхідною є реалізація державою підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців у цій сфері. Дослідження вищевикладеної проблеми підводить до таких рекомендацій:

по-перше, слід продовжити підготовку і перепідготовку державних службовців у сфері європейської інтеграції як в Інституті державного управління Чорноморського державного університету імені Петра Могили, із створенням кафедри європейської інтеграції, а також в інших навчальних закладах України;

по-друге, інтенсифікувати вимоги до знання англійської мови державними службовцями та посадовими особами місцевого самоврядування, особливо у тих напрямках роботи, що безпосередньо пов'язані з реалізацією державної євроінтеграційної політики України; зробити знання англійської мови одним із критеріїв на обрання на посаду у ті відділи та департаменти, що відносяться до реалізації державної євроінтеграційної політики; підвищити надбавки до заробітної плати таким державним службовцям, які володіють англійською мовою на відповідному для виконання їх службових обов'язків рівні, залучаючи таким чином молодь до роботи на державній службі;

по-третє, збільшити обсяг викладання англійської мови в магістратурах та аспірантурах з державного управління з метою підвищення знань англійської мови під час підготовки державних службовців та вчених у цій галузі

відповідно до європейських стандартів, із інтеграцією їх подальшої наукової та практичної діяльності до спільного європейського середовища; у цьому контексті можна назвати цікавий досвід, який має автор дисертації, у підготовці у співавторстві навчального посібника «Англійська мова для навчання фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції (для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування)», що вийшов у двох виданнях у 2011 р. і 2012 р., і є прикладом інноваційного підходу до вивчення в магістратурах з державного управління як англійської мови, так і європейської інтеграції;

по-четверте, сприяти науковим та практичним стажуванням студентів бакалаврської та магістерської програм зі спеціальності «Державна служба» та «Місьцеве самоврядування» в інституціях ЄС, наукових та навчальних закладах держав-членів ЄС, чому допомагатиме краще знання студентами англійської і других іноземних мов, шляхом створення або поліпшення інформаційної та пошукової роботи міжнародних відділів і центрів університетів щодо стажувань, навчальних програм, грантів та стипендій для українських студентів в державах-членах Євросоюзу;

по-п'яте, удосконалити методологію навчання на бакалаврських та магістерських програмах за спеціальністю «Державна служба» та «Місьцеве самоврядування» відповідно до європейських стандартів шляхом запровадження інноваційних групових інтерактивних методів навчання, моделювання ситуацій, використання мультимедійного обладнання під час занять тощо [1-5].

Важливо зазначити, що фінансова і організаційна децентралізація та формування ефективно діючої системи місцевого самоврядування є важливою передумовою набуття членства в ЄС, про що свідчить надання фінансової та іншої допомоги ЄС державам-кандидатам на вступ для проведення реформ у цій сфері управління в державі.

У зв'язку з вищезазначеним, вважаємо необхідним здійснювати реформування державного управління в Україні шляхом його децентралізації з

метою зменшення демократичного дефіциту, що присутній не лише у багаторівневій системі управління ЄС, але й у певній мірі в сучасній вітчизняній системі державного управління. Це сприятиме завчасному виконанню нашою державою одного з напрямків Копенгагенських критеріїв членства в ЄС – критерію демократії та верховенства права, який включає децентралізацію та структурну реформу системи державного управління.

Отже, умовивід автора цього дослідження щодо можливого значного впливу України на систему прийняття рішень за умови її членства в ньому і збереженню інституційної системи відповідно до Лісабонського договору базується на тому, що кількість представників держави-члена у Раді Міністрів і ЄС пропорційні населенню кожної держави.

Взаємовідносини і взаємодію з громадськістю органами державної влади визначено як умову ефективного впровадження механізмів реалізації державної євроінтеграційної політики України. Визначено важливим напрямом залучення громадян до реалізації та вдосконалення державної євроінтеграційної політики науково-просвітницьку діяльність університетів України з питань європейської інтеграції. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що державна інформаційна політика щодо інтеграції до ЄС є одним із важливих і дієвих механізмів євроінтеграційної політики держави, що має формувати компетентну проєвропейську громадську думку. Доведено, що контроль з боку громадськості є одним із найважливіших видів контролю в інформаційно-контрольному механізмі формування та реалізації державної євроінтеграційної політики через принцип демократизму.

Обґрунтовано, що Україна потенційно становить для ЄС певні виклики, у тому числі в управлінні на його наднаціональному рівні за умови набуття членства в ньому. Важливим чинником інтеграції України до ЄС є її велика кількість населення, яка практично дорівнює кількості населення Іспанії, а також є більшою за чисельність населення Польщі. Характерно також, що серед усіх держав Європи лише такі держави мають більше населення, ніж Україна: Німеччина, Франція, Велика Британія, а також Іспанія. Доведено, що кількість

населення нашої держави має значення для потенційної зміни конфігурацій сил у наднаціональному рівні управління ЄС. Ураховуючи викладене і використовуючи метод екстраполяції, визначено, що Україна матиме змогу значно впливати на систему ухвалення рішень в Євросоюзі в разі її членства в ньому і збереження інституційної системи відповідно до Лісабонського договору, яка базується на тому, що кількість представників держави-члена ЄС в Раді Міністрів і Європейському Парламенті пропорційна населенню кожної держави. Прогнозовано, що зі умови збереженням усіх умов, що існують на сьогодні, Україна посідатиме з п'ятого по сьоме місце серед двадцяти восьми держав-членів ЄС і, відповідно, входить до другої групи впливових держав поряд з Іспанією та Польщею, що мають населення понад 40 млн., але менше ніж 60 млн., як у державах першої групи (Німеччина, Велика Британія, Франція та Італія), відповідно до показника кількості своїх представників та голосів у найважливіших з погляду ухвалення рішень інститутах ЄС – Раді Міністрів і Європейському Парламенті. Проведений аналіз дозволяє спрогнозувати, що Україна може бути достатньо потужно представлено на наднаціональному рівні управління ЄС і відігравати доволі значну роль у системі ухвалення рішень у ЄС після вступу до нього.

Список використаних джерел

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році». К.: НІСД, 2016. 688 с.
2. Новий світовий економічний порядок та глобальні виклики для України: моногр. / [В. Козюк, А. Крисоватий, Є. Савельєв та ін.]; за наук. ред. проф. А. Крисоватого і Є. Савельєва. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 504 с
3. Різник Н.П. Український вибір – євроінтеграція: економічні вигоди та історичні засади. Проблеми міжнародних відносин. 2014. №8. С. 430-438.
4. Весела Н. Євроінтеграційний поступ України. Зовнішні справи. 2010. № 11-12. С. 12-14.

РИЗИКИ УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОЮ ТЕХНІЧНОЮ ДОПОМОГОЮ В УКРАЇНІ

КУЦЕВОЛ А.А.

здобувач Чернігівського національного
технологічного університету

Вибір узагальнюючого індикатора як ендогенної змінної є принципово важливим питанням з огляду на необхідність комплексного охоплення впливу міжнародної технічної допомоги та прямих іноземних інвестицій на політичний, економічний і соціальний розвиток країни. За подібний узагальнюючий показник пропонується рейтингова оцінка ризику країн, що надається численними міжнародними та приватними агенціями.

Ризик країни як узагальнюючий показник обраний саме тому, що автор хотів оцінити паралельний вплив міжнародної технічної допомоги та іноземних інвестицій на якийсь узагальнюючий показник, що відображає рівень сталості країни протягом десятирічного періоду. І одним з таких показників, на думку автора, є показник ризику країни.

Тобто як результативний показник в дослідженні використовується показник “ризик країни”, що відображає еволюцію загального становища в країні (на відміну від, наприклад, виключно економічних показників як валовий внутрішній продукт) і може слугувати барометром ефекту від взаємодії органів державної влади України з партнерами з розвитку в умовах євроінтеграції.

Поняття ризику є всеохоплюючим, він існує у будь-якій сфері людської життєдіяльності. Ризик країни розпочинається з ризику прямих іноземних інвестицій, оскільки всі бізнес-операції на міжнародному рівні пов’язані з підвищенням ступеня ризику. Ділові операції, здійснювані через міжнародні кордони, несуть додаткові ризики, відмінні від тих, що мають місце в межах країни [1].

У будь-якому випадку дуже складно провести чітку межу між різними

компонентами ризику країни, які, враховуючи взаємозв'язок внутрішньої економіки з політичною системою та вплив міжнародного співтовариства, часто накладаються один на одного [2].

Економічний ризик виникає через можливі негативні зміни у фундаментальних економічних цілях держави (у податковій, грошово-кредитній, міжнародній політиці, через втручання у процес створення і розподіл багатства) або через значні зміни у порівняльних перевагах країни (наприклад, нестача (або виснаження) ресурсів, спад промисловості, бідність населення, демографічні зміни тощо) [2].

Економічний ризик часто переплітається з політичним ризиком. У статистичному вираженні цей тип ризику може бути оцінений статистично такими макроекономічними показниками, як, наприклад, ВВП та ВНП, а також ВВП на душу населення [3].

Ризик переміщення пов'язаний з рішенням органів державної влади певної країни, на території якої здійснює свою діяльність іноземна компанія, обмежити рух капіталу. Такі обмеження можуть ускладнити повернення отриманого прибутку, дивідендів, або в цілому капіталу компанії до країни її походження.

Валютний ризик є несподіваною несприятливою зміною курсу валют і охоплює несподівані зміни валютного режиму, такі як перехід від фіксованого до плаваючого валютного курсу. Ризик розташування або сусідства означає побічні дії, спричинені проблемами в регіоні, у торгових партнерів країни, або в країнах зі схожими характеристиками.

Суверенний ризик – це показник спроможності і доброї волі уряду виконувати свої кредитні зобов'язання. З цього показника власне і розпочалась історія поняття “ризик країни”.

Політичний ризик стосується ризику зміни в політичних інституціях, передусім у законодавчій системі, що виникають зі зміною уряду, соціальної структури або інших неекономічних чинників. Слід зазначити, що оцінка політичного ризику вимагає аналізу багатьох факторів, у тому числі

взаємовідносин різних соціальних груп у країні, процесу прийняття рішень в уряді, а також історії країни.

Кожен з типів ризику країни охоплює набір кількісних та якісних показників, що узагальнюються за допомогою відповідної системи зважування. Ваги залежать від важливості кожного з показників і самого типу ризику. Узагальнений показник “ризик країни” оцінюється різними міжнародними організаціями і агенціями. Їх методологія різниться і не завжди є прозорою, оскільки від висновків таких відомих агенцій як, наприклад, Moody’s та Standard & Poor’s, у прямому сенсі залежать долі країн.

Таким чином, вихідна гіпотеза дослідження полягає в тому, що рівень ризику країни як ендогенна змінна по-різному реагував на два основні види зовнішніх фінансових надходжень: міжнародна технічна допомога та прямі іноземні інвестиції. Вибір іноземних інвестицій та міжнародної технічної допомоги як пояснювальних змінних зумовлений наступним.

Умови надання міжнародної технічної допомоги і надходження прямих іноземних інвестицій є принципово різними, що може викликати неоднозначне ставлення до них з боку реципієнта. Крім того, для міжнародної організації-донора безсумнівним компонентом інвестицій, на відміну від технічної допомоги, є наявність ризику, тоді як міжнародна технічна допомога є по суті безризиковою.

Все це, на наш погляд, може призводити до різного рівня інтенсивності та віддачі інвестицій та міжнародної технічної допомоги. Таким чином прямі іноземні інвестиції можуть порівняно з міжнародною технічною допомогою виступати як більш вагомий фактор сталого розвитку.

Таким чином, нульовою гіпотезою є припущення щодо прямого впливу на показник ризику з боку міжнародної технічної допомоги країни і зворотного – з боку інвестицій [2]. Слід підкреслити, що таке припущення в частині впливу міжнародної технічної допомоги не збігається з офіційною позицією міжнародних організацій.

Загальноприйнятим є погляд, що міжнародна технічна допомога

створює безсумнівне політичне, економічне та інституційне підґрунтя для майбутнього притоку іноземних інвестицій, тобто поліпшує основні складові комплексної оцінки ризику країни, зменшуючи тим самим його загальний рівень. Прямі іноземні інвестиції розглядаються, таким чином, як субститут міжнародної технічної допомоги на більш високому етапі розвитку країни.

Це твердження, однак, не знаходить підтвердження в емпіричних дослідженнях, особливо в ході моделювання ефекту від міжнародної технічної допомоги в країнах, що розвиваються, і які впродовж десятиріч є одержувачами значних сум міжнародної допомоги, але так і не стали привабливими для іноземних інвесторів.

Дослідження також показують, що важливим чинником результативності міжнародної технічної допомоги є її форма, пов'язана із цільовим використанням допомоги. Так міжнародна технічна допомога, що набуває форми фізичного капіталу і спрямовується, наприклад, на будівництво доріг, покращує інфраструктуру країни і може певною мірою сприяти надходженню інвестицій, оскільки полегшує комунікації та перевезення вантажів. Допомога ж у вигляді чистих фінансових надходжень, як свідчить практика, не сприяє притоку інвестицій, оскільки є слабо контрольованою.

Список використаних джерел

1. Проблеми координації міжнародної технічної допомоги в Україні порівняно з польським досвідом. Звіт про дослідження. К.: МЦПД, 2001. 31 с. URL: http://old.icps.com.ua/files/articles/33/58/coordination_ta_ukr.pdf

2. Kaur N., Sitlhou L. Governance of Development Assistance: Issues and Challenges. URL: http://ic-sd.org/wp-content/uploads/sites/4/2016/06/Development_Assistance_-_Full_Paper.pdf.

3. Кулініч О.В. Грантрайтинг: метод. рек. для органів публічної влади щодо написання проектних заявок / Авт. кол.: О.С. Зінченко, О.В. Кулініч, П.Ю. Куліш ; 2-ге вид., доп. і перероб. Харків : Золоті сторінки, 2015. 80 с.

ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ ПРИ МІЖНАРОДНОМУ КРЕДИТУВАННІ В УКРАЇНІ

АНАНЬЄВА Ю.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Л.Л. Тарангул

Університету державної фіскальної служби України

Суб'єкти кредитного ринку в процесі кредитної діяльності постійно наражаються на небезпеку різних ризиків, які можуть породжувати і чинники зовнішнього економічного середовища, і особливості міжсуб'єктних відносин. І що вищий рівень продуктивного використання суб'єктами активів, то більша генерація кредитного ризику під час здійснення кредитної діяльності.

Ризики при міжнародному кредитуванні – це ймовірність настання негативних подій у процесі провадження кредитної діяльності або в процесі реалізації посередницько-гарантійних відносин між суб'єктами кредитного ринку, наслідками яких є фінансові або моральні збитки суб'єктів цього ринку.

Наслідки настання негативних подій для суб'єктів кредитного ринку можуть бути абсолютно непередбачуваними та різноманітними: від моральної шкоди, до повної втрати майна, залежно від кредитної політики суб'єкта, його становища на ринку, вміння управляти ризиками та протистояти їм.

Фінансові ризики при міжнародному кредитуванні може спричиняти зовнішнє середовище: національна економічна система, державне регулювання, кон'юнктура ринку, види економічної діяльності, які спонукають виникнення зовнішніх чинників формування ризиків міжнародного кредитування (екзогенних чинників). Такими зовнішніми чинниками можуть бути: зміна законодавства, що регулює той чи інший напрям діяльності, погіршення макроекономічного середовища у кризовий та посткризовий періоди зі зростанням рівня інфляції, безробіття, падіння обсягів виробництва, девальвація національної валюти тощо. Причинами виникнення іншої групи ризиків є внутрішня фінансово-економічна діяльність кожного окремого суб'єкта ринку, його місце на ринку та кваліфікація персоналу. Це

сукупність ендогенних чинників, які можна мінімізувати шляхом вдосконалення кредитної політики підприємства та підвищення мотивації праці працівників тощо.

«Внутрішні» ризики можуть генеруватися або мінімізуватися за бажання та потреби суб'єктів кредитної діяльності, однак «зовнішнім» ризикам протистояти значно важче і вони майже не піддаються управлінню, хоча пом'якшити їхній вплив та запобігти великим втратам можливо. Саме зовнішні ризики можуть найбільш негативно впливати на кредитну діяльність суб'єктів ринку, що подолати самотійно практично неможливо.

Надаючи кредит позичальнику, кредитор уже перманентно ризикує, оскільки існує імовірність, що його кошти не повернуться. Кредитор повинен бути готовим до неплатоспроможності позичальника, однак вживати заходів, щоб цього не трапилося. Це «первинний» (базовий) ризик кредитування – кредитний ризик. Він супроводжує кредитні відносини від моменту їх укладання і може або мінімізуватися вчасними платежами за кредитними зобов'язаннями, або розвинути під впливом сукупності чинників зовнішнього і внутрішнього середовища позичальника та призвести до настання негативних подій для обох суб'єктів кредитних відносин.

Банкам притаманна висока генерація кредитного ризику, який акумулюється у кредитному портфелі банку. Від масштабів, структури і якості кредитного портфеля значною мірою залежить рівень кредитного ризику банку [1]. Якість кредитного портфеля банку відображає відповідність структури його кредитних вкладень базовим принципам організації кредитування, з погляду забезпеченості, поверненості, строковості та платності наданих у тимчасове користування грошових коштів. Ці параметри загалом характеризують ступінь кредитного ризику та дохідність позичкових операцій банку, що є стратегічними цілями його кредитної політики [2]. Отже, ризиковість кредитної діяльності банку визначають загальні тенденції зміни обсягів, структури кредитування та якості кредитного портфеля і окремих банків України, і банківського сектора. На розмір і структуру кредитного портфеля впливають

такі параметри: кредитна політика банку, досвід і кваліфікація працівників кредитного відділу, розмір і вартість кредитних ресурсів, вимоги й обмеження Національного банку та рівень кредитного ризику [3].

Водночас кредитні ризики притаманні не лише банкам, хоча в їхній кредитній діяльності вони виражені найбільш яскраво. Інші кредитори кредитного ринку також постійно зіштовхуються з проблемою неповернення кредитів та виникнення проблемної заборгованості, що в кожного проявляється по-різному.

Прострочена заборгованість за міжгосподарськими кредитами обертається для підприємств-кредиторів зростанням дебіторської заборгованості, що призводить до вилучення з обігу великих обсягів обігових коштів, зменшує фінансові можливості підприємств та погіршує їхній фінансовий стан. Тривале зростання заборгованості для підприємства-кредитора може спровокувати навіть його банкрутство.

Основним заходом мінімізації проблемних кредитів для суб'єктів господарювання є ефективне управління дебіторською заборгованістю з поступовим переходом до її мінімізації. Як допоміжні заходи можна використовувати послуги факторингових та колекторських компаній.

Для держави-кредитора невчасне повернення кредитів позичальниками обертається недонаповненістю Державного бюджету України. Це, своєю чергою, призводить до зменшення дохідної частини бюджету та скорочує можливості фінансування державних витрат.

Однак, з іншого боку, виникають ризики появи негативних тенденцій і негативних наслідків співпраці України з МВФ, а саме: загроза фінансовій безпеці держави, перетворення фінансової системи України на валютнозалежну систему від позик МВФ, значне зростання державного боргу, неспроможність сформувати засади довгострокової конкурентоспроможності національної економіки, загроза суверенітету держави.

Лише ефективне використання кредитних коштів МВФ, отриманих Україною, та проведення в державі економічних реформ більш швидкими

темпами сприятиме в подальшому співпраці з МВФ та іншими міжнародними фінансовими організаціями без їхнього кредитування, а лише на засадах залучення технічної допомоги та консультативної підтримки.

Список використаних джерел

1. Бородюк О.В. Як удосконалити управління банківськими ризиками. Незалежний аудитор. 2014. №9 (32). С. 96-107.
2. Бобиль В.В. Управління банківськими ризиками в умовах фінансової кризи [Текст]: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08 / В.В. Бобиль. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 442 с.
3. Кльоба Л.Г. Фінансова безпека і ризики банківської інвестиційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. № 12. 2016. С. 6-12.

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОВІДНИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АЕРОКОСМІЧНОЇ ГАЛУЗІ

ПСЮК М.О.

Державний університет «Житомирська політехніка»

Космічна діяльність України орієнтована, перш за все, на розширення та поглиблення міжнародного співробітництва на міждержавному, міжурядовому та міжвідомчому рівнях, на розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств космічної галузі, виведення національних космічних розробок на світовий ринок, впровадження передових космічних технологій у різні сфери народного господарства, створення умов для розвитку конкуренції та приватної ініціативи [12]. Починаючи від традиційних комерційних суб'єктів, послуги яких складають основу сучасної космічної економіки, та новими приватними підприємствами, що опановують нові програми та ринки, космос є життєво важливою сферою економічної діяльності. Міжнародна аерокосмічна галузь стикається з транснаціональними проблемами, такими як розповсюдження

космічного сміття, космічна погода, юридична невизначеність, що стосується таких питань, як права на космічну власність тощо. Все частіше космічне сфера стикається з конкуренцією, завдяки чому традиційні бар'єри між урядовими космічними програмами, комерційними та військовим сектором. Це свідчить про те, що кооперація в аерокосмічній сфері набуватиме особливого значення, переводячи двосторонню та регіональну співпраці до рівня міжрегіональних та міжнародних проєктів.

Україна є активним учасником в роботі провідних міжнародних організацій в сфері регулювання, координації та використання космосу та космічних технологій, серед яких:

- Управління ООН з питань космічного простору (UNOOSA)
- Комітет ООН з дослідження і використання космічного простору (COPUOS);
- Міжвідомчий комітет з координації космічного сміття (IADC);
- Комітет зі супутникового нагляду Землі (CEOS);
- Міжнародна астронавтична федерація (IAF);
- Комітет з дослідження космічного простору спілки наукових союзів (COSPAR);
- Режим контролю ракетних технологій (РКРТ).

(UNOOSA) працює задля сприяння міжнародному співробітництву в мирних цілях використання та вивчення космосу, а також у використанні космічної науки та технологій для сталого економічного та соціального розвитку. Управління допомагає будь-яким державам-членам Організації Об'єднаних Націй створити правову та нормативну базу для управління космічною діяльністю та посилює спроможність країн, що розвиваються, використовувати космічні наукові технології та програми для розвитку, допомагаючи інтегрувати космічні можливості в національні програми розвитку [7].

Україна дотримується позиції сприяння приєднанню всіх країн-учасниць космічної діяльності до основних Договорів ООН в галузі космосу, а також

попередження і недопущення гонки озброєння у космічному просторі, а також підтримує ідею підвищення ролі Управління ООН з питань космічного простору у координації зусиль щодо використання досягнень космічної науки та техніки, розвитку міжнародного космічного права, гармонізації національних законодавств [12].

Комітет з використання космічного простору в мирних цілях (COPUOS) був створений Генеральною Асамблеєю в 1959 році для управління дослідженням і використанням космосу на благо всього людства: заради миру, безпеки та розвитку. Комітету було доручено переглянути міжнародне співробітництво у мирних цілях використання космічного простору, вивчити космічну діяльність, яку може здійснювати Організація Об'єднаних Націй, заохочувати програми космічних досліджень та вивчати юридичні проблеми, що виникають при дослідженні космосу.

Комітет сприяв створенню п'яти договорів і п'яти принципів космічного простору. Міжнародна співпраця у дослідженні космосу та використання програм космічної техніки для досягнення цілей глобального розвитку обговорюються в Комітеті щороку. Завдяки стрімкому прогресу в космічній техніці, космічна програма постійно змінюється., тому Комітет забезпечує унікальну платформу на світовому рівні для моніторингу та обговорення цих подій. [3]..

Міжвідомчий комітет з координації космічного сміття (IADC) - це міжнародний урядовий форум для всесвітньої координації діяльності, пов'язаної з проблемами техногенного та природного сміття в космосі.

Основними цілями IADC є обмін інформацією про діяльність з досліджень космічного сміття між космічними агентствами-членами, сприяння можливостям співпраці у дослідженнях космічного сміття, огляд прогресу поточної спільної діяльності та визначення варіантів пом'якшення сміття. Державне космічне агентство України є одним з тринадцяти агентств-членів IADC [4].

Всесвітня організація з супутникових досліджень Землі (CEOS). ДКАУ є

одним з 34 членів організації, яка протягом останніх трьох десятиліть суттєво сприяє розвитку зусиль міжнародної спільноти спостережень за землею з космосу. Агентства-члени CEOS спілкуються, співпрацюють та обмінюються інформацією про діяльність із спостереження Землі, стимулюючи корисні партнерські відносини, такі як Інтегрована глобальна стратегія спостережень (IGOS). CEOS зіграв важливу роль у створенні та постійному розвитку Групи спостережень за Землею (GEO) та Глобальної системи систем спостереження Землі (GEOSS). CEOS, здійснюючи значні інвестиції агентств CEOS у розвиток космічного сегмента GEOSS, а також продовжує здійснювати космічні спостереження Землі на підтримку впровадження GEOSS [1].

Міжнародна астронавтична федерація IAF - це мережа з 397 членів з 69 країн, включаючи всі провідні космічні агентства, компанії, товариства, асоціації, музеї та інститути у всьому світі, які співпрацюють з метою популяризації космічної діяльності, розробки нових технологій та підвищення обізнаності про космос для урядів та суспільства, для кращого залучення їх та демонстрації переваг, які можна отримати від використання космосу. Федерація безперервно працює з моменту свого створення в 1951 році [5].

Комітет з космічних досліджень (COSPAR) – комітет при Міжнародній раді з науки, створений в 1958 році для допомоги вченим різних країн обмінюватися інформацією, яка отримана з допомогою космічних супутників та автоматичних міжпланетних станцій [2].

Режим контролю за ракетними технологіями (РКРТ) був заснований сімома державами (Канада, Франція, Німеччина, Італія, Японія, Великобританія та США) у 1987 році як неформальний режим шляхом двостороннього обміну дипломатичними нотами між партнерами. Метою створення цього режиму було обмеження розповсюдження балістичних ракет, що можуть нести ядерні боєголовки та безпілотних систем доставки зброї масового знищення. Україна з 1995 року впровадила на національному рівні процедури державного експортного контролю, передбачені керівними принципами діяльності режиму, а також відповідні списки товарів, але фактично набула членства у цій

організації тільки в 1998 році [6,9]. Міжнародні зобов'язання України із забезпечення Режиму Контролю за ракетними технологіями знайшли віддзеркалення в Законі України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» [10] і Постанові КМУ від 28.01.04 № 86 «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання» [11], що підняло на законодавчий рівень правове регулювання відносин у сфері експортного контролю і встановило додаткові механізми державного регулювання у цій сфері, що відповідають загальносвітовій практиці [8].

Діяльність міжнародних організацій в сфері космосу також стимулює та розвиває міжнародну кооперацію між країнами, національними агентствами та безпосередньо виробниками аерокосмічних товарів, робіт та послуг.

Список використаних джерел

1. Committee on Earth Observation Satellites <http://ceos.org/>
2. Committee on Space Research <https://cosparhq.cnes.fr/>
3. Committee on the Peaceful Uses of Outer Space <https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/copuos/index.html>
4. Inter-Agency Space Debris Coordination Committee <https://www.iadc-home.org/>
5. International Astronautical Federation <https://www.iafastro.org/>
6. Missile Technology Control Regime <https://mtrc.info/>,
7. The United Nations Office for Outer Space Affairs (UNOOSA) <https://www.unoosa.org/oosa/en/aboutus/index.html>
8. Беглий О.В. Державне регулювання космічної діяльності і національна безпека України в умовах переходу до сталого розвитку <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/UV/article/download/8942/11050>
9. Державна служба експортного контролю України Режим контролю за ракетними технологіями http://www.dsecu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=51523&cat_id=35380

10. Закон України Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15#Text>

11. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання» від 28 січня 2004 р. № 86 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2004-%D0%BF#Text>

12. Постійне представництво України при міжнародних організаціях у Відні <https://vienna.mfa.gov.ua/ustanovi-oon-u-vidni/ukrayina-uvk-oon>

ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІЙНИЙ АПАРАТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

АБРАМОВА Д.С.

кандидат наук з державного управління

Житомирський державний технологічний університет

Розвиток теорії державного управління та результати її застосування багато в чому зумовлюють необхідність розробки і власного понятійно-категорійного апарату дослідження процесу законодавчого забезпечення мовної політики [1]. Останній формується з кількох понятійно-категоріальних груп, серед яких можна виділити, по-перше, загальнонаукові, філософсько-методологічні поняття, що стосуються потреб теорії мовної політики (“суб’єкти і об’єкти мовної політики”, “мова і політика”, “мовні відносини”), по-друге, категорії і поняття, із суміжних галузей наукового знання і визначають сутність здійснення державного управління у сфері реалізації мовної політики (“мовна політика”, “мовне будівництво”, “мовне планування”), і, по-третє, специфічні категорії і поняття, які стосуються змісту державного управління формуванням і розвитком мовного законодавства (“мовна ситуація”, “державне регулювання мови”, “законодавче забезпечення мовної політики”). Використання цих понять

є надзвичайно важливим, оскільки від повноти визначення цих категорій залежить ступінь розуміння, а отже, те, наскільки повноцінно вони можуть бути використані в процесі наукового дослідження та в управлінській практиці.

Щодо поняття “суб’єкти і об’єкти мовної політики”, то до суб’єктів мовної політики, які активно впливають на її характер на певній території, відносяться органи державної влади, суспільно-політичні організації, що представляють інтереси різних мовних груп у даному соціумі. До них можна віднести також і різні міжнародні організації, що сприяють зміцненню юридичних норм у сфері мовних прав людини та національних меншин. Об’єктами мовної політики є явища і процеси, стосовно яких здійснюється мовна політика, а саме мова, групи її актуальних або потенційних носіїв, мовні відносини в суспільстві, мовне законодавство [2].

Стосовно понять “мова і політика”, то, на нашу думку, мову нерозривно пов’язана з політикою та владними відносинами, і лише у цьому контексті вона може бути витлумачена адекватно. Тому, перефразовуючи відомі слова Л. Костенко “Нації помирають не від інфарктів, спочатку в них забирають мову” [3], слід наголосити: українській нації потрібна мова, яка б мала власне майбутнє. Дослідження, проведені відділом етносоціології Інституту мистецтвознавства, фольклористики і етнології ім. М. Рильського АН України з’ясували, що серед чинників, які найбільше об’єднують людей однієї національності, українці на перше місце поставили саме мову, а вже потім народні звичаї, пісні та історію [4, с. 208].

Національна мова об’єднує представників етнічної спільноти у народ, є показником останнього, що відрізняє його від інших народів світу. Як зазначає Л. Масенко, мові належить головна об’єднувальна місія у процесах виникнення етносу, нації, держави. На етнічному рівні самоусвідомлення спільної мови, а вже потім звичаї й релігія, дає народові відчуття своєї єдності і водночас відокремлює його від інших народів. Доки народ спілкується своєю мовою, доти він зберігає себе, не розчиняючись в інших етносах як субстрат інонаціональних утворень” [5, с. 14].

Л. Нікольський визначає політику у галузі мови як систему заходів держави для збереження або зміцнення мовної ситуації, для стабілізації або зміни існуючих лінгвістичних форм [6, с. 47]. Сучасні дослідники констатують, що статус мови – це та роль, що її відіграє в державі певна конкретна мова порівняно з іншими мовами. Як статус мови вони витлумачують також роль мови за межами держави. Відповідно, мовна політика завжди спрямована на збереження чи зміну статусу мови. Як зазначено в навчальному посібнику “Мовна політика в державотворчих процесах України”, повноцінно усі функції мова може виконувати, коли вона матиме відповідний статус [7].

На думку О. Куця і В. Заблоцького, можуть функціонувати такі *моделі сучасного мовного спілкування* [8, с. 14]:

1. *Державна мова*. Вона закріплюється, як правило, нормами конституційного порядку. У поліетнічній країні мова титульного етносу переважно виступає обов’язковим засобом спілкування в установах державного рівня, офіційного державного церемоніалу, державного діловодства, а також є необхідним елементом у навчальному процесі. Вона є водночас і літературною мовою, хоча остання багатша і постійно розвивається шляхом запозичення іншомовних слів і систематизації та узагальнення власної термінології.

2. *Офіційна мова*. Це мова офіційних церемоній, прийомів, презентацій тощо. Якщо такі заходи проводяться на державному рівні, то вона співпадає з мовою державною, у інших випадках будь-якою, прийнятою як комунікативний засіб різними сторонами. Вона може бути мовою національної меншини, які мешкають на території країни, мовою іноземною або регіональною, чи мовою міждержавного або міжнаціонального спілкування.

3. *Мова національної меншини*. Такою виступає мова не титульного етносу держави. Остання, якщо вона будує свою етнополітику на демократичних засадах, піклується про розвиток мов національних меншин, створює умови для їх розвитку, звичайно, в залежності від економічних можливостей суспільства.

4. *Іноземна мова* (міждержавного спілкування) – це мова, за допомогою

якої здійснюється міждержавне спілкування, але у такій ролі вона може виступати і як мова міжетнічного спілкування. Між двома останніми часто виникає суперечність, пов'язана з проблемою розвитку мови національної меншини, яка водночас є і мовою іноземної держави. Ця дилема вже переходить у сферу політичну, виступає предметом гострого соціального і міжпартійного протистояння.

5. *Регіональна мова.* Являє собою своєрідний діалект, місцевий різновид говірку, суржик (суміш декількох мов, об'єднаних штучно без дотримання літературних норм), і традиційно використовується громадянами у межах певної території держави .

6. *Міноритарна мова.* Це мова певної меншини, що є досить занедбаною, не має можливостей для свого розвитку або разом із етносом може зійти з історичної арени. В Україні це мова караїмів, кримчаків, гагаузів – корінних народів. На необхідність захисту міноритарних мов звертає увагу “Європейська хартія регіональних мов та мов національних меншин”

Слід зазначити, що кожна із вищеназваних мов є неполітична за своїм змістом, але за певних обставин вона може набувати і політичного змісту. Саме культурний та соціально-економічний розвиток обумовлюють в ситуації наявності багатьох національностей в одній державі необхідність обрання єдиної мови, яка б забезпечувала комунікативні потреби суспільства [9, с. 72]. Піднесення мови до рівня державної робить її пріоритетною в усіх сферах суспільного життя, державного управління, вона може виконувати і представницьку функцію на міжнародній арені

Поняття “державне регулювання мови” і “мовне законодавство” є парними. При цьому мовне законодавство об'єктивно виявляє себе в межах державного управління здійсненням мовної політики і є одним із чинників стабілізації політичних процесів у країні. Воно часто виступає висхідним моментом вирішення мовних конфліктів. Поняття “мовне регулювання” визначається вченими як навмисний вплив на мовне вживання і на мовну систему, включаючи законодавчий вплив, а також виконання ідеологічних

функцій [10, с. 18]. Зокрема, В. Аврорін вважає мовне регулювання “системою заходів свідомого регулюючого впливу на функціональну сторону мови, а через її посередництво – певною мірою, і на її структуру” [11, с. 10]. На думку Ю. Дешерієва, “мовне регулювання” – це застосування ідеологічних і соціальних (у широкому сенсі) заходів, які “визначають політичне, теоретичне й практичне ставлення тієї або іншої ідеологічної системи й держави до функціонування, розвитку й взаємодії мов, до їхньої ролі в житті народу (народів)” [12, с. 255]. Ф. Швейцер розглядає “мовне регулювання” як сукупність заходів, прийнятих державою, партією, класом, громадським угрупованням для зміни або збереження існуючого функціонального розподілу мов або мовних підсистем, для введення нових або збереження вживаних лінгвістичних норм”. На думку Л. Нікольського, термін “мовне регулювання” може розумітися як сукупність заходів, уживаних для цілеспрямованого впливу на мовний розвиток [6].

Як зазначає О. Гришаєва, важливими елементами процесу мовного регулювання є: “вивчення мовної ситуації та визначення основних принципів мовної політики, кодифікація мовних норм, розробка шляхів удосконалення суспільних функцій мови” [13].

Однією з необхідних умов успішного проведення державою мовного регулювання є вивчення мовної ситуації певного соціуму, характер та існування якої пов’язані зі складною системою взаємодії історичних, соціально-політичних, правових, економічних, культурних, демографічних, психологічних, лінгвістичних та інших чинників. При вивченні мовної ситуації необхідно враховувати такі її характеристики, як:

- 1) число мов (“мовних утворень”) у регіоні;
- 2) демографічна потужність мов, тобто число осіб, що володіють цими мовами;
- 3) функціональна потужність мов, їхнє функціональне співвідношення й кількість функціонально-домінуючих мов;
- 4) історія виникнення певної мовної ситуації – лінгвістичне співвідношення мов, що входять до даної мовної ситуації, їх структурний і

функціональний стан (наявність і усталеність функціональних стилів для застосування у відповідних сферах: наявність термінологічних систем, письмових традицій; ресурсна й інституціональна забезпеченість функціонування мов, тобто наявність словників, розмовників, посібників, корпусу підготовлених викладацьких кадрів і системи їхньої підготовки);

5) мовні настанови (мовні орієнтації носіїв, мовна лояльність, престижність мови, готовність її вивчати тощо);

б) особливості мовної політики, характеристики мовного законодавства, офіційний статус мов [14, с. 15–20].

Відповідно до поставлених цілей, мовне регулювання в багатомовних регіонах може мати різні напрями, такі як: культурно-мовний плюралізм, міжетнічна інтеграція, асиміляція. Слід також пам'ятати, що на практиці спроби нормативної регуляції мовних процесів вже протягом тривалого часу мають складний і неоднозначний характер. Тому лише узгодивши положення різних законодавчих актів та усунувши суперечності між ними і недостатню визначеність багатьох з них, можна проводити виважену, толерантну і послідовну державну мовну політику.

Таким чином, *законодавче забезпечення реалізації мовного питання слід розглядати як мінімум у двох площинах. По-перше, як сукупність власне правових та інституційних елементів, за допомогою яких забезпечується на практиці здійснення конституційно-правових приписів, що закріплюють специфічні права і свободи громадян у сфері мовних відносин. Цей нормативно-інституційний блок мають реалізовувати відповідні інституції, спрямовуючи свої можливості на здійснення закріплених за ними повноважень, сприяючи одночасно й здійсненню зазначеного нормативного масиву. По-друге, законодавчу реалізацію мовної політики можна визначити як сукупність послідовних, логічно обумовлених стадій (етапів) забезпечення мовних прав громадян, їх специфічних національно-культурних інтересів і запитів, втілення в їх практичну діяльність тих приписів, що закріплюють за ними їх специфічні права і свободи.*

Проведений аналіз наявних та скорегованих категоріальних підходів

щодо дослідження процесу державного управління законодавчим забезпеченням мовної політики в Україні дозволяє виявити сутність та шляхи інтеграції науки й практики управління цим процесом, перетворити набутий досвід у методи вирішення практичних завдань управлінської, організаційно-розпорядчої та консультативно-дорадчої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бакуменко В. Д., Усаченко Л. М., Червякова О. В. Теоретичні засади державного управління : навч. посіб.; за заг. ред. Л. М. Усаченко. К. : ТОВ “НВП “Інтерсервіс”, 2013. 174 с.
2. Грабович Г. Советизація української гуманістики. Критика. 1997. № 1. С. 18–22.
3. Костенко Л. Гуманітарна аура нації : лекція, прочитана в Національному університеті “Києво-Могилянська академія” 1 вересня 1999 року. К. : КМА, 2000. 34 с.
4. Історія української культури : збірн. матер. і докум.; за ред. С. Клапчука, В. Остафійчука. К. : Вища школа, 2000. 606 с.
5. Масенко Л. Мова і суспільство: постколоніальний вимір. К. : КМАкадемія, 2004. 164 с.
6. Никольский Л. Б. Язык в политике и идеологии стран зарубежного Востока. М. : Наука, 1986. 196 с.
7. Куць О. Мовна політика в державотворчих процесах України : навч. посіб. Х. : ХНУ ім. В. Каразіна, 2004. 276 с.
8. Куць О. М., Заблоцький В. В. Мовна політика в Україні: аналіз та впровадження: моногр. Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2007. 300 с.
9. Національні меншини України : Інф. довідник. упоряд.: І. І. Пилипенко, А. І. Осауленко. К. : Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1995. 96 с.
10. Ярош О. В. Нормативно-правове регулювання мовної політики в Україні та проблеми її реалізації. Вісник Хмельн. ін-ту регіонального управління та права. 2003. № 1 (5). С. 18–22.

11. Аврорин В. А. Ленинские принципы языковой политики. Вопросы языкознания. 1970. № 2. С. 10–13.
12. Дешериев Ю. Д. Социальная лингвистика. К вопросам общей теории. М. : Наука, 1977. 382 с.
13. Гришаева Е. Б. Вопросы языкового планирования в западной лингвистической традиции. М. : Наука, 1990. 87 с.
14. Мацько Л. Українська мова в кінці ХХ ст. Дивослово. 2000. № 4. С. 15–20.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

ЛАГУТА ІННА ВОЛОДИМИРІВНА

магістр Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сучасний стан розвитку України супроводжується появою гострих соціально-економічних проблем, які спричиняють серйозні зміни якості життя населення, що виявляється у скрутному економічному становищі населення країни, погіршенні фізичного здоров'я, скороченні середньої тривалості життя, збільшенні диференціації доходів різних груп населення, погіршенні соціальної захищеності, соціального забезпечення, зниженні реальної заробітної плати, середньої пенсії, розвитку небезпечної ситуації у галузях соціальної сфери тощо.

Відсутність системного підходу до формування державної соціальної політики, державних соціальних гарантій, сучасного інструментарію вибору пріоритетів соціальної політики та її реалізації призвела до фрагментарності вирішення нагальних соціальних проблем. Більшість заходів соціальної політики мають декларативний характер і у повному обсязі не реалізовано.

Питання побудови ефективної соціальної політики, соціального захисту, регулювання соціальної сфери розглядаються в працях багатьох вітчизняних науковців: О. Амоші, Н. Борецької, М. Волгіна, В. Гейця, О. Грішнкової, Т.

Заславської, Т. Кір'ян, А. Колота, В. Куценко, Е. Лібанової, О. Макарової, В. Новікова, О. Новікової, У. Садової, Є. Холостової, О. Яременка та інших.

Однак, глибоке дослідження теоретичних питань соціальної діяльності не завжди дозволяє виділити усі наявні проблеми та розробити дієві рекомендації щодо ефективної реалізації соціальної політики в умовах економічної нестабільності.

Соціально-економічна ситуація в Україні кардинально змінила життя населення, її погіршення призвело до поглиблення розшарування суспільства за рівнем доходу і, як результат, до диференціації життєвого рівня населення.

Недостатність засобів соціальної політики обумовлена слабо розвинутою ринковою інфраструктурою, відсутністю традицій регулювання ринкової економіки, недовірою населення до державних інституцій.

Система засобів соціального захисту населення в перехідний період повинна включати два типи впливу: адаптаційний для працездатного та працюючого населення і соціально-захисний для непрацездатного та соціально слабкого населення [2, с. 59].

Зазвичай найголовнішою проблемою здійснення соціальної політики є проблема фінансування соціальних витрат. Згідно зі світовою практикою, джерелами прямого та непрямого фінансування соціальної сфери є: безпосередні бюджетні видатки; «податкові видатки» у вигляді пільг, відшкодувань, відстрочок; страхові внески до державних та недержавних страхових фондів; усупільнення коштів підприємств у вигляді їх зобов'язання щодо виконання соціальних функцій; особисті кошти та зобов'язання громадян; кредити; надання державного майна для функціонування соціальної сфери, використання державної інфраструктури тощо.

До інструментів кількісного управління процесами реалізації державної соціальної політики, обґрунтування необхідних джерел доходів і соціальних витрат належить складання соціального бюджету. Соціальний бюджет – це підсумок усіх витратків і доходів, віднесених до галузей соціального захисту. Він показує обсяги коштів, які держава витрачає на пенсії, охорону здоров'я, а

також на всю систему соціального захисту, що є відправною точкою для аналізу рентабельності системи соціального захисту і забезпечує системний підхід до прогнозування соціальних витрат та їхнє фінансування, зв'язки соціального бюджету з демографічним і макроекономічними показниками, оперативне реагування на зміни в законодавстві, здійснення розрахунків для окремих сценаріїв розвитку економіки [3, с. 34].

Пріоритетними завданнями у сфері соціального захисту та соціального забезпечення є підвищення ефективності управління бюджетними коштами для державної підтримки соціально бідних верств населення, подальше реформування сфери надання соціальних послуг та соціального захисту.

Ще однією соціальною проблемою в Україні є бідність пенсіонерів. Так, 90% пенсій, що призначаються на загальних підставах (тобто недержавним службовцям, не працівникам суду або прокуратури, не військовим), нижче за реальний поріг бідності. Розміри пенсійних виплат за солідарною системою, збільшувалися з 2009 року, але з урахуванням темпів інфляції чи у порівнянні з курсом долара США чи Євро – реальний розмір пенсії зменшується [1, с. 65].

Отже, в Україні необхідним є реформування системи пенсійного забезпечення, яке має створити умови для підвищення рівня пенсій, раціонального розподілу функцій між державою, роботодавцями і працюючими щодо захисту громадян похилого віку й залучити нагромадзовані пенсійні кошти для політики економічного зростання.

Отже, для вирішення проблем та подальшого розвитку соціальної політики України на сьогодні важливим є запровадження наступних заходів:

- поетапне підвищення прожиткового мінімуму для основних соціальних груп населення з метою приведення його до фактичного розміру;
- поетапне підвищення розмірів державної допомоги для приведення доходів малозабезпечених громадян до рівня прожиткового мінімуму;
- запровадження нового механізму фінансування соціальних послуг за принципом «гроші ходять за клієнтом»;
- збільшення обсягу надання соціальних послуг сім'ям з дітьми;

- підвищення рівня соціального захисту дітей-сиріт;
- поліпшення надання соціальних послуг саодиноким пристарілим громадянам, інвалідам усіх категорій, сім'ям з дітьми, дітям-сиротам;
- створення єдиної інформаційно-аналітичної системи обліку та управління коштами соціальної сфери та впровадження електронних соціальних карток;
- обґрунтоване підвищення рівня мінімальної заробітної плати з урахуванням пропозицій соціальних партнерів;
- підвищення рівня середньої заробітної плати в бюджетній сфері;
- стимулювання розвитку недержавного пенсійного забезпечення, запровадження програм спільного інвестування.

Отже, реалізація стратегічного курсу на досягнення в Україні європейських стандартів життя має ґрунтуватися насамперед на радикальному підвищенні якості та ефективності надання послуг соціальної сфери, створення та впровадження правових і організаційних умов недопущення зниження рівня життя населення України.

Список використаної літератури:

1. Архангельський Ю. Бідність, податки та економічне зростання / Ю. Архангельський, О. Радзівський, А. Алексеев // Економіка України. – 2017. – № 5. – С. 63-71.
2. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Економіка», 2013, вип. 13, В. К. Сідельнікова «СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ» – С. 57-62.
3. Новіков В. Потенціал стабільної соціальної політики / В. Новіков // Україна : аспекти праці. – 2016. – № 1. – С. 31-35.

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ЗАДОЄНКО К.О.

аспірант Національної академії

державного управління при Президентові України

Становлення та розвиток наукових поглядів щодо дослідження суспільних ролей жінок і чоловіків знаходить досить широкий спектр ідей та підходів. Адже різні статуси жінок і чоловіків безпосередньо впливають на управлінські рішення. Саме це спровокувало до вивчення в Україні гендерних питань, які пройшли шлях від окремих дослідників до їх інституціалізації.

Отже, важливим елементом забезпечення формування та реалізації публічної політики гендерної рівності та рівних можливостей виступає певна система «взаємопов'язаних інститутів та організацій, за допомогою яких соціально, ідеологічно й організаційно будуються відносини між жінкою та чоловіком, ... здійснюються завоювання, реальне утвердження й гарантії прав, свобод і обов'язків жінок та чоловіків, забезпечуються реальні можливості їх самореалізації» [1].

Даний підхід дозволяє розглядати гендерну систему, з одного боку, як відносини між чоловіками й жінками, а також ідеї, неформальні та формальні правила і норми поведінки, визначені відповідно до місця, цілей та становища статей у кожному конкретному суспільстві, з іншого – як систему влади, яка ґрунтується на концепції рівності прав і можливостей чоловіків і жінок, доступі жінки нарівні з чоловіком до формування та функціонування всіх сфер публічного життя, форм власності, сповідування ідеологій, вибору професійної діяльності тощо.

Формування публічної політики гендерної рівності передбачає участь у даному процесі державних структур, діяльність яких орієнтована на розробку стратегій і відповідних до них політик гендерних трансформацій, забезпечення рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків, становлення принципів гендерної демократії в реальному житті й формування гендерної культури в

усіх сферах суспільного життя.

Отже, до системи формування та реалізації публічної політики гендерної рівності та рівних можливостей входять суб'єкт та об'єкт, вплив суб'єкта на об'єкт та зворотній зв'язок між ними. Важливим моментом у розумінні такої системи є визначення суб'єкту та об'єкту публічної політики гендерної рівності. Якщо виходити з визначення публічної політики гендерної рівності, наведеного автором, то її об'єктом є соціально-економічні відносини, які виникають як результат гендерної комунікації. А суб'єктом такої політики виступають органи державної влади, місцевого самоврядування, політичні партії та громадські організації, які впливають на забезпечення рівних можливостей для жінок й чоловіків [2].

Саме таке розуміння суб'єкта є, на думку автора, вірним, адже така його структура (рис. 1) надає можливість залучити до процесу прийняття та реалізації завдань забезпечення гендерної рівності та рівних можливостей не лише державні інститути, а й складові громадянського суспільства (громадські організації, політичні партії, органи місцевого самоврядування).

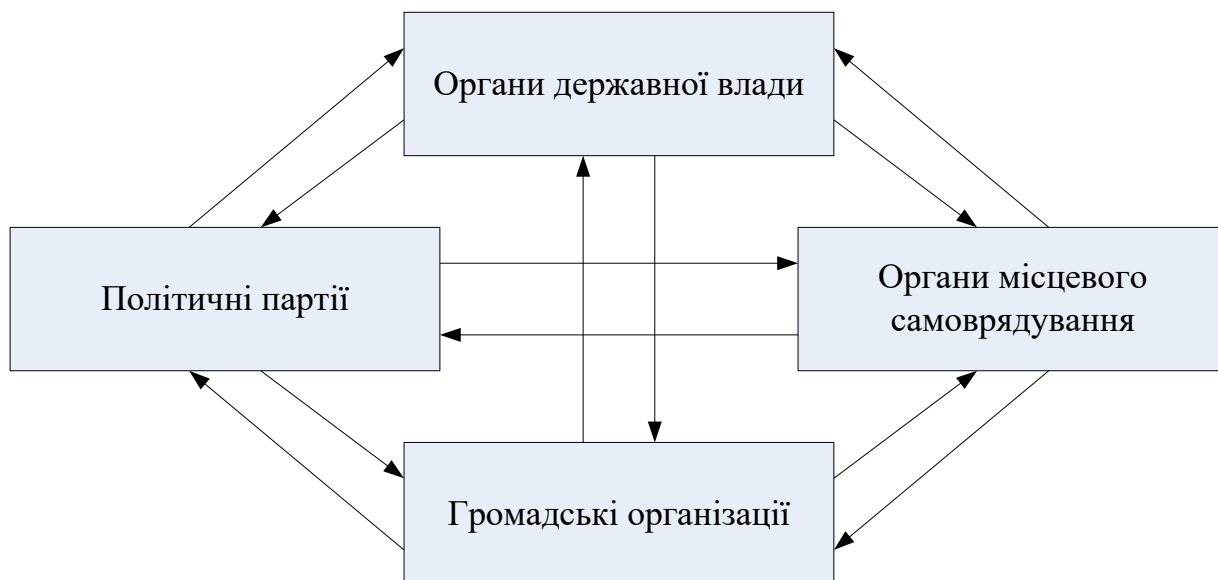

Рис. 1. Структура суб'єкта системи публічної гендерної політики

Така структура суб'єктів відповідає активній парадигмі формування публічної політики гендерної рівності, тому що саме через політичні партії, громадські організації, органи місцевого самоврядування в демократичному суспільстві відбувається формування суспільних запитів на реалізацію інтересів усіх соціальних груп.

Усі ці елементи структури будуть функціонувати ефективно, якщо матимуть чітку компетенцію щодо гендерного компонента у своїй діяльності. Це є оптимальною умовою для їх функціонування. До таких компетенцій варто віднести:

- формування публічної політики гендерної рівності по горизонталі та вертикалі;
- координацію дій, орієнтованих на впровадження гендерних принципів у законодавство, державну політику, програми й проекти;
- збирання й поширення дисагрегованих даних та інформації з гендерних питань для планування цілей, контролю й оцінювання їх діяльності;
- моніторинг впливу різних державних програм та політик на гендерну рівність й рівні можливості;
- підтримку гендерного навчання на всіх рівнях;
- активізацію інформаційно-аналітичного забезпечення з метою зосередження громадської думки на гендерних проблемах тощо.

Особливості цілей публічної політики гендерної рівності потребує спеціального гендерного підходу, який рекомендований ООН до впровадження в національній політиці. «Гендерний підхід – це процес оцінки будь-якого напрямку державної політики, в тому числі законодавства, державних стратегій і програм у всіх сферах і на всіх рівнях, з точки зору його впливу на жінок і чоловіків. Такий підхід ґрунтується на умовах, за яких інтереси й досвід жінок, так само як і чоловіків, є невід'ємним критерієм при розробці загальної концепції, при здійсненні моніторингу й оцінки всіх напрямів державної політики й програм у всіх політичній, економічній і суспільній сферах для того, щоб результати здійснення цієї політики були однаково справедливими для

жінок і чоловіків» [3].

Суб'єкти публічної політики повинні забезпечити впровадження гендерного підходу шляхом дотримання таких умов щодо:

- рівної участі жінок та чоловіків в справедливому розподілі ресурсів щодо прийняття рішень на всіх рівнях влади, рівного доступу до всіх сфер суспільного життя як жінок так й чоловіків;

- врахування поглядів та інтересів жінок і чоловіків при визначенні політики, результати якої впливають на їхнє життя;

- надання жінкам права визначати свої потреби, набувати професійних навичок або досвіду;

- сприяння отримання соціальної впевненості нарівні з чоловіками;

- дотримання формування та реалізації публічної політики гендерної рівності у всіх сферах суспільного життя на підставі гендерних особливостей;

- підтримки природної ролі жінки у стабільному розвитку суспільства [4].

Як результат аналізу наукової літератури за темою нашого дослідження та тих робіт, в яких порушуються проблеми гендерної рівності та рівних можливостей у вимірі публічної політики, нами ідентифіковано кілька акцентів щодо дослідницького інтересу. Перш за все ми дійшли висновку, що питання публічної політики гендерної рівності та рівних можливостей вивчено не достатньо. Однак значно поширеним є вивчення питань формування та реалізації гендерної політики переважно з позицій соціокультурного, філософського, психологічного, правового аналізу, у контексті правового забезпечення гендерної рівності в Україні.

Насамперед актуальним залишається питання щодо визначення найбільш перспективних напрямів та механізмів реалізації публічної політики гендерної рівності та рівних можливостей з урахуванням характерних для кожної окремої країни особливостей гендерних відносин враховуючи потреби соціокультурного середовища. Зазначимо про відсутність комплексних порівняльних досліджень щодо досвіду України та європейських країн у напрямку реалізації публічної політик гендерної рівності та заважають розробці

адекватної вітчизняним реаліям моделі публічної політики гендерної рівності.

Аналіз методів та засобів функціонування гендерної політики, її запровадження в країнах світу, дає можливість визначити, що до організаційного механізму забезпечення гендерної політики мають входити:

- стратегічно орієнтовані гендерні групи, які складаються з представників державних органів виконавчої влади, завданнями яких є розробка гендерної політики та проведення у рамках владних їм повноважень контролю за її реалізацією;

- гендерні групи орієнтовані на вирішення поточних питань реалізації гендерної політики, до яких входять спеціально призначені особи зі складу керівного складу в кожному органі виконавчої влади, головним завданням яких є забезпечення реалізації ключових напрямів гендерної політики на рівні держави або місцевому рівні, а також виконувати функції внутрішніх експертів щодо реалізації гендерної політики, своєчасно генерувати необхідну інформацію.

Крім гендерних груп, до організаційного механізму забезпечення гендерної політики, на погляд автора, мають входити такі складові: аналіз сучасного стану та прогнозування перспектив реалізації гендерної політики (процес, що сприяє глибшому зрозумінню відмінностей у впливі жінок та чоловіків на політику розвитку. Він має бути кількісним та якісним, і охоплює збирання, аналіз та використання деталізованих даних стосовно кожної статі); інформаційно-аналітичне забезпечення (має забезпечувати всією необхідною інформацією, що необхідна для функціонування організаційного механізму забезпечення гендерної політики. Основними функціями є збирання, синтез і розподіл інформації відповідно до цілей, форм механізму забезпечення гендерної політики); постійне проведення гендерного навчання (орієнтоване на зміну усталених гендерних стереотипів, формування нової гендерної свідомості та ідеології рівності. Ідеологія рівності, як сукупність ідей, норм, понять, поглядів та переконань, застосованих на наукових знаннях та практичних уявленнях, дасть можливість впливати на формування і розвиток правової,

соціально-економічної дійсності, на практичну діяльність учасників процесу ухвалення стратегічних рішень на політичному рівні).

Список використаних джерел

1. Додонов Р. О. Соціально-філософський аналіз процесу формування етноментальності: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня д.філос.н.: 09.00.03 – соціальна філософія історії / Р. О. Додонов. К.; Ін-т філос. НАНУ, 1999. 36 с.
2. Саєнко Ю. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві / Ю. Саєнко, Л. Амджадін, М. Васильчук, Г. Герасименко. К. : Основи, 2010. С. 142.
3. Грицяк Н. Теоретико-методологічні засади формування й реалізації гендерної політики в Україні: автореф.дис.на здобуття наук. ступеня д-ра наук з держ упр.: спец. 25.00.01 „Теорія та історія державного управління” / Н. В. Грицяк. К., 2005. 36 с.
4. Хавлін Т.В. Гендерна політика в рамках Європейського Союзу та український вимір. Політика. 2008. №2. С.113-122.

РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

ЩЕРБАК НАТАЛІЯ

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри державного управління
та менеджменту Тернопільського
національного економічного університету

Сучасна державна політика України спрямована на досягнення рівності жінок і чоловіків у суспільстві, подолання всіх форм дискримінації, зокрема за ознакою статі, створення необхідних соціальних і політичних передумов для реалізації прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах трудового,

суспільного та особистого життя. Вагому роль у формуванні та реалізації гендерної політики відіграє держава, яка створює механізми для досягнення гендерної рівності.

Поняття «гендер» може бути визначено як змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої й жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що насамперед визначається соціальним, політичним, економічним і культурним контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їх статі. [1].

Одним із найбільш пріоритетних завдань реалізації державної гендерної політики в Україні на сучасному етапі є створення нормативно-правової бази з питань гендерної рівності, яка поступово приводиться у відповідність до міжнародних стандартів.

Головним нормативно-правовим актом України, спрямованим на реалізацію жінками та чоловіками своїх рівних прав і можливостей, є Конституція України, якою закріплено рівність прав жінок і чоловіків.

На розвиток вказаних положень Конституції України у 2005 році було прийнято спеціальний законодавчий акт з гендерної проблематики – Закон України “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”, який став практичним втіленням головних принципів рівності статей. Зазначений Закон став початком розвитку національного законодавства у сфері забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Надалі, з метою приведення у відповідність до прийнятого закону, вносилися зміни до інших законів, а також ухвалювалися відповідні нормативно-правові акти, спрямовані на розвиток національного механізму забезпечення рівних прав і можливостей тощо.

Законодавча база України щодо гендерної рівності включає також Стратегію та План дій у сфері прав людини, прийняті у 2015 році, метою яких є гарантування рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків в усіх сферах

життя. Серед ключових напрямів Національної стратегії у сфері прав людини визначені такі, що сприятимуть забезпеченню пріоритетності прав і свобод людини як визначального чинника під час визначення державної політики, прийняття рішень із забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Зазначеним документом також визнається наявність в Україні нерівності прав та можливостей жінок і чоловіків, що зумовлює необхідність продовження активної та комплексної роботи щодо розв'язання проблем гендерної дискримінації та забезпечення реальної гендерної рівності. Стратегічною метою є забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в усіх сферах життя суспільства.

Крім того, Уряд своєю постановою від 7 червня 2017 року № 390 запровадив посаду Урядового уповноваженого з питань гендерної політики та затвердив відповідне Положення.

З метою підвищення рівня дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя українського суспільства у 2018 році затверджено Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. Програмою визначено основні завдання, спрямовані на підвищення рівня дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя українського суспільства.

На всіх етапах реалізації Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 року № 474-р передбачено здійснення відповідних заходів щодо забезпечення гендерної рівності як складової частини принципів державного управління. Стратегія спрямована на розв'язання зокрема і гендерного дисбалансу у сфері державної служби та управління людськими ресурсами. Прийнятий на виконання зазначеної стратегії Закон України “Про державну службу” визначає, що державна служба здійснюється з дотриманням принципу “забезпечення рівного доступу до державної служби – заборони всіх форм і проявів дискримінації, відсутності необґрунтованих обмежень або

надання необґрунтованих переваг певним категоріям громадян під час вступу на державну службу” (пункт 7 частини першої статті 4). Таким чином гендерний паритет на державній службі має постати збалансованою участю жінок та чоловіків у процесах державного управління.

Підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 року № 70/1 глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку держави, Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 затверджено Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, серед напрямів яких передбачено забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат [6].

Важливим пріоритетом реалізації державної гендерної політики є також розвиток національного законодавства у сфері подолання дискримінації та домашнього насильства. З метою уніфікації підходів і забезпечення послідовності та сталості в діяльності державних органів щодо забезпечення рівності прав і можливостей для всіх людей у 2012 році було прийнято Закон України “Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні”.

Новим імпульсом для розвитку гендерної політики в Україні стала Угода про асоціацію з Європейським Союзом. Зокрема, прийнятим у 2014 році Законом України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії дискримінації” визначення “дискримінації” приведено у відповідність до статті 1 Конвенції “Про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок”. Нове визначення дискримінацію трактує як ситуацію, “...за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно

обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними” (пункт 2 частини першої).

Важливим завданням є також розвиток гендерно-чутливого законодавства в секторі безпеки і оборони. У зв'язку з цим та з метою підвищення рівня дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 року № 113-р затверджено Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року.

Верховною Радою України у 2018 році також прийнято Закон “Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях”. Його реалізація сприятиме підвищенню рівня правового захисту військовослужбовців-жінок, сприятиме збільшенню кількості жінок на військовій службі, зокрема на вищих військових посадах.

Реалізація гендерно чутливої політики має забезпечити рівний доступ жінок і чоловіків до ухвалення рішень на державному рівні, зокрема з метою більш рівномірного представлення інтересів різних соціальних груп як в Українському Парламенті, так і в органах місцевого самоврядування. Досягненню цієї мети слугує такий інструмент залучення жінок у політику, як гендерні квоти, що можуть бути як законодавчими (регульованими державою), так і добровільними (закріпленими на рівні партій; такий підхід більш популярний у світі). Слід зазначити, що квоти є одним із інструментів “позитивних дій”. Разом з тим, є доцільним інтенсифікувати наукові дослідження з питань реалізації гендерно чутливої політики та забезпечення рівного доступу жінок і чоловіків до ухвалення рішень на державному рівні, рівномірного представлення інтересів різних соціальних груп в усіх органах державної влади тощо.

Список використаних джерел

1. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. – К.: Основи, 2017. – 256 с.
2. Марценюк Т. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики. – К.: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2015. – 44 с.
3. Analyzing Gender. Women and Men in Development. – Stockholm: SIDA, 2003.
4. Desk Research of the Surveys of IDPs. – UNHCR, December 2017.
5. Hermet G. Dictionnaire de la science politique et des institutions politiques /G. Hermet, B. Badie, P. Birnbaum. – 3ème éd. – Paris: Dalloz, 2001. – 287 p.
6. Raynaud P. Dictionnaire de philosophie politique / P. Raynaud, S. Rials. – Paris: PUF, 1996. – 395 p.
7. Shcherbak N. Civil service reform in Ukraine: current status and new objectives to be attended/ N. Shcherbak. // Nauka I Studia, Przemysl, 2014. – № 10 (120). – P. 94

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО МУСУЛЬМАНСЬКИХ МЕДІАРЕСУРСІВ

АУЛІН ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ

кандидат філософських наук,

старший науковий співробітник

Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського

В умовах сьогодення політика державної влада України стосовно ісламського світу будується на принципі десек'юритизації, що відбувається також на ставленні до діяльності мусульманських медіаресурсів. Зокрема, офіційний Київ не розглядає інформаційну діяльність ісламістських

ідеологічних центрів як серйозну загрозу. Проте насправді мусульманські медіа завдають досить потужний і не завжди позитивний вплив на інформаційний простір України впливу як із-зовні, так і з середини країни.

Зазначені вище медіаресурси можна поділити на дві великі групи. До першої належать засоби масової інформації, що належать суфійському руху, до другої – ісламістам і афільованим із ними мусульманським організаціям. Така особливість формування інформаційного простору України виникла у наслідок того, що в місцевих умовах віддзеркалюються загальні тренди розвитку подій у світі ісламу (уммі).

У сучасній уммі найбільш важливі події розгортаються на тлі протистояння суфіїв та ісламістів. Суфізм є інтегральною системою релігійно-філософських концепцій та особливих форм релігійної практики і, водночас, до загальноприйнятих норм мусульманської моралі. У свою чергу визначальними рисами ісламізму є звинувачення у невірності мусульман, які не погоджуються з їх поглядами, концепція збройного джихаду як обов'язку мусульманина, відмова підкорятися уряду, якого самі ісламісти визнають неісламським, та зобов'язання боротися із ним в тому числі збройним шляхом. У той же час ісламізм не може бути віднесений до релігійного фундаменталізму, оскільки є різновидом модернізму. На відміну від традиціоналізму (у вигляді суфізму), метою якого є побудова ісламського суспільства, ісламізм спрямований на розбудову „ісламської” держави у відповідності до західної концепції держави як такої [3, 17-20].

В Україні літературу, ідеологів, близьких до ісламістського руху «Братів-мусульман» звичайно публікує й розповсюджує Громадський союз «Всеукраїнська асоціація (ГСВА) «Альраїд» та дружні мусульманські організації [4, 111-118]. Самі представники ГСВА не підтверджують свої зв'язки з ісламістами. Важливе місце в інформаційній політиці “Альраїда” займає газета “Арраїд”. Заснована в грудні 1998 р. газета виходила російською і арабською мовою, причому їх змістовне наповнення не було тотожним. Так, в арабомовному варіанті іноді публікувалася інформація, яка ніколи не

дублювалася в російськомовному. Прикладом такої вибіркової подачі інформації було повідомлення виключно в арабомовній версії “Арраїд” про візит в Україну відомого ісламістського ідеолога Фейсала Мауляві, який був присутній на відкритті організації “Арраїд” разом з представниками ісламістської організації “Джамаат ісламія” [15, с. 267]. Інформаційний відділ ГСВА також підтримує інтернет-сайти, серед яких головним є сайт “Іслам для всіх”, сайт самого «Альраїду» arraid.org, сайт “Іслам в Україні”, сайт про халяль-індустрію в Україні, а також сайт про Коран. Окрім того асоціація має відношення ще до двох сайтів – arabpress.net.ua та ukrpress.net.

Ідеологічно близьким до ГСВА «Альраїд» є створене у 2008 р. Духовне Управління Мусульман України «Умма». ДУМУ «Умма» має своє друковане видання – релігійно-просвітницьку газету “Умма” та веб-сайт в Інтернеті umma.in.ua. ДУМУ “Умма” активно співпрацює з такими неурядовими організаціями як Федерація ісламських організацій Європи (FIOE), Європейська Рада фетв та досліджень (ECFR), Асамблея імамів Європи (EAMI) тощо. Більшість з них розглядаються дослідниками як частина мережі руху “Братів-мусульман” [5, с. 130]

З «Альраїдом» також координують свою діяльність колишні кримські салафіти, які є одними із засновників Асоціації мусульман України (АМУ). АМУ займається видавничою діяльністю, має свій веб-сайт amu.org.ua. Крім того з «Альраїдом» взаємодіє Релігійне управління незалежних мусульманських організацій України РУНМОУ “Київський муфтіят”, яке об’єднує у першу чергу поволзьких татар. РУНМОУ випускає власний журнал “Украина и исламский мир” і має сайти в Інтернеті kievmuftiyat.wordpress.com і muftiyat.com.ua.

Крім вищенаведених акторів слід враховувати популярність серед українських мусульман катарського медіа-холдингу «Аль-Джазіра», діяльність якого з поширення ідей «Братів-мусульман» стала однією з головних причин введення міжнародних санкцій проти Дохи з боку Саудівської Аравії та її союзників.

З суфійськими орденами в Україні пов'язують діяльність Духовного Управління Мусульман України (ДУМУ), яке, зокрема, здійснює заходи з інформаційної протидії у розповсюдженні ісламістської ідеології у мусульманському середовищі в Україні. Одним з важливих напрямків діяльності ДУМУ є переклад і видання релігійної літератури. Значна кількість видань присвячена полеміці з саляфітськими (вагабітськими) та ісламістськими (“Брати-мусульмани” і “Хізб ут-Тахрір”) рухами. Серед ритуально-обрядових тем значна увага приділяється практикам, пов'язаним із суфізмом. Кожні два місяця виходять періодичні видання – газета “Мінарет” і дитячий журнал “Веселий світлячок”. В 2013 р. ДУМУ було запущено онлайн-радіо Mplus, яке транслює мусульманські програми, підіймає теми культури, традицій, сімейних відносин, праведного способу життя [4, 40-44].

Сьогодні серед державної влади України не існує єдиного бачення щодо проблем, які можуть виникнути у наслідок подальшого розповсюдження ісламістських ідей в інформаційному просторі України. У 2001 р. відбулася спроба зменшити інформаційну активність «Альраїд» через депортацію з України Першого голови асоціації – суданця Муаза Абу-Обейди [4, 111].

У березні 2018 р. СБУ здійснила обшуки в приміщенні Ісламського культурного центру в м. Києві, де розташований центральний офіс «Альраїда» з вилученням екстремістських видань. Це визвало негативну реакцію, зокрема, з боку народних депутатів М. Джемільєва і Р. Чубарова. З цього приводу І. Козловський звертав увагу на те, що на сьогодні відсутні списки забороненої літератури, а також запити до експертної ради при департаменті з питань релігії при Міністерстві культури України, до якої він входить [6].

Отже, можна зробити висновок про відсутність на теперішній час єдиної державної політики, спрямованої на протидію розповсюдженню в інформаційному просторі України ідеології, наближеної до мусульманського радикалізму. Дії державних органів на цьому напрямі мають несистемний характер, тому відрізняються недостатньою ефективністю. Для вирішення згаданої проблеми вважається за доцільне розглянути можливість створення

при РНБО України експертної ради з питань протидії поширенню ісламського радикалізму. До такої організації з недержавним статусом можуть входити експерти, а також представники мусульманської громади, не заангажовані ісламістськими об'єднаннями. Крім того викликає певний подив відсутність державної підтримки мусульманським організаціям на кшталт ДУМУ, які є природними союзниками органів влади у протидії розповсюдженню ісламського радикалізму.

Список використаних джерел:

1. Security: A New Framework for Analysis. By Barry Buzan, Ole Weaver, and Jaap de Wilde. Boulder, CO: Lynne Rienner, 1998. 239p.
2. Integrationsministerin Raab: Dokumentationsstelle Politischer Islam nimmt Arbeit auf. URL: <https://www.bundeskanzleramt.gv.at/bundeskanzleramt/nachrichten-der-bundesregierung/2020/integrationsministerin-raab-dokumentationsstelle-politischer-islam-nimmt-arbeit-auf.html>
3. Брильов, Денис Валентинович. Суфізм та ісламізм: глобальний та локальний контекст [Текст] : автореф. дис. . канд. філос. наук : 09.00.11 / Брильов Денис Валентинович ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - Київ, 2011. 19 с.
4. Мусульманська спільнота України: інституціоналізація і розвиток/ Під заг. ред. Ауліна О.А. – Консоль, Вінниця, 2016. – 400 с.
5. Massignon V. Islam in the European Commission's system of regulation of religion / Islam in Europe: Diversity, Identity and Influence // Ed. by Aziz al-Azmeh and Effie Fokas. New York: Cambridge University Press, 2007. – 224 p.
6. Рефат Чубаров ждет СБУ с обыском в своем кабинете, а Козловский признается, что он сам распространял одну из изъятых книг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.arraid.org/ru/node/6009>

УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ

ШАПОВАЛ ОЛЬГА ВАСИЛІВНА

аспірант ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

В останні десятиліття особливої значущості в соціальному та економічному розвитку є надбання громадськості - знання та інтелектуальні ресурси. Це пов'язано з дією ряду фундаментальних факторів, перш за все, інформаційною революцією, інтелектуалізацією використовуваних управлінських технологій, виникненням великого сегменту ринку, власне інтелектуальних продуктів і послуг (патенти, ліцензії, транзакції, консалтинг), швидким темпом оновлення знань і необхідністю їх постійно поповнювати. В результаті змін, які відбуваються, формується новий вид управлінської діяльності – управління знаннями, як значущими і постійно розвиваючим активом корпорації, в якості якої в широкому значенні зазвичай розглядається будь-яка велика організація, яка діє переважно в економічній сфері, або надає соціальні послуги, що відрізняються великими розмірами і географією продажів і функціонування, наявністю широкої мережі економічно незалежних організацій, що входять до неї.

В рамках таких структур виникає феномен корпоративних знань і актуалізується завдання управління ними. При цьому відбувається трансформація механізмів управління в напрямку формування цільових команд, матричних, віртуальних, мережевих та інших структур з метою підвищення ефективності використання знань. До числа основних суб'єктів носіїв корпоративних знань належать освітні установи, зокрема – установи вищої освіти (ВУЗи). Які цілком можуть бути віднесені до корпорацій особливого роду. Вони виконують в сучасному суспільстві функції надання освітніх послуг і одночасно все більш активно відносяться до економічних процесів за допомогою мережі малих інноваційних процесів.

Роль ВУЗів зростає в умовах сучасного модернізованого суспільства. Навчання являється одним із основних і важливих сфер людської діяльності.

Яка не просто органічно пов'язана з другими областями суспільного життя, але і в значній мірі детермінує їх розвиток. Перспективи нашої країни як в соціально-економічному, так і в духовному відношенні залежать від спроможності системи навчання. А саме, задовільнити потреби особи і суспільства в якісних навчальних послугах. В повній мірі це слід віднести до системи вищої освіти. Сучасний ВУЗ і в першу чергу, університет, необхідно розглядати як специфічну організацію. Яка здатна генерувати нові знання, використовувати їх для підготовки спеціалістів, розповсюджувати і перетворювати в готовий комерційний і соціальний продукт. Задовільняти потребу в ньому економіки і соціальної сфери нашої держави. Активно розвиваючи інноваційну діяльність. Більш того, на відміну від інших організацій, в тій, чи іншій мірі займаючих процесом виробництва і розповсюдженням знань, в ВУЗі цикл його виробництва являється базовим життєвим циклом, детермінуючи всі організаційні процеси. Другими словами, університет це неповторний збір факторів, генеруючих науковотворчі ідеї і надаючи їм практико-технологічні рішення на основі опережаючого розвитку. Цю діяльність можливо розглядати як довгостроковий інвестиційний проект, який змінює (трансформує) людські (ідеологічні і творчі) ресурси.

Наукові і прикладні технологічні продукти задіяні в різноаспектному розвитку суспільства в локальному і глобальному масштабах. В провінціальних суб'єктах значення цих характеристик ВУЗів багаторазово підсилюється, постільки вони, особливо, університети, являються найбільш значимими центрами інтелектуального і інноваційного розвитку. Але віддаленість від столиці завідомо становить провінційний ВУЗ в не вигідне становище по відношенню столичних в конкуренції за студентів і працівників. Найбільш перспективні із них все частіше бажають працювати в столиці або за кордоном.

Для осмислення поняття «корпоративні знання» і визначення їх специфіки в загальній системі управління, в першу чергу, необхідно звернутися до самого феномену «знання». Не дивлячись на активне обговорення в науковій літературі поняття «знання», категоріальний апарат, застосований при вивченні

даної проблеми є дискусійним. Одним із перших в середині 20 сторіччя звернулися до цього питання Ф. Махлуп і П. Друкер [1], [2].

Ф. Махлуп провів класифікацію сучасних знань і на прикладі США визначив особливості процесу їх виробництва. Проблема знань зацікавила американського соціолога Д.Белла. Який в своїй праці «Соціальні рамки інформаційного суспільства» підкреслив велику значимість теоретичного знання з розвитку суспільства. Коли воно в своїй систематичній формі перекладається на практичну переробку ресурсів (в виді винаходів, чи ускладнень їх). Д. Белл писав: «Як праця і капітал були центральними складовими в індустріалізації суспільства, так інформація і знання стають визначальними в становленні постіндустріалізації суспільства» [3].

Не можна не погодитися з відомим американським лінгвістом і філософом 20 сторіччя Аврамом Ноам Хомським. Який відзначив, що «в сучасну епоху, перш за все під продовженням дій ідей Р.Декарта питання знань знову стає центральним предметом вивчення».

Знання вивчаються в сучасній соціологічній і філософській науці по самим різним напрямкам і в різних аспектах його діяльності і функціонування. При цьому дати вичерпне роз'яснення цього аспекту не завжди приводить до успішного результату. Основними перепонами стають або тавтологія: «знання – це знання чого-небудь», або вельми туманне визначення «знання - не тільки, як результат особистого і, звичайно, обмеженого досвіду, а ще й особливий світ, який показує, що існує поза людиною». Одним із найбільш і загальноприйнятих трактовок поняття «знання», які використовуються в сучасній українській і зарубіжній навчальних літературах. Являється його поняття, як синоніма інформації, яку можна використовувати специфічним образом.

Знання можливо розглядати на двох рівнях: емпіричні навички у формі відчуттів і сприймання людиною, і теоретичне мислення в формі різних теорій та концепцій. Як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях, знання відповідають суб'єктивному характеру. Оскільки його отримання характеризується не тільки даними відчуття суб'єкта, але і його активною

думкою.

Потрапляючи в інформаційне поле, знання з часом об'єктивуються шляхом усунення складових. Внаслідок чого стає інформацією, що активно використовується різними соціальними структурами. Так теоретичні знання набувають свого сприйняття в книжках, наглядних схемах, формах, презентаціях. Знання здатне трансформуватися в інформацію, але і можливий зворотній перехід. Коли інформація під дією усвідомлення когнітивної активності суб'єкта перетворюється в завершене знання.

Зарубіжними філософами було запропоновано перспективу для рішення дослідних задач через диференціацію понять «знання» і «інформація». Їх відмінність можливо звести до слідуєчої метафоричної формули «інформація це знання мінус особа». Така інтерпритація признає об'єктивний спосіб буття інформації і суб'єктивний спосіб існування знання. Уявлення позиції може бути добавлено цілим рядом українських та зарубіжних версій. Так науковці відмічають істотну характеристику знання – його новизну.

«Знання подається зовсім не тільки як спосіб певного роду фіксації навичок і досвіду в соціально - значущих аспектах пам'яті, але і як спосіб перетворення знакових інформаційних систем, надання їм абсолютно нової форми, певного нового сенсу» [4]. Аналіз знання здійснюється переважно в контексті теорії пізнання. «Знання – це перевірений на практиці результат пізнання дійсності і правильне її відображення у свідомості людини». [5].

Істотним у цьому визначенні було те, що знання розглядалися як результат пізнання дійсності. Головним критерієм перевірки знання визначалася практика, а носієм знань - мислення людини. Проте питання щодо кодифікації і значущості знань залишалися за рамками цієї дефініції.

У деяких визначеннях поняття "знання" за вихідну позицію приймається його функція. Наприклад, підкреслюється: «Знання є свого роду закономірностями предметної області, які дозволяють людині долати конкретні наукові, виробничі, технічні, соціальні і інші завдання, а також опрацьовувати стратегії ухвалення рішення в тій чи іншій області».

Незважаючи на відмінності в підходах до визначення знань більшість дослідників погоджуються відносно його основних характеристик. До них зазвичай відносять наступні.

1) Знання завжди (чи, щонайменше, найчастіше) виражене в мові, а саме в описових реченнях (у дескриптивах) і в системах таких речень - в теоріях.

2) Знання раціональне, тобто речення і системи речень, що виражають знання, підкоряються звичайним законам логіки. Поява протиріч в теорії розглядається, як ознака неблагополуччя, неповноцінності нашого знання.

3) Речення, що претендують на статус знання, мають бути такими, що в принципі емпірично можуть бути перевірені спостереженням або експериментом. Речення, які принципово не можуть бути перевірені, не можуть виражати знання. Перевірені речення і теорії, що отримали обґрунтування (емпіричне або логічне), перетворюються у знання.

4) Знання є інтерсуб'єктивним і загальнозначущим: кожна людина може його засвоїти і кожен, хто зрозумів речення і спосіб його обґрунтування, вимушений з ним погодитися.

Список використаних джерел:

1. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США [Пер. з англ.] / Фриц Махлуп. – М.: Изд-во «Прогресс», 1968. Эра социальной трансформации
2. Питер Друкер: Эра социальной трансформации. Интернет-ресурси <https://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2006/2506>
3. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства/ Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія. — К.: Либідь, 1996.
4. Касавин И.Т. Понятие знания в социальной гносеологии // Познание в социальном контексте. М., 1994. С.18.
5. Большая советская энциклопедия. М., 1957. С. 482.
6. Вовк Я.Ю. Процес управління знаннями підприємства та його особливості / Ю.Я. Вовк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23

(17).

7. Востряков О.В. Управление знаниями в стратегическом процессе предприятия [Электронный ресурс] / О.В. Востряков, О.М. Гребешкова. – Режим доступа : <http://economica.org.ua/2009/upravlinnya-znannyaami1/>.

8. Гапоненко А.Л. Управление знаниями. Как превратить знания в капитал / А.Л. Гапоненко, Т. М.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

ШЕСТАКОВСЬКА Т.Л.

к.е.н., Чернігівський національний технологічний університет

В умовах переходу економіки на інноваційну модель розвитку значно зростають роль і значення вищої освіти, яка покликана забезпечити якість людського потенціалу, ринок праці достатньою кількістю висококваліфікованих фахівців, що здатні, творчо, професійно, використовуючи для вирішення виробничих завдань технології світового рівня. Інноваційний напрямок розвитку вищої освіти в Україні на сучасному етапі – єдиний можливий спосіб забезпечити її нову роль як системи, підтримуючий випереджуючий розвиток всього соціального організму. Серед ознак інноваційно-освітньої системи слід виокремити: нову ідеологію освіти, а саме відмова від елементарного передавання знань студентові викладачем та перехід до всебічного розвитку особистості, її активізації, здатності гнучко і самонастроювано діяти; розробку освітніх регіональних програм і концепцій, відповідних етнокультурним та культурно-історичним особливостям, суспільним потребам кадрів відносно ринку праці.

У розвинених країнах світу визначальне місце посідають цілі й пріоритети людського розвитку, оскільки саме людський чинник є визначальним для посилення інноваційної та креативної складових

національного зростання. Настав час визнати значущість раніше недооцінених його чинників, таких як рівень людського потенціалу, його якість, освіта й здатність до інновацій і креативності, що впливають на економічні результати та національну конкурентоспроможність. Важливість креативності для розвитку людства є ключовою для сучасної економічної трансформації. Саме людський потенціал і креативність є рушіями людського прогресу.

Витрати на освіту й науку розглядаються як інвестиції в знання, які у процесі реалізації капіталізуються і забезпечують тривалий ефект. Неefективне використання людського потенціалу в Україні певною мірою пояснюється перекосами у сфері підготовки наукових кадрів. Збільшення чисельності кандидатів і докторів наук гуманітарного напрямку, у сфері економічних, юридичних наук, політології, соціології, державного управління не забезпечує технологічного прориву країни. Крім того, в майбутніх науковців не формуються навички проведення наукових розробок та дослідних робіт, потрібні для здійснення інновацій.

За умов дефіциту людських ресурсів для забезпечення інноваційного розвитку національної економіки потрібне істотне реформування сфери освіти й науки, зорієнтоване на потреби практики. Очевидно, що ринок праці та ринок освітніх послуг наразі функціонують неузгоджено. В Україні тільки починає утворюватися ринок інноваційної праці, механізми функціонування якого ще не відпрацьовані [1].

Слід зазначити суперечність інтересів навчальних закладів та роботодавців у сфері підготовки працівників інноваційного типу, оскільки продуктом навчання є кваліфікація працівника, тоді як потребою роботодавця є специфічні компетенції. Різниця між здобутою кваліфікацією й потрібними компетенціями має спонукати навчальні заклади адаптуватися до запитів бізнес-середовища. Людський потенціал має розглядатися з позицій компетенцій працівника, які реалізуються в процесах створення благ з метою досягнення суспільних та індивідуальних цілей. Базою його формування є сфери науки й освіти. Суперечливі тенденції розвитку цих сфер вимагають

проведення ефективних регуляторно-управлінських заходів з метою забезпечення їх відповідності потребам формування високорозвиненого й продуктивного людського потенціалу, адекватного вимогам інноваційного суспільства. Насамперед необхідно знайти форми ефективного взаємозв'язку навчальних і бізнес-структур, або, ширше, механізму взаємодії ринку освітніх послуг і ринку інноваційної праці [2].

Основним методом поліпшення державного управління інноваційного розвитку освіти та науки повинна стати інноваційна стратегія, яка за основну мету мала б ставити не стільки розвиток самих інновацій у кількісному вираженні, скільки розвиток міжфункціональних зв'язків трикутника взаємодії «освіта – бізнес – наука». Така стратегія повинна вирішувати основні завдання такої взаємодії, тим більше, що основні елементи цієї взаємодії тісно переплітаються та проявляються у вигляді самих елементів освіти, де також присутній бізнес у вигляді приватних навчальних закладів та наука у вигляді науково-педагогічних кадрів. У процесі побудови стратегії поліпшення державного управління інноваційним розвитком освіти та науки необхідний комплексний погляд на інновації, які впроваджуються в самій системі та їх зв'язок з зовнішніми елементами. При цьому вкрай важливо оцінювати та здійснювати їх повне впровадження від початку проектування і створення та до кінцевого результату отримання вигоди для інших суб'єктів держави [3].

Центральним елементом моделі стратегічного державного управління інноваційним розвитком освіти та науки зі збереженням інтересів освіти, науки та бізнесу, на нашу думку, є інтереси населення загалом та окремої людини зокрема як споживача освітніх послуг і об'єкта, що дозволяє дотримуватись інтересів інших учасників – бізнесу, науки, освіти та держави. Для забезпечення інтересів усіх елементів моделі держава повинна проводити стратегічне управління розвитком системи освіти з поступовим зміщенням владно-функціональних повноважень до місцевого рівня. Відтак управління на даному інституційному рівні повинно приводити до балансу інтересів та забезпечувати соціально-економічний розвиток країни через задоволення

попиту наукових установ, закладів освіти та бізнесу на освіченого, висококваліфікованого працівника [4].

Серед основних стратегічних проблем планування інноваційного розвитку освіти та науки залишаються концептуальні питання, які є невіршеними в нашій державі протягом тривалого часу, зокрема: подальший перехід до західної схеми науки при університетах; розробка продуктивних і реальних для слідування векторів взаємодії освіти, науки та бізнесу; стимулювання розвитку приватних навчальних закладів та приватної науки; розвиток малого та середнього бізнесу з активними взаємодіями із науковими й освітніми установами задля спільного проведення наукових досліджень як передумов ефективного впровадження інновацій.

Реалізація державної стратегії інноваційного розвитку освіти та науки повинна опиратись на економічні та математично-статистичні методи, які дозволять виробити правильні стратегії на основі наявних статистичних показників, корегувати етапи поліпшення управління цим розвитком та уточнювати отриманні результати для подальшого планування. Поліпшення плануванням потрібно впроваджувати на кожному етапі інноваційного розвитку з використанням відповідної моделі, яка повинна охоплювати весь цей процес – від генерації інновацій до оцінки ефекту від їх впровадження (табл. 1).

Таблиця 1

Етапи інноваційного розвитку вищої освіти та методи прийняття відповідних управлінських рішень у контексті забезпечення якості людського потенціалу

Етапи стимулювання інноваційного розвитку	Задачі	Методи прийняття управлінських рішень
І. Початковий етап	Стимулювання генерації інновацій розвитку освіти	Метод аналізу ієрархій
	Вибір інновацій для впровадження за оцінкою ефекту від	Метод розстановки пріоритетів, АВС аналіз, теорія рішень

		використання	
II. Впровадження конкретних інновацій	Етап	Визначення плану та етапів впровадження інновацій	Теорія розкладів, імітаційне моделювання, планування
		Визначення обсягу фінансування, інвестицій	Динамічне моделювання, оптимізаційні методи, аналіз
		Планування ефективної взаємодії суб'єктів та об'єктів інновації	Мережеве планування та управління
III. Контроль за процесом та якістю впровадження, дотримання строків		Вибір черговості виконання робіт	Мережеве планування
		Контроль за дотриманням якості впровадження	Діаграми Парето
		Контроль за дотриманням строків впровадження	Мережеве планування, динамічне програмування
IV. Оцінка ефекту від впровадження інновацій		Оцінка ефекту від впровадження інновацій	Теорія корисності, SWOT аналіз
		Прогноз кількості та якості наступних впроваджень	Регресійний аналіз, метод Дельфі, модель Бокса-Дженкінса,

* Джерело: систематизовано автором

Отже, для забезпечення високої якості людського потенціалу необхідно виконати сукупність наступних дій: визначити перспективи розвитку людського потенціалу виходячи з моделей ключових компетенцій, потрібних для заповнення майбутніх робочих місць інноваційного спрямування, та переорієнтації освітніх закладів на створення підґрунтя для формування цих компетенцій; розширити участь держави та бізнесу в підготовці фахівців інноваційного профілю шляхом підтримки напрямів навчання для задоволення майбутніх потреб ринку праці; розширити права навчальних закладів у впровадженні нових форм навчання, розробленні інноваційних навчальних програм, залученні практиків для проведення тренінгів, курсів, майстер-класів

тощо. посилити роль конкурсного державного замовлення в підготовці кадрів для інноваційної сфери економіки; залучати бізнес-організації до навчальних процесів через організацію бази практики для студентів технічного напрямку підготовки або створення власних навчальних підрозділів.

Список використаних джерел

1. Петрова І. Л. Стратегічне управління розвитком персоналу в системі соціально- трудових відносин / І. Л. Петрова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2011. – № 5 (50). – С. 128–132.

2. Шестаковська Т.Л. Концептуальні засади функціонування організаційно-економічного механізму розвитку національної системи освіти / Т.Л. Шестаковська // Науковий вісник Полісся. – 2015. – №1(1). – С. 34-41.

3. Мазур І. І. Стратегія розвитку партнерства вищої освіти, науки та бізнесу / І.І. Мазур // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. –2014. – № 165. – С. 6-11.

4. Холявко Н.І., Шестаковська Т.Л. Державне регулювання системи освіти в умовах ринкової економіки / Н.І. Холявко, Т.Л. Шестаковська // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2016. – №16. – С.32-35.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

ЯКАЙТИС І.Б.

здобувач Івано-Франківського університету нафти і газу

Інноваційний розвиток суспільства передусім залежить від розвитку освіти, які сприяють безперервному прискореному оновленню знань і, як наслідок, – соціально-економічному зростанню країни. Проте, впровадження інновацій в освітню сферу України здебільшого проходить стихійно, а інколи й хаотично, без належного цілеспрямованого й системного впливу органів

державної влади на орієнтацію освіти до інноваційних змін, визначення нових освітніх орієнтирів та нової якості державного управління.

Інноваційним продуктом освіти є освіченість людини, що відповідає зростаючим вимогам ринкового суспільства. Виходячи з проведеного аналізу наукових джерел, інноваційний розвиток освіти, на нашу думку, – це безперервний процес якісних змін в змісті, завданнях методах освіти на основі впровадження інновацій, завдяки чому освітня сфера отримує реальну можливість своєчасно реагувати на зростаючі соціально-економічні та культурні виклики суспільства. Узагальнюючи наведене вище можна стверджувати, що актуальним напрямом дослідження є визначення перспективних напрямів інноваційного розвитку освіти в Україні.

Серед основних базових принципів формування моделі активізації інноваційного розвитку необхідно виділити наступні:

1. Підтримка та створення органами управління освіти та іншими державними органами, що зацікавлені в процесі, організаційних структур, які повинні стимулювати та контролювати впровадження інновацій, оцінювати ефект від їх впровадження в інших сферах.

2. Визначення основних стратегічних напрямків розвитку освіти, взаємодії науки, освіти та бізнесу.

3. Розробка стимуляційних механізмів залучення інновацій у систему освіти, впровадження останніх досягнень наукової підсистеми, залучення бізнесу до освітнього процесу та корекції вибору спеціалізацій.

4. Визначення основних шляхів міжфункціональної взаємодії між елементами системи освіти, економіки держави, бізнесу, ринку праці та інших підсистем в плані генерації і впровадження інновацій, оцінки ефекту від таких процесів, визначення псевдоінновацій та хибних напрямків розвитку.

Без загальної стратегії розвитку зі збереженням інтересів усіх учасників (держави, науки, освіти та бізнесу) побудова державної моделі є вкрай утруднена та ускладнена ризиками розвитку в невірних напрямках. Центральним елементом моделі стратегічного державного управління

інноваційним розвитком освіти та науки зі збереженням інтересів освіти, науки та бізнесу, на нашу думку, є інтереси населення загалом та окремої людини зокрема як споживача освітніх послуг і об'єкта, що дозволяє дотримуватись інтересів інших учасників – бізнесу, науки, освіти та держави. Для забезпечення інтересів усіх елементів моделі держава повинна проводити стратегічне управління розвитком системи освіти з поступовим зміщенням владно-функціональних повноважень до місцевого рівня. Відтак управління на даному інституційному рівні повинно приводити до балансу інтересів та забезпечувати соціально-економічний розвиток країни через задоволення попиту наукових установ, закладів освіти та бізнесу на освіченого, висококваліфікованого працівника [1-2].

Деякі стратегічні напрямки управління розвитком системи освіти можуть суперечити інтересам один одного на сучасному етапі розвитку нашої держави. Прикладом такого конфлікту може бути перехід до прийнятої в розвинутих країнах моделі університетської науки, коли основні наукові центри та лабораторії знаходяться в підпорядкуванні університетам, де по-суті і зосереджено весь науковий потенціал. Така модель показала свою перспективу в розвинутих країнах і надалі в них активно використовується. На заході у розвинутих країнах зараз є три гілки наукових установ – національна, університетська і приватна наука. В Україні звичайно ж наразі найбільш розвинутою є національна гілка у вигляді Національної академії наук. У розвинутих країнах її частка незначна, а найбільший розвиток має університетська наука. Перевага полягає в тому, що уже на етапі підготовки студентів кращі з них готуються до наукової спеціалізації безпосередньо за місцем навчання та викладацький склад займається не теоретичним викладанням, але й науковою та науково-практичною діяльністю [3-5].

Стратегічний пріоритет удосконалення механізмів державного управління інноваційним розвитком освіти може бути реалізований завдяки взаємодії всіх зацікавлених сторін – освіти, науки, держави, бізнесу та суспільства. Тому убачається необхідним формування та реалізації новітньої

моделі державного управління інноваційним розвитком освіти та науки в Україні, що ґрунтується на комплексній взаємодії держави, закладів освіти, бізнесу та суспільства, специфічних суспільних принципах управління, в основі якої є сукупність механізмів державного управління розвитком системи освіти (нормативно-правовий, організаційно-функціональний, кадрово-мотиваційний, інтегрований: стратегічно-орієнтованого фінансування, міжнародного співробітництва, освітньо-наукової локалізації), що в системі дозволить забезпечити інноваційний розвиток освіти.

Специфічні умови розвитку суспільства передбачають особливо актуального теоретично-концептуального осмислення механізмів державного управління системою освіти в Україні. Успішному вирішенню вищевикладеного питання сприяє процес наукового обґрунтування сучасного змісту всієї підсистеми управління, ідентифікація перспектив його подальшого інноваційного розвитку в умовах партнерства між державою, системою освіти і науки та суспільством. Найважливішим для держави є виховання людини інноваційного типу мислення та культури, модернізація науково-освітнього простору з урахуванням його інноваційного розвитку, запитів особистості, потреб суспільства і держави. Якісна освіта є необхідною умовою забезпечення сталого розвитку демократичного суспільства, консолідації його інституцій, гуманізації суспільних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості.

Для формування централізованої багатофункціональної організаційно-технологічної взаємодії зацікавлених сторін в управлінні розвитком системи освіти, надзвичайно важливим є питання формування організаційних структур, що спроможні забезпечити стабільність і надійність функціонування такої системи, а також гнучко реагувати на соціальне замовлення, потреби індивідуальних та корпоративних споживачів освітніх послуг професійного рівня. Крім цього, слід взяти до уваги й необхідність удосконалення структури щодо її придатності створювати умови для самореалізації людини, припускати індивідуалізацію трудових зусиль, творчих пошуків, що має розглядатися як

одна з найсуттєвіших характеристик організаційної структури системи освіти в Україні.

Крім цього, з метою сприяння визначенню та впровадженню єдиної державної політики щодо інноваційного розвитку освіти, забезпечення їх соціальної адекватності пропонується створити Координаційний центр інноваційного розвитку освіти та науки як колегіального органу, функцією якого повинні стати розроблення та імплементація механізмів державної політики у сфері інноваційного розвитку освіти та науки на засадах реалізації ідеї взаємодії його зацікавлених учасників, а саме:

- представників держави, до яких відносимо органи державної влади та місцевого самоврядування;

- закладів освіти та науки;

- представників бізнесу («бізнес» у цьому контексті використовується стосовно приватних та державних підприємств і фондів, з якими взаємодіють заклади освіти та науки);

- представників громадськості (громадські організації, органи громадського самоврядування у закладах освіти).

Основними напрямками роботи Координаційного центру інноваційного розвитку освіти є: аналіз стану справ щодо формування кадрового потенціалу країни, підготовки фахівців на професійному рівні з урахуванням сучасних вимог та завдань соціально-економічного розвитку країни; надання відповідних пропозицій щодо формування державної політики у сфері науково-професійної освіти, забезпечення її адекватності потребам соціально-економічного розвитку країни; розроблення пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правових засад функціонування освіти з урахуванням її специфічної місії та необхідності правового забезпечення інтеграції у європейський освітній простір; створення правових умов для отримання громадянами України якісної освіти професійного рівня, всебічного розвитку дорослої людини як особистості та найвищої цінності суспільства.

На шляху до інтеграції вітчизняної транспортної системи в європейський

простір України необхідно досягти високої економічної та екологічної ефективності функціонування всієї транспортної системи. Бар'єрами розвитку вітчизняної транспортної системи є недостатнє фінансування, відсутність мотивації до «екологізації» транспортної системи, бюрократизм та корумпованість в Україні. Значні можливості вирішення зазначених проблем відкриває співробітництво з ЄС через програми фінансування та європейські некомерційні програми передачі ефективних технологій та досвіду. Україна сьогодні має можливості перейняти європейський досвід удосконалення транспортної системи, що в першу чергу передбачає «озеленення» транспорту – це дозволить суттєво скоротити викиди парникових газів і отримати додаткові кошти. Тобто, як результат реалізації можливостей співробітництва у сфері транспорту ЄС та України вітчизняна транспортна система може значно наблизитися до ефективної інтеграції в європейську транспортну систему.

Удосконалено структурну декомпозицію механізму державного регулювання розвитку транспортної системи і умовах євроінтеграції, яка передбачає реалізацію завдань стратегічного планування інноваційного розвитку системи на основі використання відповідного інструментарію зі зв'язками горизонтального й вертикального типів. Результати реалізації запропонованого механізму спрямовані на ефективне використання соціально-економічного потенціалу транспортної системи України, державну підтримку інноваційних проектів та формування конкурентного середовища, яке відповідало б сучасним євроінтеграційним трансформаціям. Формалізовано шляхи вдосконалення державної політики розвитку транспортної системи України в умовах євроінтеграції: формування відповідного інституційного середовища; забезпечення нормалізації законодавства; формування сприятливих умов для активізації механізмів державно-приватного партнерства та інші. До пріоритетів реалізації запропонованих напрямів належать: підвищення рівня довіри до механізму державного регулювання розвитку системи та активізація державно-приватного партнерства; забезпечення достатньо високих темпів інноваційного розвитку транспортної системи;

покращення ресурсного та матеріально-технічного стану транспортної системи України.

Список використаних джерел

1. Шестаковська Т.Л. Регулювання взаємодії ринків праці та освітніх послуг як шлях зміцнення економічної безпеки системи освіти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. №5. С. 42-46
2. Bradley J. Integrity in higher education marketing? A typology of misleading data-based claims in the university prospectus. *International Journal for Educational Integrity*. 2013. Vol. 9, No. 2, December. P. 74–88.
3. Ніколаєнко С.М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком освіти України: моногр. / С.М.Ніколаєнко. – К. :, 2008. 419 с.
4. Gryshova I. Yu., Nikoliuk E.V, Shestakovska T.L. Conceptualization of the Organizational Management Mechanism of the Development of the National Education System in the Context of Its Quality. *Science and education*. 2017. №10. С.118-125.
5. Naumov O. B., Kovalenko O. M., Savin S. Yu. Technique of Assessing Future Managers' Leadership Qualities in Modern Socio-Cultural Environment. *Science and education*. 2017. №10. С.126-132.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

ЗАБАШТАНСЬКИЙ М.М.

д.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет

У наш час, коли НТП знаходиться на високому, але й не на останньому рівні, потрібно зважати на вимоги сучасності, на потребу в кадрах з

перспективою. Ефективне й відносно стабільне функціонування організації в ринковому просторі безпосередньо пов'язане з ритмічним використанням різноманітних ресурсів і, в першу чергу, ресурсів праці.

Актуальність теми визначена тим, що підбір кваліфікованих працівників є необхідною умовою для ефективного функціонування та розвитку будь-якого підприємства.

Питання якісного підбору персоналу є, безперечно, на часі, адже потенційних кандидатів багато, але тих, які б дійсно відповідали вакансії мало, то ж стоїть завдання у короткі строки підібрати максимально підходящий персонал. Завдання розробки сучасних технологій і якісного інструментарію для забезпечення оперативного та ефективного підбору персоналу стає одним із найбільш важливим і ключових у роботі служб персоналу. Тому правильний підбір працівників дозволить не тільки зменшити плінність кадрів, а й покращити загальний стан стабільності держави.

Проблему підбору персоналу в різних аспектах розглядали різні автори, зокрема: К.А. Кравченко [4], О.С. Новікова [6], М.І. Мурашко [5], А.В. Зеленков [3], В. Стефінін [9], Т.А. Беркутова [1], та ін.

Зазначені автори розглядають досить широко такі поняття як добір кадрів, відбір кадрів, професійний відбір кадрів, основні вимоги до цих понять, критерії відбору, методи та методики, за допомогою яких здійснюється відбір персоналу на підприємство.

Підбір персоналу - це система заходів, передбачених організацією для залучення працівників, що володіють необхідними професійними навичками та моральними якостями і здатних виконувати на виробництві всі посадові обов'язки [5]. Це перший крок до створення підприємства. Підбір кадрів- це системна робота у пошуку необхідних кандидатів, проходженні декількох етапів співбесід, оцінки учасників конкурсу з усіх можливих сторін, включаючи як професійний рівень, досвід роботи, так і здатність працювати в команді, стресостійкість, тобто вивчення усіх психологічних аспектів.

Група науковців у складі К. Ф. Гордієнко, Д. В. Обухова, С. І Самігіна в

своїй публікації велику увагу акцентують на тому, що саме наявність системи суворих вимог підбору кадрів дає змогу підібрати найкращих фахівців і нагадати тим, хто вже працює, які високі вимоги висуваються до персоналу[2].

Тому, ми все більше поділяємо думку, що здатність підприємства ефективно управляти своїми співробітниками є головним джерелом його довгострокового процвітання.

Ми повністю погоджуємося з думкою професора Ю. І. Палехи, що правильний підбір кадрів дає змогу здійснити принцип: «кожна людина на певному місці і кожне місце - для певної людини». Людина забезпечує максимальну віддачу, якщо виконує посильну роботу, що відповідає її нахилам, здібностям, рівню загальної і спеціальної підготовки. Ігнорування цих вимог на практиці призводить до плинності керівних кадрів і зниження економічних показників господарювання, зумовлене організаційними, економічними і психологічними причинами, внаслідок складності праці керівника і тривалого періоду «входження» його на посаду. Керівникам потрібно від 3-х до 5-ти років, щоб пройти професійну та соціально- психологічну адаптацію, перш ніж їх діяльність стане ефективною [7].

Ми упевнені, що втрата чіткого ритму у використанні персоналу вказує на появу перешкод на шляху їхнього планомірного надходження до організації, руху в ній та послідовного перенесення частини живої праці на виготовлену продукцію. Різкі коливання темпів планомірно-послідовного виробничого застосування кадрів свідчать передусім про негаразди в системі управління персоналом. Наслідком їх прояву є виникнення дисбалансу між величиною кадрового потенціалу, що має організація та обсягом виробничих завдань, які вона виконує. Для послаблення дисбалансу потрібно постійно відстежувати й відтворювати

пропорційність між величинами кадрового потенціалу й обсягами виробництва, що є однією з найважливіших цілей та першочергових завдань кадрової політики організації.

Дослідник Ю. Є Петруня [8] в його науковій публікації, зазначає, що

якість прийняття рішень щодо залучення кадрів значно впливає на загальну ефективність діяльності організації. Тому створення ефективного кадрового потенціалу - одна з важливих управлінських проблем.

Тобто, Ю. Є Петруня звертає увагу на те, що для прийняття рішення про необхідність підбору працівників існує ряд методів визначення потреби в цьому персоналі. При цьому зазначимо, що існує два види потреб - якісні та кількісні. Їх розрахунок проводиться в тісному взаємозв'язку і потребує застосування методів, адекватних завданням. Оскільки в остаточному підсумку якісні аспекти персоналу знаходять своє кількісне відображення, дуже важливо виділити їх окремі елементи або показники. Так, якісна потреба в кадрах проявляється через потребу в певних категоріях персоналу, професіях, спеціальностях, а також у встановленні рівня кваліфікаційних вимог до персоналу. Інформація, на основі якої проводять необхідні розрахунки, має переважно аналітично-описовий характер: це штатний розклад організації та її підрозділів, у якому визначено структуру посад; документація, що регламентує різні організаційно-управлінські процеси з виділенням вимог до професійно-кваліфікаційного складу виконавців; вимоги до посад і робочих місць; професійно-кваліфікаційний поділ робіт.

Отже, ми можемо сказати, що планування персоналу є важливою складовою процесу його постійного формування та приведення у відповідність з нагальними потребами розвитку організації. Менеджер мусить досліджувати ринок з метою визначення можливостей задоволення поточних і перспективних /-потреб організації в персоналі з урахуванням його кількості та якості, розвитку виробництва, можливості створення нових робочих місць і вимог до працівників; залучення персоналу, особисті якості котрого відповідають вимогам організації. Зіставлення планової потреби і фактичної чисельності працівників дає можливість прийняти рішення щодо зміни чисельності за професіями і посадовими групами, що слугує основою для розроблення програм розвитку персоналу.

Список використаної літератури

1. Беркутова Т.А., Оцінка персоналу як управлінська задача: ефективність, компетенції, ділові комунікації /Т.А. Беркутова, Н.В. Кроніковская, І.А. Мартьянова, А.М. Пономарьов. - Єкатеринбург - Іжевськ: Изд-во інституту економіки УрВ РАН, 2007. - 370 с.
2. Гордієнко, Ю.Ф. Управління персоналом / Ю.Ф. Гордієнко, Д.В. Обухів, С.І. Самигін. - Ростов н/Д.: Фенікс, 2008. - 352 с.
3. Зеленков А.В. Організація набору та відбору персоналу / А.В. Зеленков, А.В. Кононенко, М.М. Налапко // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики - 2008. - № 3. - С. 125-135.
4. Кравченко К.А. Пошук і відбір персоналу: Історія життя та сучасність / Управління персоналом // К.А. Кравченка - 2009. - №12. -С.24-27.
5. Мурашко М.І. Менеджмент персоналу: Навч. посіб. / М.І. Мурашко // 3-тє вид., випр. і доп. -“К.: Т-во "Знання", КОО, 2008. - 435 с.
6. Новікова А. Подбор персонала: правильные решения / А. Новікова // Менеджер по персоналу. - 2007. - №4. - С. 38-45.
7. Палеха Ю. І. Менеджмент персоналу: Навальний посібник / Ю.І. Палеха - К. : Вид - во «Ліра - К», - 2010. - 338 с.
8. Петруня Ю. Є. Прийняття управлінських рішень [Електронний ресурс] – Навчальний посібник / Ю.Є. Петруня. 2011. - Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/menedzhment/priynyattva_upravlinskih_rishen_petrunya_yuye.
9. Стефінін В. Система управління якістю праці на підприємствах / Україна: аспекти праці. / В. Стефінін- 2007. - № 4 - С. 45-49.

МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР В ЕКОНОМІЦІ

ГРИВКО С.Д.

аспірант Чернігівського державного інституту економіки та управління

Кластеризація – це не тільки поступальний інноваційний процес розвитку техніко-технологічного потенціалу, а й розгалужена система взаємозв'язків вертикального і горизонтального характеру, які, у свою чергу, забезпечують рух інновацій. М. Портер надає кластерам наступне визначення: «Кластери – це зосередження в географічному регіоні взаємопов'язаних підприємств і установ у межах взаємопов'язаних галузей». Він є основоположником кластерної теорії. Американський вчений вважає, що без кластера галузі економіки не набувають високого рівня конкурентоспроможності. Кластер є альтернативою угрупованню підприємств у порівнянні з галуззю [1].

В даний час в Італії налічується 260 «індустріальних округів» (фактично кластерів), в роботі яких беруть участь більше 80 тис. підприємств, де офіційно працюють понад 800 тис. чол. А якщо додати підприємства, які пов'язані з ними, в т.ч. сфери послуг, можливо стверджувати, що в цих кластерах працюють більше 1,2 млн малих і середніх підприємств, а кількість працюючих коливається від 4 до 6 млн чоловік. В Австрії створено 30 мегакластерів, в т.ч. з машинобудування, біотехнологій і молекулярної медицини, мультимедіа, програмних продуктів та інших. В Угорщині цілеспрямовано реалізуються програми по розвитку кластерів і створені 100 виробничих структур, які налічують 656 компаній з кількістю працюючих 60 тис. чол. Сумарна виробнича площа кластерів 4400 га. У Шанхаї – флагмані економіки Китаю – величезний мегакластер, в який входять 9 кластерів, в тому числі високотехнологічних, а також з виплавлення сталі.

В результаті стихійних політичних і економічних трансформацій відбувається руйнування механізму стійкого розвитку всіх складових економіки. Реалії сьогодення такі, що об'єктивною необхідністю є

перехід до нових організаційних форм роботи промислових інноваційних структур в економіці. Найефективнішою з них є кластерний підхід. Зарубіжний досвід формування кластерів в економіці показує, що основна роль в даному процесі належить державі. Будучи розробником кластерних ініціатив, вона повинна створювати сприятливе середовище, яке допомогатиме процесам кластеризації. Однак для реалізації даної функції необхідно запуснути організаційно-економічний механізм щодо формування та подальшого функціонування кластерів [2].

Щоб сформувати кластер, потрібні каталізатори, які прискорюють процеси кластеризації в галузі. Але для того, щоб дані процеси продовжували успішний розвиток і функціонування, важливо ними управляти, забезпечувати їх ресурсами та амортизувати негативні ефекти, які виникають при цьому виді взаємодії. На етапі запуску ключовими і найбільш ефективними методами є економічні, в той час як на етапі експлуатації інноваційного кластеру до них додаються організаційні методи. Таким чином для успішного функціонування кластерів необхідно забезпечити впровадження і збалансований розвиток даних організаційно-економічних методів.

Відповідно до системного підходу головними складовими елементами організаційно-економічного механізму є:

- 1) суб'єкт – рушійна сила, осмислено запускає в дію механізм;
- 2) об'єкт – те, на що спрямована дія суб'єкта;
- 3) цілі – програмовані бажані результати дії механізму;
- 4) методи – інструментарій, способи, технології процесів досягнення цілей;
- 5) форми – організаційне і правове оформлення методичного забезпечення;
- 6) кошти – сукупність видів та джерел ресурсів, використовуваних для досягнення поставлених цілей [3-4].

Необхідно пояснити хто є суб'єктами розробленого механізму. На даному етапі ними будуть державні і регіональні органи влади (макросередовище

інноваційного кластера), а також його мезосередовище, що виникає в результаті дії ринкових процесів. Об'єктом є розрізнені підприємства комплексу, які поки що мають низьку ступінь взаємодії між собою.

На початковому етапі створення механізму державного управління функціонуванням інноваційних кластерних структур в економіці основними є принципи визначення мети й системності управління. У зв'язку з тим, що в нашому дослідженні втіленням організаційно-економічного механізму є кластерна форма взаємодії пов'язаних організацій, необхідно визначити місію, цілі, завдання та порядок розробки стратегії, які будуть регулювати подальший розвиток економіки. Глобальне призначення інноваційного кластеру слід визначити через систему стратегічних цілей. Від того, наскільки правильно сформульовані цілі, залежать не тільки постановка завдань, які стоять перед кластером, а й те наскільки організації будуть зацікавлені, щоб стати його учасниками. Тому стратегічні цілі не повинні бути абстрактними і нездійсненними. Вони мають враховувати інтереси уряду, регіональних та місцевих органів влади, всіх учасників взаємодії, а також бути соціально орієнтованими [5].

Суб'єктом на етапі функціонування, як уже зазначалось, є координаційна рада кластера, засобом для якої є взаємодія з ним і з різними адміністративними, науковими, фінансово-кредитними інститутами, а також кластерна асоціація. Об'єктом організаційно-економічного механізму є сукупність організацій, що включає ядро і підприємства.

Відповідно до принципів функціональності, централізації і системності управління для успішного функціонування кластеру необхідне створення управлінських структур, які регулюють його діяльність.

Ключовим елементом в розвитку мережевих структур міжнародного та національного характеру є кластерна політика, яка надає фундамент для реалізації проектів. Виходячи з даних таблиці 1, можливо підібрати кластерну політику для нашої країни, щоб вона краще інфільтрувалась у світову практику.

На нашу думку, в умовах сьогодення України буде ефективно працювати

комбінація з директивної, інтервенціоністської та посередницької політик в залежності від ситуації.

Головну роль в управлінні інноваційним кластером грають дві ключові управлінські структури:

- кластерна асоціація;
- координаційна рада кластера.

У кожній з цих структур різні рівні функціонального навантаження при організації системи їх співпраці в економічній діяльності. Зупинимося на кожній з них детальніше.

Таблиця 1

Типологія кластерної політики

№ з/п	Підстава	Кластерна політика	Особливості
1.	Залежно від національних особливостей процесу формування політики	Ліберальна кластерна політика	Характерною ознакою ліберальної кластерної політики є те, що кластер розглядається як ринковий організм і роль влади зводиться до підтримки розвитку кластеру.
		Директивна кластерна політика	Ця політика включає у себе комплекс заходів, починаючи з вибору пріоритетних кластерів та фінансування проектів з розробки стратегій і програм розвитку, закінчуючи цільовим створенням ключових факторів успіху для розвитку кластерів.
2.	Залежно від функцій держави в кластерному процесі	Фасилітаторна кластерна політика	Державні структури виступають фасилітаторами процесів кластеризації, уряд зводить зацікавлені сторони між собою.
		Кластерна політика підтримки	Каталітична функція держави доповнюється її інвестиціями в інфраструктуру регіонів, освіту для стимулювання

			розвитку кластерів.
		Інтервенціоністська кластерна політика	Влада поряд із виконанням своєї директивної функції переймає у бізнесу відповідальність за прийняття рішень щодо подальшого розвитку.
3.	Залежно від напрямку сприяння влади кластерним процесам	Структурна політика	Полягає у створенні державою сприятливих умов для підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу.
		Посередницька політика	Проявляється в стимулюванні інноваційної кластеризації шляхом задоволення попиту та пропозиції на інноваційні розробки.
		Політика активної взаємодії з бізнесом	Основними механізмами її здійснення є тендерні процедури закупівель, розвиток інфраструктурних проектів інноваційного забезпечення.

Кластерна асоціація є некомерційною організацією, основними функціями якої є представлення інтересів кластеру, а також відповідальність за його стратегічний розвиток. Юридично організація може бути оформлена як асоціація, що регламентується Законом України «Про громадські об'єднання».

Особливістю кластерної асоціації є те, що основа для її діяльності вже сформована і функціонує. Однак при об'єднанні розглянутих учасників з'являється можливість зберегти і примножити інтереси, які переслідувалися при створенні інноваційного кластеру. У той же час взаємодія в рамках єдиної системи дозволить спростити їх діяльність. Таким чином кластерна асоціація більшою мірою відповідає за ресурсне, інформаційне та кадрове забезпечення, що диктує необхідність створення структури, яка буде безпосередньо керувати кластерним утворенням.

Така роль належить координаційній раді кластеру. Дана рада взаємодіє з

кластерною асоціацією, формуючи необхідні вимоги для раціональної організації виробничого процесу в кластері, що спонукає до подальшої співпраці. По суті координаційна рада є дирекцією «ядра» кластеру. Через цю обставину його учасниками автоматично стають керівники найбільш важливих підприємств економіки.

Основними функціями, які виконує координаційна рада, є координація і організація взаємодії учасників кластеру, що, у свою чергу, передбачає здійснення таких завдань:

- 1) налагодження ланцюгів поставок між виробниками продукції в рамках свого виду економічної діяльності;
- 2) постійна взаємодія з усіх питань розвитку з кластерною асоціацією;
- 3) вирішення поточних виробничих питань;
- 4) пошук каналів збуту;
- 5) розробка механізмів взаємодії учасників у формі проведення зустрічей, пленарних засідань, нарад і т.д. ;
- 6) спонукання інноваційних розробок учасників;
- 7) прийняття необхідних управлінських рішень для підвищення ефективності функціонування кластеру.

Створення організаційно-економічного механізму державного управління функціонуванням інноваційних кластерних структур в економіці – один із головних пріоритетів підвищення інноваційності та конкурентоспроможності підприємств за рахунок залучення інвестицій у високотехнологічну інфраструктуру, що сприяє підвищенню економічного потенціалу та задає темпи економічного розвитку країни. Основними складовими елементами організаційно-економічного механізму є: суб'єкт як рушійна сила, що запускає в дію механізм; об'єкт, на який спрямована дія суб'єкта; цілі, під якими маються на увазі заплановані результати дії механізму; методи, що включають у себе інструментарій, способи і технології процесів досягнення цілей; форми (організаційне і правове оформлення методичного забезпечення); кошти – ресурси, необхідні для досягнення поставлених цілей. Головну роль в

управлінні інноваційним кластером відіграють кластерна асоціація та координаційна рада, які забезпечують його ефективну роботу. Реалізація організаційно-економічного механізму кластерної політики сприяє зростанню конкурентоспроможності продукції за рахунок використання потенціалу ефективної взаємодії учасників кластера.

Список використаних джерел:

1. Портер М. Конкурентная стратегия: методика анализа отраслей и конкурентов: пер. с англ. / М. Портер. Москва, 2008. 453 с.
2. Marshall A. Principles of Economics: An introductory volume / A. Marshall. London, UK: Macmillan, 1990. 568 p.
3. Feldman V.P. Innovation in Cities: Science based Diversity, Specialization and Localized Competition. European Economic Review. 1999. №43. P. 31-39.
4. Салуквадзе І.М. Кластерні формування в регіональній економіці. Регіональний збірник наукових праць з економіки «Прометей». 2008. №3(27). С. 39-41.
5. Соколенко С.І. Стратегія конкурентоспроможності економіки України на основі інтеграційних систем – кластерів / С.І. Соколенко. Севастополь: Вид-во ТОВ «Рібест», 2006. 38 с.

РЕГІОНАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ **ІВАНЕЦЬ В.А.**

доцент Чернігівського інституту інформації,
бізнесу і права МІТУ ім. академіка Ю. Бугая

Економічний розвиток країни і НТП здійснюється раціональним використанням потенціалу національних ресурсів. Вітчизняні політологи і науковці, зокрема, директор Українського аналітичного центру О.Охріменко, відмічають, що на даному етапі не економічного розвитку, а поки ще існування держави України відбувається стагнація економіки, безробіття (25 тис. чоловік

на обліку в області), занепад науки, техніки, освіти, спорту і медицини, зубожіння більшої частини населення (за даними ООН - 60%) через війну на Сході країни, постійних підвищень тарифів на послуги ЖКГ, не професіональне управління державою і економікою владних структур, їх провал проведення міфичних реформ і децентралізації, всеохоплюючу всі сфери економічної діяльності корупцію та використання олігархічно-правлячою верхівкою потенціалу національної економіки для свого збагачення, а не на благо суспільства. Вказані причини та недолугі зовнішня і внутрішня політики державної влади відлякують іноземних інвесторів та затягнули надання чергового траншу в 1 млрд. \$ Україні, без якого, на думку українських фахівців, вона могла би обійтись, розумно використавши свій економічний потенціал стратегічного планового розвитку країни. За 2016 рік на Чернігівщину надійшли інвестиції з 39 країн світу, 70 % обсягу яких становлять прямі інвестиції із трьох лише країн - Німеччини, Польщі та Кіпру.

За статистичними даними республіки, Чернігівський регіон останні три роки збирає рекордні врожаї зернових (більше 3,73 млн. т. за 2016 р.), займає 6 місце в Україні за обсягом виробництва сільськогосподарської продукції на одну особу (9861 грн.). Це 25% виробництва українського жита, 12% зерна українського вівса, лідер експорту українського крохмалю та зерна гірчиці. Зросло за звітний період виробництво олійних культур до 793,4 тис. т., більша частина яких теж експортується.

Не дивлячись на досягнуті успіхи в АПК, держава мало ще приділяє уваги щодо планування і виконання програм розвитку АПК і промисловості, впровадження сільськогосподарських податків, спеціального режиму відшкодування ПДВ, програмі з компенсації кредитних ставок банків, системі компенсації за техніку українського виробництва, пільговим умовам придбання мінеральних добрив.

Проблемі економії енергетичних ресурсів в регіоні також ще приділяється уваги недостатньо. Хоча в 2016 р. частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в області збільшилась до 7,3% і заплановано в

2017 р. будівництво 2-х біоенергокомплексів в с.м.т. Линовиці Прилуцького району на базі цукрового заводу і в с. Журавці Варвинського району на базі великого свиногокомплексу та будується теплова електростанція на біомасі електропотужністю 3,5 МВт в м.Корюківці (ТОВ «Кліар Енерджі»). Через бюрократичне свавілля та корупційну бездіяльність не працюють на повну потужність і стоять на грані банкрутства Смолинський і Ірванцівський торфозаводи, які можуть забезпечити повністю альтернативним паливом всю Чернігівську область і поставляти торф в інші регіони. Використовується гідроелектростанція в с.м.т. Седневі.

У промисловому комплексі області в 2016 р. намітилась стійка тенденція до зростання інтегральних показників промислового виробництва, індекс якого становив 106% (9-11 місце в Україні). Найбільш приріст відбувся у сфері виробництва готових металевих виробів (+21,9%), текстильному виробництві, виробництві одягу і і товарів зі шкіри (+17,8%), машинобудуванні(+16,3%), які були задіяні в державних оборонних замовленнях і програмі імпортозаміщення продукції в інтересах ЗСУ. Зокрема, це стосується таких підприємств; ДП «Рапід», ПАТ «Чезара», ТОВ «Український кардан», НВО «Група компаній МАГР», ТОВ «Техсервіс». Ще не в повній мірі задіяні потужні ^можливості гіганта текстильного виробництва пат «Камвольно-суконна компанія «Чек сіл» зі своїм потенціалом професіоналізму персоналу та високих технологій виробництва тканин, на базі якого та швейної фабрики «Елегант» можливо створити сучасний навчально-технічний центр та кластер з виробництва високоякісної конкурентоздатної продукції з пошиття верхнього одягу європейських зразків. Із приростом спрацювали підприємства з виробництва харчових продуктів (йдуть поставки круп в більш ніж 20 країн світу) і напоїв (+19%), хімічних речовин та хімічної продукції (прес-форми для полімерів і т.п. +15%), з постачання електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря (9,3%), Ми є національними лідерами з виробництва дитячого взуття, спортивного обладнання для занять спортом на відкритому просторі, станків-автоматів з виробництва унікальних пивних кеглів. Введено в дію низку

підприємств легкої (швейні фабрики), харчової та деревообробної промисловості (на базі Корюківської ФТП «Слов'янські шпалери» введено потужний комплекс із переробки деревини на меблеву плиту).

Потенційним напрямком відродження економіки є підтримка державою національного виробника. Піонером відродження економічного потенціалу Чернігівщини стала ТОВ «Промислова компанія «Пожмашина» в селищі Ладан Прилуцького району, де працює понад 700 вузькопрофільних спеціалістів (раніше нараховувало понад 4 тисячі працівників). Підприємство за короткий період спромоглося отримати держзамовлення на виробництво в 2017 році 98 пожежно-рятувальних машин для Державної служби з надзвичайних ситуацій України на суму 600 млн. грн. і має потенціал щодо розширення своїх виробничих потужностей з виробництва сільгосптехніки (бункери, зернозбирачі). Торговельними партнерами підприємців області стали представниками 129 країн світу (з них 28 країн-членів ЄС). Експорт товарів в 110 країн світу (до 46 з них обсяги поставок зросли) становив 426,8 млн. \$ та на 75% складався із зернових культур, виробів із паперу та картону, харчової і текстильної продукції, деревини, насіння, плодів олійних культур.

Агропромислова Чернігівщина - потенційний регіон для створення і відродження підприємств легкої і переробної промисловості сільськогосподарської продукції і деревини (в регіоні щорічно накопичується до 1 млн. кубометрів деревинної сировини) для випуску високоякісної готової харчової і деревообробної продукції з додатковою вартістю товарів споживачам ЄС, Азії, Африки та випуску європейських зразків верхнього одягу і дитячого взуття на світовий ринок. Прикладом успішного впровадження програми економічного потенціалу переробної промисловості є сусідні Польща і Туреччина, а ефективного управління економікою в стані постійних воєнних загроз – Ізраїль [1-3].

Отже, з цією метою для вітчизняних підприємств необхідно в їх стратегії зовнішньоекономічної діяльності, крім державної підтримки, мати стратегічно виважені програми економічного розвитку, достатню кількість

висококваліфікованих сучасних менеджерів, здатних компетентно приймати правильні управлінські рішення у взаємовідносинах з іноземними партнерами. Прийняття чіткої стратегії розвитку країни за підтримки крупного і малого бізнесу особі професіональних асоціацій і професійних спілок та об'єднань, авторитетних прогресивних сил буде стимулювати підприємництво, інвесторів, експансію українських продуктів на нові ринки та інноваційні технології, людський потенціал та передбачити національну безпеку економіки з національним потенціалом і економічною роллю України, реалізувавши українські інтереси та викоринивши корупцію. Довести свою продукцію до європейських стандартів і технічних вимог. Послідовно дотримуватись розробленої стратегії щодо завоювання нових ринків в Азії, Африці, розширення їх в ЄС, США, Канаді. В 18 професійно-технічних навчальних закладах області готувати і поповнювати штат вузькопрофільних спеціалістів для ведучих конкурентоздатних підприємств регіону, які застосовують сучасні методи і високотехнологічні процеси виробництва продукції, щоб зменшити міграційне сальдо на Чернігівщині, яка займає 5 місце з відтоку робочої сили і має найменшу заробітну плату в Україні. Поважати, відроджувати і примножувати здобутки науково-технічного прогресу, а не дерібанити національний потенціал країни і збагачуватись на зубожінні населення. Не підміняти невиконання економічних завдань та державних програм соціально-економічного розвитку країни політичним ефектом оковамилювання.

Список використаної літератури

1. Касьянова Н.В. Потенціал підприємства: формування та використання. 2-ге вид. перероб. та доп. [текст]: підручник / Н.В.Касьянова, Д.В.Солоха, В.В.Морєва, О.В.Белякова, О.Б.Балакай - К.: «Центр учбової літератури», 2013. - 248 с.
2. Статистичні дані економічного розвитку Чернігівської області за 2016 рік. («Деснянська правда», №10 від 09.03.2017 р.).
3. Сайт директора Українського аналітичного центру О.Охріменко в Інтернеті.

РОЛЬ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

ФІЛПОВА Н.В.

к.е.н., доцент кафедри ПУМО

Чернігівський національний технологічний університет

Здоров'я населення – це один з найважливіших фактор соціального, культурного і економічного розвитку країни, який тісно пов'язаний зі всіма сферами життя. Процес формування і збереження трудових ресурсів, які забезпечують зростання рівня відтворення в економіці, безпосередньо залежить від стану громадського здоров'я та ефективності системи охорони здоров'я [1].

Система охорони здоров'я є однією зі сфер життя суспільства, що забезпечує можливість здійснення політичних, економічних, науково-освітніх, лікувально-профілактичних, управлінських та організаційних заходів, спрямованих на реалізацію права громадян на збереження здоров'я [2].

Можна сказати, що стан здоров'я населення віддзеркалює соціально-економічний стан суспільства, є основою життєдіяльності суспільства. Галузь охорони здоров'я найбільш активно долучається в процесі формування ринкових відносин, що має суттєвий вплив на інвестиційну привабливість, конкурентоспроможність країни, продуктивність праці тощо.

Слово «здоров'я» стосується стану повного емоційного та фізичного самопочуття. Охорона здоров'я існує, щоб допомогти людям підтримувати це оптимальне самопочуття. У 1948 р. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визначила здоров'я фразою, яку сучасна влада досі застосовує. «Здоров'я - це стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб чи немощі» [3].

Праця фахівців системи охорони здоров'я не створює безпосередніх матеріальних цінностей, однак вплив охорони здоров'я на розвиток економіки країни відбувається за рахунок зростання продуктивності праці шляхом зниження захворюваності, смертності (в першу чергу в працездатному віці), тимчасової та стійкої непрацездатності, поліпшення стану здоров'я в цілому. З

іншого боку, добробут суспільства впливає на здоров'я людей.

Експерти ООН вважають, що рівень добробуту суспільства можна оцінити за допомогою індексу розвитку людини, який включає в себе:

- прибуток на душу населення;
- середню тривалість майбутнього життя;
- дитячу смертність;
- рівень грамотності населення.

Таким чином, чим більше коштів держава може виділити на охорону здоров'я, охорону праці, поліпшення екологічної обстановки і умов життя населення, що в свою чергу приведе до оздоровлення населення, збільшення періоду трудової активності людей, до підвищення продуктивності праці, що в цілому сприятиме зростанню національного доходу країни.

Список використаної літератури:

1. Миняев В.А., Вишняков Н.И. Общественное здоровье и здравоохранение: учебник. – М., 2003. – 520с
2. Хабарова И. А. Роль здравоохранения в экономике страны / Международный журнал прикладных наук и технологий «Integral» №4 2018 С.194-199
3. Устав Всесвітньої організації охорони здоров'я. [Електронний ресурс].
Режим доступу : <http://docs.cntd.ru/document/901977493>

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНИХ ОНКОЛОГІЧНИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ

КРИКУН О.Д.

аспірантка кафедри публічного адміністрування

Міжрегіональної академії управління персоналом

Фактичні дані щодо причин смертності населення відіграють надзвичайно важливу роль у аналізі та розробці державної політики у сфері охорони

здоров'я в цілому, та приватному її секторі зокрема.

Державне регулювання приватних онкологічних медичних закладів та перспективні шляхи їх реформування варто розглядати через призму чотирьох основних напрямів, що його формують (рис. 1). Саме ці дані можуть стати основою для розробки державної політики у сфері оцінки потреби та розвитку приватних онкологічних медичних закладів.

Рис. 1. Державне регулювання приватних онкологічних медичних закладів

Такими перспективними напрямками можуть стати:

1. Державне регулювання ранньої діагностики та скринінгів онкологічних захворювань

Однією з основних причин високого рівня смертності населення України є не просто невчасна діагностика захворювань на ранніх стадіях, а подекуди відсутність скринінгів, регулярних обстежень та ранньої діагностики онкологічних захворювань. Держава, що мала б регулювати цей процес, абстраговано відіграє роль спостерігача та констататора невтішних фактів та статистичних даних.

Проблемою сучасного українського сьогодення є відсутність первинного етапу звернення до лікувально-профілактичного закладу та надання відповідної

допомоги консультативного характеру по типу досвіду розвинутих закордонних практик.

Державні програми ранньої діагностики та скринінгів мають бути реалізовані в рамках конкретних регіональних проектів, пов'язаних з підвищенням обізнаності громадян та представників сфери охорони здоров'я, приватних медичних закладів та організацій, проведення скринінгового обстеження, забезпечення верифікації діагнозу, пропозицій щодо необхідного вчасного лікування та відповідного супроводу пацієнтів протягом діагностики.

Скринінгом має бути систематичне опитування, використання тестів та експрес-досліджень з метою виявлення осіб, схильних до ризику розвитку онкологічних захворювань та їх ранньої діагностики з подальшим підтвердженням необхідності подальших досліджень або безпосередніх профілактичних або лікувальних заходів.

У даному напрямі доцільним та ефективним стало б створення на державному рівні Національного комітету зі скринінгу та ранньої діагностики онкозахворювань при Директораті громадського здоров'я громадського здоров'я та профілактики захворювань при МОЗ України, що забезпечило б створення в країні єдиної скоординованої Програми проведення скринінгу для ризикових груп населення. За рахунок залучення можливостей, сучасного обладнання та устаткування приватних медичних закладів, що збільшили б свій прибуток і відповідно доходи Державного бюджету за рахунок сплачених податків, онкоскринінг дозволив би визначити ризики розвитку пухлин і стадію онкозахворювання (у разі його діагностування) та зміг би зменшити відповідно рівень смертності населення. Скринінг онкологічних захворювань має високу чутливість та специфічність, про ефективність якого свідчить зниження частоти виявлення поширених форм раку на пізніх стадіях, збільшення кількості виявлення ранніх форм і відповідно підвищення рівня виживання.

2. Державне регулювання дорослої онкології

В Україні держава гарантує безоплатне надання медичної допомоги онкохворим у відповідних державних та комунальних медичних закладах та

забезпечення доступної та якісної медичної допомоги онкохворим пацієнтам відповідно до стандартів МОЗ України.

Основним нормативно-правовим актом, що здійснює державне регулювання діяльності онкологічної служби та надання онкологічної допомоги населенню України є наказ МОЗ «Про заходи подальшого покращання і розвитку онкологічної допомоги населенню» (від 30.12.1992 № 208) [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Даний наказ регулює надання допомоги онкохворим, забороняє планове лікування хворих у загально-лікувальних мережах та визначає обов'язковим для лікування залучення трьох провідних фахівців, а саме: хірурга, хімотерапевта та променевого терапевта.

Крім того, у наказі визначено особливості функціонування онкологічної служби в цілому, затверджено положення про онкологічний диспансер, визначено функціональні обов'язки головного онколога, охарактеризовано умови функціонування організаційно-методичного кабінету онкологічного диспансера, онкологічного кабінету у поліклініці, жіночого оглядового кабінету, чоловічого оглядового кабінету, відділення автоматизованої системи управління обласного (міського) онкологічного диспансера, онкохімотерапевтичного відділення тощо. Однак, попри наявність ключових визначень в наказі відсутні аспекти державного регулювання дорослої онкології в приватних медичних закладах.

3. Державне регулювання дитячої онкології

Якщо у дорослих причинами онкологічних захворювань можуть бути ряд суб'єктивних та об'єктивних причин набутого характеру (неправильне харчування, малорухливий спосіб життя, шкідливі звички тощо), то на розвиток дитячої онкології жоден із цих факторів впливу не має. Запобігти дитячій онкології неможливо, і хоча рівень захворюваності на дитячу онкологію майже ідентичний у багатьох країнах – 15 онкохворих дітей на 100 тисяч, рівень виліковування різниться суттєво. Якщо в Україні даний показник становить 40%, то у країнах-членах Європейського Союзу рівень одужання дітей

становить близько 75-80%, а в США – подекуди 95%.

4. Державне регулювання паліативної та хоспісної допомоги

Стандартами Всесвітньої організації охорони здоров'я встановлено необхідний мінімум ліжкомісць для паліативних хворих на 1 млн. населення, а саме – 100 ліжкомісць. Однак, за оцінками експертів в Україні сьогодні функціонує лише 7 хоспісів, 2 центри паліативної допомоги в Івано-Франківську та Харкові та понад 60 паліативних відділень із загальною кількістю 1500 ліжкомісць при мінімальній потребі у 4000 ліжкомісць за рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я для паліативних хворих.

Отже, шляхом державного втручання в усі напрями регулювання діяльності приватних онкологічних медичних закладів, можливі в перспективі й реальні зміни в кількості хворих на онкологічні захворювання та відповідно якість надання послуг по їх діагностиці та лікуванню.

Список використаної літератури:

1. Демографічна та соціальна статистика : офіц. веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Наказ МОЗ України «Про заходи подальшого покращання і розвитку онкологічної допомоги населенню» від 30.12.1992 № 208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0077-14#Text>
3. Скринінг, профілактика та рання діагностика раку грудної залози [Електронний ресурс] / І.І. Смоланка, С.Ю. Скляр, Т.С. Головка, О.В. Ганіч // Клиническая онкология. 2014. №4 (12). URL: <http://www.clinicaloncology.com.ua/article/10319/skrining-profilaktika-ta-rannya-diagnostika-raku-grudnoizalozi>

СТАН БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

СЕМЧЕНКО-КОВАЛЬЧУК О.Б.

к.е.н., доцент Чернігівського інституту інформації,
бізнесу і права ПВНЗ МНТУ ім. академіка Ю.Бугая

Сучасна економічна криза та війна на Сході України негативно вплинули на стан ринку праці країни, а особливо спостерігається підвищення рівня безробіття. Проблема безробіття становить реальну загрозу для державного і суспільного благополуччя і є досить актуальною не тільки для України, а і країн Європейського Союзу. Населення країни на собі почало відчувати порушення рівноваги з боку попиту і пропозиції на ринку праці, поширення бідності та соціальної нестабільності у суспільстві, зростання злочинності, збільшення чисельності соціально незахищених верств населення, зменшення купівельної спроможності та достатньої кількості робочих місць в Україні.

Безробіття вважають макроекономічною проблемою, яку формують такі чинники, як структурні зрушення в економіці, зниження темпів економічного розвитку, науково-технічний прогрес, співвідношення цін на фактори виробництва, сезонні коливання виробництва, недостатній сукупний попит, інфляція, недосконале трудове законодавство, низький рівень професійної підготовки та перепідготовки, недостатній рівень програм зайнятості та демографічні процеси [1].

Метою є аналіз основних проблем та дослідження сучасного стану безробіття в Україні. За даними Державної статистики кількість зареєстрованих безробітних в Україні у січні 2017 року збільшилася порівняно з груднем минулого року на 9,8%, а в абсолютних цифрах - на 38,2 тис. осіб. Кількість безробітних у лютому зросла порівняно з попереднім місяцем і склало 439,3 тис. осіб, допомогу по безробіттю отримують 364,9 тис. У січні допомогу отримували 351,2 тис. осіб, при кількості зареєстрованих безробітних 429 тис. осіб. Також згідно з даними Держстату, середній розмір допомоги з

безробіття в лютому становив 1,923 тис. грн, що менше, ніж у січні - 2,015 тис. грн. [2].

У структурі безробітного населення за причинами незайнятості частка осіб, які звільнилися за власним бажанням у 2016 році, становила 33,0%, вивільнених з економічних причин - 22,4%, частка осіб, які не змогли знайти роботу після закінчення навчальних закладів - 15,6%, у 9,7% безробітних робота мала сезонний характер, як це видно з таблиці 1.

Таблиця 1

Безробітне населення (за методологією МОП) за причинами незайнятості у
2010-2016

Рік	Безробітне населення у віці 15-70 років, усього, тис. осіб	за причинами незайнятості, відсотків							
		вивільнені з економічних причин	звільнені за власним бажанням, за угодою сторін	звільнені у зв'язку з закінченням строку контракту або договору	не працевлаштовані після закінчення загальноосвітніх та вищих навчальних закладів	робота має сезонний характер роботи	не зайняті через виконання домашніх (сімейних) обов'язків тощо	звільнені за станом здоров'я, через оформлення пенсії	демобілізовані з військової строкової служби
2010	1 713,9	33,0	27,2	10,0	15,5	6,3	2,4	0,9	1,3
2011	1 661,9	27,7	30,1	9,2	18,1	6,9	2,5	0,9	1,2
2012	1 589,8	23,5	34,0	8,4	16,9	8,8	2,5	1,5	1,4
2013	1 510,4	21,9	34,6	8,1	16,8	8,4	3,8	1,2	1,0
2014	1 847,6	22,3	31,8	7,8	16,7	9,3	4,6	1,4	0,3
2015	1 654,7	27,8	28,9	7,5	16,4	9,9	3,7	0,9	0,3
2016	1 678,2	22,4	33,0	9,4	15,6	9,7	3,2	1,8	0,7

Станом на кінець грудня 2016 р. безробіття в Україні становило 1,5% працездатного населення, або 390,8 тис. офіційно зареєстрованих безробітних. Найвищий рівень безробіття (за методологією МОП) спостерігався серед молоді віком 15-24 роки, а найнижчий - серед осіб віком 40-59 років. Слід

зазначити, що рівень безробіття населення віком 15-70 років у мешканців сільської місцевості на 1,4 в.п. перевищував відповідний показник серед городян, а у чоловіків - на 3,6 в.п. від рівня безробіття жінок. Серед безробітних майже 40% становили особи віком від 15 до 29 років, кожен п'ятий безробітний - у віці від 40 до 49 років, кожен четвертий - від 30 до 39 років.

Серед міських мешканців рівень безробіття становив 9,2%, серед сільських - 9,7%. Серед чоловіків цей показник становив 10,8%, а серед жінок - 7,7%. Зростання рівня безробіття спостерігалось в 16 регіонах країни, а у решти цей показник скоротився. Найнижчий рівень безробіття спостерігався у Харківській (6,4%), Одеській (6,8%), Київській (6,8%) областях та місті Києві - (6,7%), а найвищий - у Кіровоградській (12,4%), Полтавській (12,6%), Донецькій (14,1%) та Луганській (16,0%) областях.

У структурі безробітних за видами економічної діяльності, відбулися незначні зміни. Так, зменшилася питома вага безробітних, які раніше мали роботу в промисловості (з 21,1% у 2015 році до 20,5% у 2016 році), у оптовій та роздрібній торгівлі (з 20,2% до 18,3%); одночасно зросла частка безробітних, які раніше працювали у будівництві (з 11,8 % до 12,4%), у державному управлінні й обороні, обов'язковому соціальному страхуванні (з 4,5% до 6,9%), у фінансовій та страховій діяльності (з 2,6% до 2,0%) [2].

Підсумовуючи вище викладене, можемо виділити основні причини безробіття в Україні. Головною причиною зростання безробіття стало падіння економіки та відповідне зниження фінансових результатів діяльності підприємств. Частина компаній збанкрутіла, а деякі, щоб запобігти витратам, почали знижувати рівень своїх витрат та оптимізувати штат працівників. Ще одним фактором стало підвищення мінімальної заробітної плати до 3 200 грн. Це змусило підприємців, які не в змозі збільшити свій фонд оплати праці, перевести працівників на неповний робочий день або взагалі на неформальну зайнятість. Також підняття мінімальної заробітної плати вплинуло на діяльність малого бізнесу, що використовує спрощену систему оподаткування. Ще одним негативним наслідком зростання рівня безробіття є підвищення й без того

значного навантаження на працюючих осіб. І збільшується воно на фоні демографічної кризи в Україні. Тобто зростають суми соціальних внесків, за рахунок яких формується бюджет Пенсійного фонду [3].

Для вирішення причин та проблем безробіття в Україні в першу чергу необхідно налагодити ефективну діяльність економіки країни, збалансувати попит і пропозицію на ринку праці, забезпечити реалізацію соціальних програм від держави. Також необхідно надавати податкові пільги для підприємств із високою часткою зайнятого населення, збільшити державне фінансування програм професійного навчання, стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу, стимулювати підприємців до навчання, перекваліфікації та подальшого працевлаштування додаткової робочої сили.

Проведене дослідження показало, що безробіття має негативні соціально-економічні наслідки як для держави, так і для населення. Держава втрачає доходи у вигляді податків, при цьому збільшуючи свої видатки за рахунок виплат по безробіттю. Що стосується населення, то виплати по безробіттю незначні і прожити на них досить складно. Отже, запровадження вище запропонованих заходів значно покращить ситуацію на ринку праці та стабілізує національну економіку.

Список використаної літератури

1. Машика Ю. В. Проблеми та рівень безробіття в Україні та країнах Європейського Союзу / Ю. В. Машика // Науковий вісник НЛТУ України. - 2013. - Вип. 23.16. - С. 260-264. -Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2013_23.
2. Державна служба статистики України.Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Безробіття в Україні зростає під впливом економічних факторів та застарілої системи освіти Режим доступу: <http://www.bakertilly.ua/news/id1149>

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

КОНОПЛЯ ЯРОСЛАВ

Чернігівський національний технологічний університет

Для того, щоб досконало проаналізувати законодавство зарубіжних країн щодо кримінально-правової охорони ЗР, необхідно певним чином класифікувати країни, законодавство яких ми порівнюємо. Для початку, розділити країни Європи на східні, центральні та західні, а далі, поділити на умовні підгрупи. Для прикладу, можна виділити країни «Югославії», постсоціалістичні країни центральної Європи та постсоціалістичні країни східної Європи.

Група країн «Югославії», на даний час, включає в себе шість країн. Це Македонія, Боснія та Герцеговина, Сербія, Хорватія, Словенія та Чорногорія.

Враховуючи багатовікові історичні зв'язки, під час формування кримінального законодавства у сфері охорони ЗР, країни «Югославії» враховували досвід західноєвропейських Держав, зокрема «італо-іберійської» та «германської» правових груп кримінального права. Окрім цього, в країнах колишньої Югославії диференційовано відповідальність за умисне та необережне забруднення навколишнього природного середовища (ч. 3 ст. 218 КК Македонії, ч. ч. 2 та 4 ст. 260 КК Сербії, ч. 3 ст. 250 КК Хорватії, ч. ч. 2 та 4 ст. 303 КК Чорногорії) [1; 2; 3; 4].

Кожна з цих Держав передбачила КВ за порушення прав на землю. Законодавчі органи країн колишньої Югославії одностайно визначили, що в будь-якому випадку, чи то незаконне заволодіння «нерухомим майном», чи то незаконне заволодіння «землею», дані правопорушення розглядаються як посягання на власність. Винятком стало лише македонське законодавство, в якому незаконне привласнення нерухомого майна віднесли до злочинів проти

навколишнього природного середовища.

Досліджуючи кримінально-правову охорону землі, країни «Югославії», як і Україна, велику увагу приділили незаконному привласненню землі, а також будівництву на чужій землі (ч. 2 ст. 225 КК Македонії, ч. 2 ст. 245 КК Республіки Сербської, ч. 2 ст. 338 КК Словенії).

Окрім цього, у вищезазначених країнах, визначена наступна відповідальність: незаконне привласнення землі зі спеціальним статусом, особливо цінної землі та об'єктів природно-заповідного фонду (ч. 2 ст. 286 КК Брчко, ч. 2 ст. 332 КК Косово, ч. 2 ст. 218 КК Сербії, ч. 2 ст. 286 КК Федерації Боснії та Герцеговини, ч. 2 ст. 254 КК Чорногорії); злочини «власницької» спрямованості – покарання у вигляді штрафу або певного строку позбавлення волі – 3-5 років (здебільшого до 3 років, але в ч. 2 ст. 218 КК Сербії – до 5 років); злочини щодо необережного та/або умисного забруднення навколишнього середовища (до 10 років у ч. ч. 1 і 2 ст. 218 КК Македонії та аж до 12 років у ч. 5 ст. 332 КК Словенії) [1; 2; 3; 4].

Для порівняння, необхідно проаналізувати кримінальне законодавство країн центральної Європи, таких як Албанія, Болгарія, Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина, Чехія тощо.

Група країн центральної та східної Європи завжди мала свою правову ідентичність та намагалась у всі часи відмежуватись від радянського законодавства, все частіше застосовуючи положення романо-германської правової сім'ї. Саме тому, у кожній з цих країн сформувалась своєрідна система кримінально-правової охорони ЗР, в якій поєднувались традиції правотворення і західноєвропейських і постсоціалістичних Держав.

За земельні злочини у питаннях відповідальності, ці країни спирались на досвід держав саме романо-германської правової сім'ї. Це проявлялось у двох аспектах: наявність заборони щодо забруднення будь-яких природних ресурсів; диференціація відповідальності за необережне та/або умисне забруднення навколишнього природного середовища (ст. 352 КК Болгарії, ст. 182 КК Польщі, ст. 400 КК Румунії, ст. 300 КК Словаччини, ст. ст. 280, 281-а КК

Угорщини, ст. ст. 181-а, 181-в КК Чехії) [5; 6; 7; 8].

В деяких країнах передбачені надзвичайно сурові покарання за певні злочини. Так, для прикладу в Румунії, за порушення правил охорони ґрунтів, що спричинило смерть однієї чи декількох осіб або серйозну шкоду національній економіці, передбачено позбавлення волі на строк від 15 до 20 років (ч. 5 ст. 400 КК Румунії). А в Словаччині за порушення правил, що призвело до масштабної екологічної шкоди, визначене покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 4 до 10 років (ч. 5 ст. 300 КК Словаччини) [9].

Болгарський законодавчий орган за екологічні злочини, в тому числі земельні, зафіксував КВ лише за самовільне захоплення нерухомого майна та самовільне здійснення оспорюваного іншою особою свого чи чужого дійсного або уявного права, зокрема, і вчинене із застосуванням насильства або погрозою його застосування (ч. ч. 1, 2, 5 ст. 323 КК Болгарії). А далі, у ст. 323-а КК Болгарії вписані ознаки діянь, що є подібними до тих, які зазначені в ч. 3 (ч. 4) ст. 197-1 КК України: «Будівництво споруд на землі, яка оброблюється, знаходиться у володінні господарської організації або є пасовищем» [10].

Що ж стосується кримінально-правової охорони ЗР в Албанії, то в законодавстві цієї країни виділено окремий підрозділ щодо відповідальності виключно за злочини у сфері ЗВ (розділ XI «Злочини, пов'язані з правовим статусом землі» глави 3 «Злочини, пов'язані з власністю та економічною сферою» КК Албанії). Цей підрозділ складається з двох норм, що передбачають кримінально-правовий захист землі як важливого елемента довкілля (ст. 199 «Нецільове використання землі») і як об'єкта права власності (ст. 200 «Незаконне зайняття землі»).

Що ж стосується західноєвропейських держав, вони є представниками романо-германської системи кримінального права.

Якщо ж провести поділ на підгрупи країни романо-германської системи права, то найбільш вдалим є поділ В. М. Додонова, на такі як: французька; германська; італо-іберійська групи [11, с. 34].

Французька група включає в себе Францію, Бельгію та Люксембург. Вони

об'єднались на основі Кримінального кодексу Франції 1810 р., який діяв у Франції до 1994 року [11, с. 34–35]. У Бельгії визначена відповідальність у сфері охорони землі за ряд правопорушень та посягань на землю. Він регламентується окремим Указом про рекультивацію забруднених ґрунтів та відновлення об'єктів господарської діяльності. Відповідальність визначена у вигляді штрафів від 250 до 12 500 євро або позбавлення волі на строк від 8 днів до 3 місяців, які унеможливають проведення рекультивації земель [12]. Також визначені такі злочини, як: повне або часткове засипання рвів; виривання живої та/або сухої огорожі; переміщення та/або знищення межових стовпів тощо. У кожному окремому випадку визначена відповідальність, яка може бути у вигляді як позбавлення волі – від 8 днів до 6 місяців, так і у вигляді штрафів – від 26 до 200 євро, або ж одне із зазначених покарань, та ті ж самі дії, вчинені з метою заволодіння ЗД (ст. 546 КК Бельгії), за що визначене суворіше покарання – позбавлення волі - від 1 місяця до 1 року та/або штраф – від 50 до 2000 євро [13].

В Германській групі, на відміну від вищезгаданої французької групи, в основі закладене не загальне законодавство, а доктрина. Група цих країн включає в себе ФРН, Ліхтенштейн, Швейцарію та Австрію. У Німеччині передбачена КВ за діяння, що стосуються проникнення шкідливих речовин у ґрунт чи внесення таких речовин у ґрунт, що може зашкодити здоров'ю чи життю людей, тварин чи рослин (ст. 324 КК ФРН). У Ліхтенштейні та Швейцарії, на відміну від вищезгаданих країн, відповідальність за злочини у сфері ЗВ визначена не кримінальним правом, а спеціальним природоохоронним законодавством. У Ліхтенштейні охорона землі здійснюється за Законом про охорону навколишнього природного середовища. Відповідальність за такі злочини визначена у ст. ст. 88-89 Закону. Відповідальність за такі злочини передбачена у двох формах: штрафи 15000-30000 швейцарських франків; позбавлення волі на строк до 1 року [14]. У Швейцарії охорона ЗР відбувається за Федеральним Законом про захист навколишнього природного середовища, а відповідальність за правопорушення визначена розділом 5 – «Кримінальні

положення». Вищевказаний розділ можна поділити на 3 види правопорушень: порушення; проступки; злочини.

До Італо-іберійської групи входять Італія, Іспанія та Португалія, а також Сан-Марино, Туреччина та Андорра. Що ж стосується Італії, то в цій країні зазвичай визнаються лише порушення прав на нерухомість, що вчинені з метою подальшого привласнення, або отримання незаконної вигоди для себе чи для третіх осіб. КВ за злочини у сфері ЗР передбачена розділом XIII «Злочини проти власності» КК Італії. Ст. 631 КК Італії передбачено «Незаконне привласнення», ст. 632 – «Відхилення русла водойми», ст. 633 – «захоплення землі», а ст. 634 – «Насильницьке порушення володіння нерухомістю», ст. 637 – «Проникнення на чужу ЗД». Саме італійське законодавство мало визначальний вплив на кримінально-правову охорону ЗР в країнах Сан-Марино і Туреччини. У країнах Туреччини та Сан-Марино у кримінально-правовій охороні ЗР відслідковується певна схожість. Лише, варто зазначити, що ст. 323 КК Сан-Марино передбачає кримінально-правову охорону цілісності ґрунтового покриву землі. У Іспанії кримінально-правова охорона ЗР визначається підрозділом Особливої частини – V глави, «Незаконне привласнення» розділу XIII «Злочини проти власності та соціально-економічного порядку», в якому зафіксовано декілька заборон, присвячених відповідальності за порушення прав на нерухоме майно. Статтею 245 передбачено відповідальність за самовільне зайняття землі або захоплення речового права на землю (схожа норма передбачена ст. 197-1 КК України). Статтями 246 та 247 Кримінального кодексу Іспанії визначено відповідальність за інші правопорушення, такі як зміна межових знаків, зміна русла водойми тощо. Але щоб настав випадок саме КВ, сума неотриманого прибутку повинна складати не менше 400 євро [15].

Важливими характерними особливостями кримінально-правової охорони прав на землю країн італо-іберійської групи є: захист прав на землю, що розглядається як складова прав на нерухомість, оскільки в основному, в усіх нормативно-правових актах закріплено відповідальність за порушення прав на нерухомість, не уточнюючи, що це саме земля; віднесення до кримінально-

караних діянь не тільки повного, але і часткового заволодіння нерухомим майном, а саме землею.

Що ж стосується Андорри, то в цій країні передбачені одні з найбільш суворих покарань за злочини у сфері землі та ЗВ. Для прикладу, за незаконне заволодіння нерухомим майном передбачено штраф до 600 євро, за спричинення лісових пожеж, що призвели до ерозійного впливу на ґрунт, – до 30 000 євро; а за забруднення землі, якщо такі дії могли поставити під загрозу баланс флори, природні зони чи життя диких тварин – до 60 000 євро.

Таким чином, проведене дослідження законодавства країн Європи дає змогу констатувати, що парламентарі більшості держав Центральної та Східної Європи пішли шляхом криміналізації двох груп земельних правопорушень, які умовно можна назвати земельними злочинами «власницької» й «екологічної» спрямованості. Проте, більш розвинена система кримінально-правової охорони ЗР, все одно була у країнах Західної Європи. Але проблема кримінально-правової протидії порушенням прав на землю в кожній із країн вирішується по-різному і досить часто залежить від впливу правових систем держав інших груп права.

Список використаних джерел:

1. Criminal Code of the Republic of Macedonia. URL : <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/16066/preview>
2. Criminal Code of the Republic of Serbia. URL : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/5>.
3. Criminal Code of the Republic of Croatia. URL : <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/>.
4. Criminal Code of the Republic of Montenegro. URL : <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/4168/preview>.
5. Criminal Code of the Republic of Poland. URL : http://www.unodc.org/res/cld/document/pol/1997/penal_code_html/Poland_Penal_Code_1997.pdf.
6. Criminal Code of the Republic of Romania. URL :

<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/8>.

7. Criminal Code of the Republic of Hungary. URL :
<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

8. Criminal Code of the Czech Republic. URL :
<http://www.ejtn.eu/PageFiles/6533/Criminal%20Code%20of%20the%20Czech%20Republic.pdf>.

9. Criminal Code of the Slovak Republic. URL :
<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/4>.

10. Criminal Code of the Republic of Bulgaria. URL :
<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8881/preview>.

11. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть. Монография. Москва : Юрлитинформ, 2009. 448 с.

12. Le décret du 1er avril 2004 relatif à l'assainissement des sols pollués et aux sites d'activités économiques à réhabiliter en Belgique. URL:
<https://wallex.wallonie.be/PdfLoader.php?type=doc&linkpdf=771-749-27>.

13. Criminal Code of the Kingdom of Belgium. URL :
http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=262695.

14. Liechtensteinisches Umweltschutzgesetz Vom 29 Mai, 2008. URL :
<https://www.gesetze.li/lilexprod/lgsystpage2.jsp?formname=showlaw&lgblid=2008199000&gueltigdate=18052016>.

15. Código Penal de España. URL :
<http://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/es/es/es180es.pdf>.

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

ХАЛІМОН П.В.

начальник реєстраційної служби

Прилуцького міськрайонного управління юстиції Чернігівської області

Державна земельна політика є діяльністю органів влади у сфері земельних відносин, орієнтована на раціональне використання і охорону землі, гарантування продовольчої безпеки країни та формування екологічно безпечних умов для господарської діяльності та якості життя [1]. Тобто, державна земельна політика формується у сфері регулювання земельних відносин, використання і охорони земель, землеустрою, плати за землю, ведення державного земельного кадастру, здійснення моніторингу земель та державного контролю за використанням й охороною земель. Земельна політика в конкретний період її розвитку насамперед формується під впливом загальнодержавної соціально-економічної політики та представляється в правилах розподілу і використання земельного фонду, певних обмеженнях та стимулах у досліджуваній сфері [2].

Досить складно представити рівень впливу та державного регулювання соціально-економічних процесів, забезпечуючи результативне функціонування країни. Насамперед це стосується сільського господарства, у якому ще й до сьогодні не завершено земельної реформи й не врегульовано земельні відносини.

Дієва державна земельна політика є важливою складовою механізмів державного управління соціо-еколого-економічного поступу України, формує важливі умови для розвитку інфраструктури соціально-економічної системи й життєдіяльності всього суспільства, відіграє досить важливу роль у наповненні бюджетів всіх рівнів, може стати дієвим інструментом зміцнення позиції адміністративного устрою України.

Так, Європейська економічна комісія ООН з питань забезпечення управління земельними ресурсами представляє рекомендації, які сприяють удосконаленню державного регулювання досліджуваної сфери:

1. Законодавче представлення сутності землі, форм і характеру власності, юридична регламентація форм користування та прав на землю, певних обмежень та зобов'язань, які реєструються.

2. Комерційне використання системи державного управління земельними ресурсами у відповідності до довгострокової фінансової моделі, дієвої системи нормативно-правового регулювання й адміністративного управління, а також своєчасна орієнтація механізмів управління земельними відносинами на задоволення попиту споживачів.

3. Забезпечення прозорості діяльності системи управління земельними відносинами, надійний, вільний, із низькими витратами доступ до необхідної земельної інформації для всіх суб'єктів ринку.

4. Постійне проведення оцінки і контролю ефективності, цілісності та прозорості системи державного управління земельними відносинами за допомогою сукупності показників, які представляють, насамперед, витрати коштів та часу на виконання відповідних операцій із землями, а також рівень задоволення соціально-економічних потреб [3].

Із представлених рекомендацій на сьогодні Україною частково виконано лише першу. Напрями реалізації основних пріоритетів державної політики щодо розвитку земельних відносин представлено в Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року».

Саме цим законом передбачено, що формування та функціонування земельних відносин проводитиметься шляхом розширення та вдосконалення відповідного нормативно-правового забезпечення, формування необхідних інституційних засад, сприяння посилення державної підтримки відповідних земельної реформи. Також акцентовано увагу на тому, що основними шляхами для удосконалення регулювання земельних відносин є: створення державної системи щодо реєстрації прав власності на земельні ділянки і розміщене на них

нерухоме майно; повна персоніфікація власників і користувачів земельних ділянок сільськогосподарського призначення; удосконалення методики щодо оцінки земель, урахування вартості землі сільськогосподарського призначення при забезпеченні збалансування міжгалузевих відносин; формування інфраструктури ринку землі; формування системи земельного іпотечного кредитування; становлення та фінансове забезпечення загальнодержавних програм щодо використання і охорони земель, насамперед зменшення їх розораності, використання системи захисту від водної та вітрової ерозії, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, рекультивації порушених земель, стандартизації і нормування у сфері охорони земель; розробка проєктів організації територій новостворених землеволодінь і землекористувань до бізнес-планів сільськогосподарських підприємств; впровадження ефективної системи охорони родючості ґрунтів і системи моніторингу ґрунтів, організація суцільної агрохімічної паспортизації земель саме сільськогосподарського призначення.

Незважаючи на те, що розробляється багато програм та завдань, які прямо або опосередковано стосуються певних проблем земельної політики, земельні відносини залишаються й досі нерегульованими. Тобто повноцінного нормативно-правового поля для регулювання земельних відносин поки що не сформовано. Особливої актуальності набувають питання перебудови системи контролю за процесом використання й охороною земель, адже державний контроль, який здійснюється, є неефективним, визначена кількість порушень законодавства має тенденцію до зростання, земельні органи зазвичай самі порушують закони, а держава не має механізму контролю за порушниками [4-5].

Зауважимо, що ефективно функціонуюча державна земельна політика сприяє зростанню рівня якості життя населення шляхом становлення сприятливих умов життя та задоволення його необхідних потреб. Таким чином, на основі представленого зробимо проміжні висновки: у регулюванні земельних відносин вирішальну роль займає держава, адже вона є гарантом

нормативно-правової та фінансової стабільності; на державному рівні варто проводити заходи, орієнтовані на формування ефективного та регульованого обігу земель сільськогосподарського призначення із урахуванням законних соціально-економічних інтересів власників земельних ділянок, відповідних сільськогосподарських товаровиробників й держави; необхідно удосконалити нормативно-правове регулювання відносин щодо власності, земельних відносин, сприяння раціонального використання земельних ділянок, та посилити державний контроль за охороною й використанням сільськогосподарських земель; необхідно створити фонд земель для державної власності, для конструктивного впливу на процеси, пов'язані із обігом сільськогосподарських земель, своєчасно запобігати негативним тенденціям, у тому числі щодо спекулятивного характеру, сприяти забезпеченню стабільного землекористування та реалізацію важливих соціально значущих інвестиційних проєктів в сільському господарстві.

Сучасна державна земельна політика в Україні перебуває на етапі становлення та не відповідає світовим критеріям й вимогам належного управління відповідними земельними ресурсами. Тому держава повинна регулювати земельні відносини та вести свою політику більш ефективно, виважено, адже земля є специфічним засобом для виробництва, який потребує значної уваги.

Проводячи оцінку ситуації, яка склалася в Україні із питань ринку сільськогосподарських земель, варто зазначити, що не всі представники наукових шкіл підтримують його запровадження, акцентуючи увагу на тому, що нині на це немає соціально-економічних підстав, а питання є у більшій мірі політичним. Думка про те, що запуск ринку сільськогосподарських земель може вирішити багато проблем, є дійсно хибною. Так, із запуском ринку землі може взагалі зупинитись виробництво, адже виробники повинні будуть всі свої кошти вкладати в купівлю землі, а не в розвиток виробничого процесу. Така ситуація перш за все буде на користь тільки великим фінансових груп, які не обробляють землі, а прагнуть лише збагатитися за рахунок операцій купівлі-

продажу. Питання щодо запровадження ринку землі має також бути досить обдуманим. Механізми функціонування ринку мають бути насамперед прозорими, основою яких повинна стати дієва державна політика.

Підтримуємо думку науковців про те, що земельний ринок слугує засобом гармонізації відповідних відносин між суб'єктами щодо володіння, користування, розпорядження визначеними об'єктами ринку. Практично ринок не є самостійним явищем, адже він формується під впливом сукупності зовнішніх чинників та впливом держави. В розвинених країнах ринок ефективний тому, що держава створила необхідне економічне середовище. Також варто погодитись, що основним фактором виникнення і функціонування земельного ринку є не просто законодавчі акти із земельних питань, державні й міністерські рішення або ж постанови Парламенту, а загальнодержавна комплексна нормативно-правова система: діючі правила, норми, практика їх використання й рівень відповідальності всіх учасників такого ринку.

Актуальними є принципи державного регулювання ринку землі, які пропонуються науковцями сучасності: реалізація загальнодержавних інтересів шляхом орієнтації земельних ресурсів до власників, які зможуть забезпечити їх раціональне й ефективне використання; єдність державного регулювання ринку земель сільськогосподарського призначення, єдність нормативно-правової бази, методів і форм державного регулювання, концентрації державою управлінських й контрольних функцій у відповідному спеціальному державному органі; послідовність державного регулювання щодо ринку сільськогосподарських земель із урахуванням сучасних тенденцій у функціонуванні земельних відносин, дотримання обраної моделі для розвитку ринку землі у відповідності до нормативної бази.

Встановлено, що в регулюванні земельних відносин ключова роль повинна бути відведена саме державі, адже вона повинна розробляти ефективну нормативно-правову базу, виступати гарантом для продовольчої безпеки країни, формувати екологічно безпечні умови для провадження господарської діяльності і сприяти раціональному використанню й охороні землі а також

нести відповідальність за дії, які будуть вступати у протиріччя із діючим законодавством. Державна земельна політика в Україні перебуває на етапі формування і на цей час не відповідає світовим критеріям та вимогам належного управління земельними відносинами. Для запровадження дієвого ринку купівлі-продажу сільськогосподарських земель відсутні необхідні соціально-економічних передумов, питання у значній мірі має лише політичний характер. Зарубіжний досвід також свідчить, що перш ніж запускати ринок землі варто розробити необхідну нормативно-правову й документальну базу. Як свідчить, історичний досвід саме запровадження ринку землі повинно проходити поступовий, поетапний шлях а не нав'язуватися різними насильницькими методами. Актуалізуються потреби скорішого вирішення завдання щодо вдосконалення ринку оренди, адже саме оренда дає змогу досягати тих оптимальних розмірів у землекористуванні, не авансуючи необхідних коштів на купівлю землі, адже витрати при порівняно низьких доходах досить нескоро себе окуплять. Тому в майбутньому саме оренда буде перспективною формою землекористування, однак за умови, що держава буде використовувати ефективні механізми щодо контролю і сприятиме розвитку орендних відносин, які будуть мати законне підґрунтя. Насамперед це стосується врегулювання законодавчого поля щодо спадкоємства власності, надання орендарям й орендодавцям однакових прав та інше.

Список використаної літератури

1. Бородіна О., Прокопа І. Подолання структурних деформацій в аграрному секторі України: інституціалізація і модернізація мало товарного сільськогосподарського виробництва. Економіка України. 2015. №4. С. 88-96.
2. Апопій В., Мацько М. Рациональне використання земель сільськогосподарського призначення : правові та економічні проблеми. Екологічні, економічні та технологічні аспекти використання земельних ресурсів: Матеріали міжнародного науково-практичного форуму, 19-21 вересня 2007р. Львів: Львів. держ. агроуніверситет. 2007. 515с.
3. Чаплигіна О.В., Шиян А.А. Фактори впливу на ціну земель

сільськогосподарського призначення. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2011. №1. С. 36-40.

4. Третяк А. Напрями формування державної земельної політики, або зміна пріоритетів земельної реформи. Землевпорядний вісник. 2008. № 1. С. 21-33.

5. Косович Б. Структура земельних відносин в Україні: економіко-правовий аспект. Вісник Львівського державного аграрного університету: Економіка АПК. 2004. №11(2) 563 с.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

НЕХАЙ В.А.

к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет

Інтеграція України до Європейського економічного простору; вимагає адаптації нормативної бази України, у тому числі з питань бухгалтерського обліку, до Європейських та міжнародних стандартів. Організація бухгалтерського обліку у господарюючих суб'єктів здійснюється відповідно до національних стандартів, норми яких максимально наближені до міжнародних, а акціонерні товариства та фінансові установи зобов'язані складати фінансову звітність за міжнародними стандартами. У державному секторі економіки адаптація бухгалтерського обліку до міжнародних норм відбувається на підставі Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки [1]. Із 2015 року бюджетні установи самостійно обирають і фіксують в Наказі про облікову політику принципи, методи та процедури ведення бухгалтерського обліку. З 01.01.2017 року діє 19 стандартів бухгалтерського обліку в державному секторі, узгоджені з відповідними Міжнародними стандартами в державному секторі (МСБОДС), що сприяє розумінню національної фінансової звітності установ державного сектору не

лише резидентами, а й нерезидентами.

У Законі України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”[2], Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 “Подання фінансової звітності” [3], Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (МСБО) 8 “Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки” [4] чітко вказано на призначення облікової політики - складання та подання фінансової звітності. Тобто, облікова політика стосується виключно фінансового обліку підприємства.

У розширеному розумінні під політикою бухгалтерського обліку слід розуміти сукупність організаційних, технічних, методологічних та управлінських аспектів, які забезпечують менеджмент підприємства та зовнішніх користувачів повною, достовірною та своєчасною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [5].

Насамперед зміст розпорядчого документа не повинен суперечити чинним нормативним документам. Водночас він не має включати змісту всіх нормативних документів, якими керуються при веденні бухгалтерського обліку бюджетні установи.

Змінити облікову політику установа може у виняткових випадках, які чітко прописані в НП(с)БОДС) і повинні бути обґрунтовані внутрішніми документами.

Відповідно до п. 1 розділу III НП(с)БОДС 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок» облікова політика може бути змінена, якщо [6]:

- зазнали змін вимоги положення (статуту);
- змінюються вимоги органу, який затверджує НП(с)БОДС;
- зміни забезпечать достовірне відображення подій або господарських операцій у фінансовій звітності установи (перехід на застосування нового принципу бухгалтерського обліку; зміна підходу до визнання або вимірювання господарської операції чи події в межах одного принципу бухгалтерського обліку).

З 01.01.2017 року вступили в силу десять НП(с)БОДС, відповідно з якими

бюджетні установи мають внести зміни до облікової політики в частині:

- порядку складання фінансової звітності;
- принципів ведення бухгалтерського обліку;
- підходів до визнання господарських операцій та подій, пов'язаних з доходами (НП(с)БОДС 124 «Доходи») та витратами (НП(с)БОДС 135 «Витрати»).

Суб'єкти господарювання визначають і формують облікову політику відповідно до закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства [7]. Бюджетні установи як суб'єкти державного сектору визначають і застосовують свою облікову політику з 01 січня 2015 року відповідно до НП(с)БОДС 125 та Методичних рекомендацій щодо облікової політики суб'єкта державного сектору[8].

Відповідно до закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємство самостійно визначає за погодженням з власником або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику підприємства.

В Методичних рекомендаціях щодо облікової політики суб'єкта державного сектору зазначається, що в межах головного розпорядника бюджетних коштів застосовуються єдині підходи до облікової політики. Тобто бюджетні установи повинні узгоджувати обрані принципи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності з розпорядником бюджетних коштів вищого рівня як контролюючого органу, до сфери управління якого ця установа належить, таку структуру називають економічною групою.

Зважаючи на те, що бухгалтерський облік регламентується багатьма нормативними документами, в яких передбачається можливість застосування різних варіантів його організації, введення в дію з 2017 року нових НП(с)БОДС, які змінюють порядок складання фінансової звітності та встановлюють нові принципи ведення бухгалтерського обліку, підходи до визнання і вимірювання

господарських операцій та подій, пов'язаних з доходами, витратами, інвестиційною нерухомістю, орендою, фінансовими інструментами, будівельними контрактами, суб'єкт бухгалтерського обліку в державному секторі повинен внести зміни в облікову політику та мати свій внутрішній документ, яким однозначно обрані можливі альтернативи.

Враховуючи вищенаведене, бюджетні установи мають внести зміни до своєї облікової політики, шляхом створення розпорядчого документу про внесення змін до Наказу про облікову політику, узгодивши її з установчими документами та з розпорядником бюджетних коштів вищого рівня. Також слід відмітити необхідність розробки Робочого плану рахунків установи та структури рахунків аналітичного обліку, що є обов'язковими додатками до Наказу про облікову політику, враховуючи введення в дію з 01.01.2017 року нового плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі.

Список використаної літератури

1. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007 - 2015 роки [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 № 34. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/34-2007-п>.

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності" [Електронний ресурс] : затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2009 № 1541. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0103-10>.

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 "Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

5. Лень В.С. Політика бухгалтерського обліку в бюджетних установах: зміст та структура / В.С. Лень, В.А. Нехай // Вісник Чернігівського державного

технологічного університету. Серія : Економічні науки. - 2014. - № 4. - С. 289-301.

6. НП(с)БОДС 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок», наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 № 1629 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://www.minfin.gov.ua/news/view/nacionalni-polozhennja-\(standarti\)-buhgalterskogo-obliku-v-derzhavnomu-sektori?category=bjudzhet](http://www.minfin.gov.ua/news/view/nacionalni-polozhennja-(standarti)-buhgalterskogo-obliku-v-derzhavnomu-sektori?category=bjudzhet)

7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876.

8. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору, наказ Міністерства фінансів України від 23.01.2015 № 11 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF15004.html

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ДИНАМІКИ ЕКСПОРТУ В УКРАЇНІ

МІЩЕНКО А.

Чернігівський інститут інформації,

бізнесу і права ПВНЗ МИТУ ім. академіка Бугая

За сучасних тенденцій розвитку міжнародних економічних відносин поширюється значення зовнішньоекономічної діяльності. Саме вона є важливим чинником впливу на динаміку і структуру національної економіки, розвитку міжнародного бізнесу, стимулювання конкурентних переваг для забезпечення стійких позицій на зовнішньому ринку для підвищення ефективності діяльності підприємств. Успіх зовнішньоекономічної діяльності України на світових ринках залежить в першу чергу від росту експортного

потенціалу, а саме від можливостей підприємств виробляти і реалізовувати конкурентоздатну продукцію з відповідною якістю і ціною. Отже, оцінка стану експорту в Україні є досить актуальною темою, що дасть можливість визначити ступінь забезпеченості національної економіки ресурсами і здатність системи до розвитку та інтеграції в світову спільноту на базі наявних ресурсів.

Український експорт протягом останніх років переживає складні часи. Ми втратили певні ринки збуту та виробничі потужності для традиційного експорту, кон'юнктура світового ринку також була несприятливою. У підсумку, це призвело до значного скорочення вітчизняного експорту. В 2016 році в Україні спостерігався історичний мінімум за обсягами експорту і була характерна різноспрямована ситуація. З одного боку, збереглися деякі минулорічні негативні тенденції, зокрема:

- нестабільна політико-економічна ситуація в окремих районах Луганської і Донецької областей, продовження військової агресії з боку Росії;
- значна сировинна спрямованість вітчизняного експорту;
- відсутність доступу до кредитних ресурсів, системні проблеми розвитку зовнішньоекономічної діяльності (відшкодування ПДВ, валютне, митне та податкове регулювання).

В 2016 році ці тенденції доповнилися запровадженням Російською Федерацією ембарго щодо українських продовольчих товарів, застосуванням до вітчизняного експорту РНС та обмеженням і ускладненням транзиту територією РФ, а з 1 липня Російська Федерація їх додатково посилила [1]. Протягом 2012-2016рр. український експорт знизився на \$32,4 млрд (з \$68,8 до 36,4 млрд).

З іншого боку, в поточному році з'явилися окремі позитивні ознаки у вигляді пожвавлення попиту на деякі товари українського експорту при одночасному продовженні зростання виробництва промислової продукції. Проте, у порівнянні з січнем поточного року відбулося суттєве уповільнення темпів падіння експорту (у січні цей показник становив 31,9%).

В 2016 році Україна експортувала товарів на \$36,4 млрд, коли в 2015 році

наші обсяги експорту були \$38,3 млрд. Для прикладу, в 2013 році ми експортували товарів на \$63 млрд. А в докризовому 2008 році обсяги товарного експорту перевищували \$67 млрд. Експорт в 2016 році скоротився за рахунок зменшення поставок металів та виробів з них на \$1,134 млрд. Експорт хімічної продукції скоротився на \$579 млн, машинобудівної - на \$429 млн, мінеральних продуктів (в цю групу входить залізна руда) - на \$371 млн. Втримати баланс допоміг експорт аграрної продукції та продовольства. Його обсяги в 2016 році зросли на \$721 млн до \$15,3 млрд.

Слід нагадати, що найбільше падіння експорту товарів у 2016 році спостерігалось у січні - на 955,7 млн дол. (на 31,9%) відносно січня 2015 року, у лютому - на 315,8 млн дол. (на 10,5%) та у березні - на 486,6 млн дол. (на 14,0%).

Разом з тим, за підсумками квітня було отримано незначний приріст в експортуванні товарів - на 14,3 млн дол. (на 0,5%), але, починаючи з травня поточного року, знову почала відстежуватись негативна тенденція (у травні скорочення експорту становило 39,5 млн дол. (на 1,4%), червні - на 215,8 млн дол. (на 6,9%), липні - на 292,5 млн дол. (на 9,1%) [3].

У географічному розрізі експортно-імпортних операцій України за 8 місяців 2016 року слід зазначити, що як в експорті товарів, так і в імпорті, основним торговельним партнером України був Європейський Союз. Так, в експорті товарів питома вага Європейського Союзу склала 37,9%, а в імпорті вона сягнула позначки 43,9% (його частка збільшилась на 3,1 відсоткових пунктів відносно показників аналогічного періоду минулого року).

При цьому частка Росії в експорті товарів зменшилась до 9,8% (за 8 місяців 2015 року доля РФ складала 12,7%), а в імпорті - зменшилась на 7,3 в.п. і склала 12,8%.

Експорт товарів з України до країн Європейського Союзу складається з продукції АПК та харчової промисловості (29,9%), металургійного комплексу (23,5%), машинобудування (16,0%), мінеральних продуктів (10,2%), деревини та паперової маси (6,8%), продукції легкої промисловості (6,2%), різних

промислових товарів (3,7%) та продукції хімічної промисловості (3,6%). У структурі імпорту товарів найбільшу частку становила продукція машинобудування (31,9%), продукція хімічної промисловості (27,2%), мінеральні продукти (12,8%) і продукція АПК та харчової промисловості (10,5%) [1].

Торгівля з країнами ЄС продовжує демонструвати позитивну динаміку. Так, експорт товарів за підсумками 2016 року відносно аналогічного періоду 2015 року зріс на 4,4% (на 365,9 млн дол.), при цьому імпорт товарів з країн Союзу порівняно з аналогічним періодом 2015 року збільшився на 6,6% або на 655,3 млн дол. [3]

З огляду на вищенаведені тенденції розвитку експортно-імпорتنих операцій України, а саме - зменшення експорту товарів на 4,1%, збільшення імпорту на 3,7% Позитивне сальдо зовнішньоторговельного балансу становило 337,3 млн.дол. (у 2015р. позитивне - 3828,2 млн.дол.).

У січні-лютому 2017р. експорт товарів становив 6268,1 млн.дол. США, імпорт – 6691 млн.дол. Порівняно із січнем-лютим 2016р. експорт збільшився на 32,7% (на 1543 млн.дол.), імпорт - на 22,1% (на 1210,5 млн.дол.). Негативне сальдо становило 423,2 млн.дол. (у січні-лютому 2016р. також негативне - 756,1 млн.дол.). Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 0,94 (у січні-лютому 2016р. - 0,86). Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами зі 198 країн світу. Основними проблемами сучасного розвитку українського експорту, на вирішенні яких повинні бути сконцентровані зусилля уряду, є: сировинний характер та вузька спеціалізація значної частини експорту, недостатній рівень інвестування в модернізацію експортоорієнтованих виробництв та гостра нестача новітніх технологій, а також не конкурентоспроможність продукції через високий рівень ресурсо- та енерговитратності вітчизняних виробництв [4].

Підсумовуючи вище викладене, можемо зробити висновок, що Україна має значний експортний потенціал і за правильної зовнішньоекономічної політики держави можна подолати проблеми сучасного розвитку українського

експорту та підвищити конкурентоспроможності національної економіки.

Список використаної літератури

1. Підсумки зовнішньої торгівлі України за 8 місяців 2016 року Режим доступу:<http://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=0596e42e-293b-4c36-87fc-8d0f2bf780de&title=PidsumkiZovnishnoiTorgivliUkrainiZa8-Misiatsiv2016-Roku>
2. Український експорт досяг історичного мінімуму в 2016 році Режим доступу:<http://www.fru.org.ua/ua/media-center/blogs/vlasyuk/ukrainskyi-eksport-tovariv-dosiah-istorvchnoho-minimumu-v-2016-rotsi-ukrpromzovnisheksperyta>
3. Державна служба статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Алимова О.О. Експортний потенціал України: проблеми та перспективи реалізації / О.О. Алимова // Наукові праці Чорноморського державного університету ім. П. Могили. - 2009. - Т. 64, вип. 51. - С. 53-59

МЕТОДОЛОГІЯ ТА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

ІРХА Я.М.

Магістр, Чернігівський національний технологічний університет

Методи у всіх науках є певними інструментами для розуміння її предмета та об'єктів. Вчення про методи кожної з наук називають методологією цієї науки. Методи бухгалтерського обліку поділяються на загальнонаукові, які застосовуються в різних науках, та специфічні, притаманні лише обліковій науці.

Для визначення сутності та властивостей предмета та об'єктів обліку застосовуються загальнонаукові методи, такі як: діалектичний, історичний, системний, метод індукції та дедукції.

Великий внесок у розвиток вітчизняної теорії бухгалтерського обліку внесли представники різних шкіл. Фундаментальні дослідження методів обліку

на різних історичних етапах розвитку теорії бухгалтерського обліку належать російським та вітчизняним вченим, якими є: Г.Г. Кірейцев [1], В.Г. Макаров [2], П.П. Німчинов [3], М.Ф. Огійчук [4], ЯВ. Соколов [5], О.М. Петрук [6], М.С. Пушкар [7], П.Я. Хомин [8], В.Г. Швець [9] та інші.

З результатів дослідження дійшли висновку що, вчені вивчаючи предмет бухгалтерського обліку застосовують у більшості спеціальні методи обліку, використовуючи при цьому процедурний або адаптивний підходи.

Адитивний підхід передбачає визначення методу бухгалтерського обліку як сукупність системи способів, за допомогою яких відображаються господарські факти. Відповідно до цього вітчизняні та зарубіжні вчені виділяють такі елементи методу бухгалтерського обліку: документування, інвентаризація, рахунки, подвійний запис, оцінка, калькуляція, баланс, звітність. Процедурний підхід під методом бухгалтерського обліку передбачає перелік процедур, із використанням яких здійснюються пізнавальні операції, такі як спостереження, реєстрація, вимірювання, класифікація, систематизація, тощо.

Всі вище наведені елементи базуються на принципах бухгалтерського обліку [10]. Метод бухгалтерського обліку - це сукупність спеціальних прийомів, за допомогою яких вивчають його предмет. Бухгалтерський облік вивчає свій предмет за допомогою таких методів: - хронологічного й систематичного спостереження; - вимірювання господарських засобів і процесів; - реєстрації і класифікації даних з метою їх систематизації; - узагальнення інформації з метою звітності. Перелічені методи дають змогу формувати бухгалтерську інформацію для зовнішніх і внутрішніх користувачів. Облікові дані формують за допомогою елементів методу.

Методу спостереження відповідають прийоми документування та інвентаризації; вимірювання здійснюють шляхом оцінки і калькулювання; реєстрація та класифікація (поточне групування) проводяться на рахунках за допомогою подвійного запису; узагальнення інформації з метою звітності відбувається в бухгалтерському балансі та фінансовій звітності. Ці інструменти

забезпечують технологію облікового процесу - трансформацію даних про окремі господарські операції в різноманітну інформацію для управління.

Документування - спосіб первинного спостереження і відображення господарських операцій у первинних бухгалтерських документах (рахунках, накладних, чеках, ордерах тощо). Це початок і основа облікового процесу, без якого бухгалтерський облік неможливий. Кожна господарська операція фіксується за допомогою документа, заповненого з дотриманням певних вимог, що надають йому юридичної сили.

Інвентаризація - метод підтвердження достовірності даних бухгалтерського обліку. Виконує шляхом описування, підрахунку, виміру, зважування й оцінки всіх залишків засобів і коштів у натурі, виявлення фактичної наявності й стану залишків майна підприємства і зіставлення їх з даними бухгалтерського обліку. Це метод контролю наявності та руху майна, заборгованості, роботи матеріально відповідальних осіб.

Оцінка - спосіб грошового вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку. За допомогою оцінки натуральні й трудові вимірники (характеристики) господарських засобів перераховують у вартісні. У бухгалтерському обліку оцінка об'єктів обліку ґрунтується переважно на показнику фактичних витрат на їх створення чи придбання (історичної собівартості). Майно та господарські операції оцінюють у національній валюті України шляхом підсумовування проведених витрат.

Калькулювання - у метод обчислення собівартості виготовлення продукції або виконаних робіт, наданих послуг. Суть його полягає в тому, що обґрунтовують, визначають і розподіляють витрати, які належать до того чи іншого об'єкта калькулювання (виробу, процесу, замовлення тощо). Облік кругообороту капіталу базується на трьох калькуляціях: собівартості придбання (постачання, закупки), виробничої собівартості й повної собівартості реалізованої продукції.

Бухгалтерські рахунки - спосіб поточного групування у встановленому порядку. Рахунок - це локальна інформаційна система для групування

економічно однорідних об'єктів обліку. Рахунок відображає стан та рух засобів, їх джерел і господарських процесів.

Подвійний запис - метод відображення господарської операції на рахунках. Подвійний запис є продуктом кругообігу господарських засобів, відображає подвійність господарських процесів. Суть його полягає у подвійному відображенні в бухгалтерському обліку кожної господарської операції: за дебетом одного і кредитом іншого рахунка однієї і тієї ж суми. Подвійний запис не тільки важливий технічний, а й контрольний прийом.

Бухгалтерський баланс - метод узагальнення даних через рахунки і подвійний запис. Баланс показує склад майна суб'єкта діяльності за видами (складом і використанням) й джерелами утворення на певну дату в узагальненому вартісному вимірі. Містить дані для аналізу фінансового стану його активів та ліквідності підприємства. Бухгалтерський баланс показує залишки на рахунках, які характеризують, з одного боку, майно суб'єкта господарювання, а з другого - його власний і залучений капітал. Бухгалтерський баланс є однією з основних форм бухгалтерської звітності.

Бухгалтерська звітність - метод підсумкового узагальнення і одержання підсумкових показників за звітний період. Це впорядкована система взаємопов'язаних економічних показників господарської діяльності підприємства за звітний період. Звітність складається за певними правилами і стандартами на підставі даних рахунків бухгалтерського обліку з певною системою їх групування. Методичні прийоми бухгалтерського обліку взаємопов'язані, доповнюють один одного і в сукупності становлять одне ціле - метод бухгалтерського обліку.

За умов використання сучасної обчислювальної техніки всі елементи методу бухгалтерського обліку зберігаються, проте відбуваються докорінні зміни в техніці збирання, реєстрації та опрацювання облікової інформації. Отже, концептуальними передумовами побудови обліку господарських операцій та процесів є реалізація основних інструментів методу бухгалтерського обліку, які б ураховували характерні особливості здійснення

даних операцій.

Список використаної літератури

1. Кирейцев Г.Г. Функции учета в механизме управления сельскохозяйственным производством [моногр.] / Г.Г.Кирейцев. - К.: Изд-во УСХА, 2001. - 240с.
2. Макаров В.Г. Теоретические основы бухгалтерського учета / В.Г.Макаров.-М, 1978. 158 с.
3. Німчинов П.П. Загальна теорія бухгалтерського обліку / П.П.Німчинов. - К.: Вища шк., 1977. - 240 с.
4. Огійчук М.Ф. Єдині методологічні засади бухгалтерського обліку і звітності в Україні та їх відповідність методології країн з розвинутою економікою / М.Ф.Огійчук // Світ бухгалтерського обліку. - 1997. - №5. - С. 3-6.
5. Соколов ЯВ. Основы теории бухгалтерського учёта / Я.В.Соколов. - М.: Финансы и статистика - 2000.-496 с.
6. Петрук О.М. Регулювання бухгалтерського обліку в Україні: теорія, методологія, практика: [моногр.] / О.М.Петрук. - Житомир: ЖДТУ, 2006. - 152 с.
7. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти) / М.С.Пушкар. - Тернопіль: Економічна думка, 1999. 422 с
8. Хомин П.Я. Формування звітності в підсистемах управлінського, фінансового та податкового обліку [Текст]: моногр. / П.Я.Хомин. - Тернопіль: Економічна думка, 2004. 346 с.
9. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку [Текст]: навч. Посіб. / В.Г.Швець. - К.: Знання - Прес, 2003. - 444 с.
10. Акуменко О.У., Zholobetska MB., Irkha Ya.M. ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF ACCOUNTING / Розвиток соціально-економічних систем в сучасних умовах // Матеріали Міжн. наук.-практ.конф. (м.Харків, 16-17 грудня 2016 року). - Херсон: Видавничий дім «Гельветика», С.13-15.

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ФІРМИ

БОНДАР В.В.

к.е.н., доцент Чернігівського інституту інформації,
бізнесу і права ПВНЗ МНТУ імені академіка Ю.Бугая

Маркетинг - це система внутрішньо фірмового управління, яка направлена на вивчення і врахування попиту та вимог ринку для більш обґрунтованої орієнтації виробничої діяльності підприємств на випуск конкурентоздатних видів продукції у завчасно встановлених обсягах, що відповідають певним техніко-економічним характеристикам [1, с. 144]. На всьому проміжку минулого століття більшість галузей функціонувало в умовах зростання попиту на продукцію, внаслідок чого маркетинг був менш важливим ніж виробництво та управління. В міру задоволення більшості потреб нестача товарів поступила місцем їх надлишку. На початку 60-х років це призвело до різкого підвищення інтересу до маркетингу, внаслідок чого комерсанти і спеціалісти по зв'язках з ринком стали відігравати надзвичайно велику роль в діловому світі.

Зміна економічної ситуації виразилася у формуванні і розвитку системи управління виробництвом, яка ґрунтується на ринковій концепції: врахування ринкового попиту, вимог конкретного споживача до техніко-економічних і естетичних параметрів продукції.

Саме всестороннє вивчення попиту, потреб та їх облік з метою більш правильної орієнтації виробництва і складають головне призначення маркетингової діяльності в системі управління процесом виробництва.

Тому застосувати маркетинг означає управляти виробництвом або здійснювати іншу підприємницьку діяльність з чітко поставленою метою, тобто орієнтувати на певного покупця і одночасно розвивати виробництво,

формувати попит.

Важлива особливість маркетингу як певної системи внутрішньофірмового управління полягає в тому, що вона заснована на прийнятті рішень на базі багатоваріантних економічних розрахунків і орієнтована на створення організаційних, економічних і юридичних умов для ефективного функціонування і розвитку підприємств.

Маркетинг - це система управління, яка має свої принципи, функції, структуру, нормативні та правові акти. Б. Карлоф зазначає, що маркетинг - одна із чотирьох основних функцій менеджменту поряд з розвитком, виробництвом і управлінням [2].

Маркетинг слід розглядати як функцію внутрішньофірмового управління, призначення якої полягає в тому, щоб забезпечити діяльність фірми, виходячи із усестороннього, глибокого вивчення і ретельного врахування ринкового попиту, потреб і вимог конкретних споживачів до продукту, щоб одержати максимальний і стійкий прибуток.

Тому для забезпечення ефективної діяльності фірми важливу роль відіграє практика розробки організаційної структури, яка допомагає здійсненню маркетингової діяльності в фірмах. Ця структура має принципові відмінності середніх і малих компаній від великих, особливо, транснаціональних компаній. В більшості фірм вимоги до найважливіших підрозділів фірми формулює служба (відділ), яка відповідає за маркетинг.

Застосування маркетингу заставляє по-іншому підходити до практики планування, яка склалася, матеріального стимулювання, ціноутворення не тільки у виробничих відділеннях, але й у верхніх ешелонах управління виробництва. Особливого значення набуває необхідність перебудови організаційної структури, встановлення чітких повноважень і відповідальності. Без удосконалення такої організації впровадження маркетингу в практику неможливе, оскільки маркетинг як функція управління включає в себе і організаційну структуру.

Маркетингова орієнтація докорінно змінює організаційну структуру

підприємства (фірми), ставить підвищені вимоги до рівня виконання обов'язків та професіоналізму працівників. Великі підприємства (фірми) формують спеціальні служби; маркетингову, що забезпечує ринкову діяльність: юридичну, що відповідає за правове забезпечення відносин із замовниками, постачальниками, підрядчиками і власним персоналом; виробничу, що виготовляє продукцію за вказівками служби маркетингу; штабну (координацію за вказівками служби маркетингу; штабну (координаційну), що забезпечує функціонування трьох перших служб. При цьому кожний функціональний підрозділ має свою структуру, яка визначається асортиментом продукції, масштабами виробничої і збутової діяльності, кількістю ринків, на яких підприємство (фірма, компанія) функціонує.

Побудова організаційної структури маркетингу залежить від програми підприємства (об'єднання), характеру і напрямку його діяльності. У підприємствах, де маркетингові процеси ще не одержали належного розвитку, служба маркетингу може бути у складі збутової служби. У світі найбільш поширеною є функціональна організація маркетингової діяльності.

Найбільш суттєва перевага функціональної організації маркетингу полягає в її простоті, що особливо важливо для підприємств, які розпочинають опановувати маркетингову концепцію управління виробничо-збутової діяльності. Чисельність менеджерів, відповідальних за окремі функції, залежить від рівня розвитку маркетингу.

Але якщо підприємство диверсифікує своє виробництво і розширюється товарна номенклатура, то починають проявлятися недоліки цієї структури. Вона не передбачає здійснення функції управління реалізацією окремих товарів через відсутність спеціалістів, що відповідають за окремий товар. Крім того, часто має місце деяка замкнутість створених функціональних груп, які вважають свої функції найбільш значимими і виникає потреба часто втручатися вищому керівництву, щоб належним чином координувати їх роботу.

Тому чимало компаній (фірм), які виробляють широкий асортимент товарів, переходить до товарно-функціональної організації маркетингу .

Ця структура зберігає елементи функціональної організації маркетингу (маркетингові дослідження і збут) і в той же час передбачає створення спеціальних підрозділів, які несуть відповідальність за маркетинг окремих товарів, що дає змогу координувати різні маркетингові затрати. При наявності товарно-функціональної організаційної структури появляются можливості швидше реагувати на вимоги ринку, стимулювати випуск товарів, що користуються підвищеним попитом і, навпаки, своєчасно скорочувати або знімати з виробництва товари, що не користуються попитом.

Але можна вести мову і про деякі недоліки товарно-функціональної структури. Справа в тому, що менеджери які, відповідають за конкретний товар, наділяються недостатніми повноваженнями, бо частина їх залишається у функціональних керівників, що відповідають за товари різної значимості для підприємства, а також іноді вирішувати конфлікти, що виникають через “подвійні лінії” підлеглості працівників товарних підрозділів: своєму менеджеру і функціональному.

Близькою до товарно-функціональної структури є ринкова-функціональна структура управління. Основна відмінність між ними полягає у створенні в підприємствах з ринково- функціональною орієнтацією маркетингу підрозділу по роботі з ринком. Обов'язки головного менеджера цього підрозділу дуже схожі з обов'язками керівника, що займається маркетингом окремого товару. До позитиву ринково-функціональної структури можна віднести той факт, що тут керівник по роботі з ринками у більшій мірі спрямовує діяльність підприємства на задоволення певної групи споживачів, завжди тримає в полі зору інтереси цільового ринку.

У багатьох західних корпораціях діють матричні структури управління. Як правило, матричні структури вводять великі корпорації, у яких виникає потреба делегувати повноваження по управлінню маркетингом на нижчі рівні організаційної системи.

За цієї структури призначається керівник по освоєнню якогось ринку певного товару, який наділяється правом розпоряджатися ресурсами, що йому

виділяються, і виконує інші функції, пов'язані із програмою. Крім того, в структуру управління вводяться відповідальні виконавці програмних заходів із числа керівників функціональних підрозділів груп. Вони знаходяться у подвійній підлеглості. З питань змісту роботи, строків виконання і результатів - підпорядковуються керівнику програми, а по всіх інших питаннях - вони підзвітні своїм постійним керівникам.

Подвійність підпорядкування може призводити до різних організаційних труднощів, а іноді і до конфліктних ситуацій. Тому тут особливо важливо встановити для працюючих чіткі межі повноважень і відповідальності, а також критерії оцінки їх роботи. При побудові організаційної структури управління маркетингової діяльності фірми важливо чітко уявляти межі, які охоплює маркетингова діяльність. Це має практичне значення для визначення взаємодії маркетингу з іншими функціями управління. В реальному житті всі функції управління тісно пов'язані, а маркетинг виступає як вихідний момент, або як передумова планування.

Список використаної літератури

1. Герчикова И.Н. Менеджмент. – М. ЮНИТИ, Банки и биржи, 1999. – 501 с.
2. Крлоф Б. Деловая стратегия. – М.: Экономика, 1991. – 239 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ НЕЙРОМАРКЕТИНГУ НА СПОЖИВАЧІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

ШКУЛЕПНА А.В.

Чернігівський національний технологічний університет

В маркетингу люди відіграють особливу роль, вони є споживачами всіх товарів і послуг, тому не дивно, що багато маркетологів почали вивчати своїх покупців та шукати механізми впливу на них. Концепцію нейромаркетингу вперше було розроблено в 1990-х роках психологами Гарвардського

університету в США. Нейромаркетинг (грец. Neuron - нерв і англ. market - ринок, збут) - комплекс прийомів, методів та технологій, що формується на перетині економічної теорії, нейробіології, психології та медицини [1]. Її суть полягає в тому, що більшість рішень людина приймає на підсвідомому рівні, використовуючи свої знання, спогади та набутий досвід. І є фактори, які мають надпотужний вплив на підсвідомість покупців.

Першим фактором, що можна виділити є дзеркальні нейрони. Особливість їх дії показує чому люди імітують поведінку інших людей на підсвідомому рівні. Вони працюють таким чином, що ми відображаємо емоції інших людей, або ж віддзеркалюємо їх. Наприклад радість інших людей у нас викликає посмішку, а фізичний біль змушує морщитися. Це пояснюється тим, що читаючи або спостерігаючи за іншими, ми подумки переживаємо ті ж самі емоції, чи здійснюємо їх.

Дзеркальні нейрони відсилають особливі сигнали до лімбічної системи - тієї області головного мозку, де утворюються емоції, які дозволяють нам відчувати себе на місці іншої людини [2]. Власне через їх дію ми здійснюємо імітацію купівельного вибору інших людей.

Через це, коли ми дивимось на гарні прикраси або певний одяг на інших людях, дзеркальні нейрони провокують в нас бажання отримати точно такі ж речі чи аксесуари.

Наступним фактором, що беззаперечно впливає на вибір про купівлю є соматичні маркери. Всі люди несвідомо керуються тільки «закладками», які вже існують в нашому мозку. Це можуть бути дитячі спогади, набуті знання, випадково побачена картинка, форма упаковки товару, її ціна. Перед купівлею будь-якого товару у покупця відбувається внутрішній монолог, що складається з ланцюга соматичних маркерів, і виглядає таким чином: «Купити воду Dasani? Нізащо, її виробляє Соса-Сола. Були слухи, що це є просто вода з-під крана з гучним ім'ям. Така вода мені не потрібна, мені потрібна особлива вода. Ось, наприклад, Iskidle. Її виробляє Данія. Не знаю, що означає Iskidle, проте, я пам'ятаю, що Данія - це країна фьордів, снігу і здорових людей, що катаються

на лижах в горах. Да і пляшка така прозора і схожа на бурульку, немов привезена з найчистіших гірських джерел. А вона дорога, але, мабуть, коштує цих грошей ... » [3]. Власне, на основі таких, надбаних протягом всього життя асоціаціях, негативних та позитивних, і базується вибір товару. Він відбувається таким чином: перед людиною постають певні варіанти, з яких потрібно обрати лише один, мозок відтворює всі знання, факти, емоції, спогади, що відбулися раніше, і на основі них видає «гарячі клавіші». Використавши них, було отримано інформацію, на основі якої й приймається рішення купувати товар або ні. Проте варто пам'ятати, що соматичні маркери це не просто набуті в юнацтві та дитинстві рефлекси. Кожного дня в нас створюються нові маркери, які поповнюють наш, й так великий, їхній запас. Взагалі, без них ми так і не змогли б самостійно прийняти рішення.

Крім внутрішніх факторів, що впливають на рішення про купівлю, ще є зовнішні. Кожна людина є соціально залежною і намагається бути максимально корисною соціуму, тому варто лише розповісти потенційним клієнтам якої мети хоче досягти фірма через нову акцію (наприклад, збір коштів на благодійність), та відразу знайдуться однодумці, які візьмуть в ній участь.

Яскравим прикладом стала благодійна акція проведена TOMS Shoes для покращення продажів взуття. Сенс цієї акції полягав в тому, що купуючи пару її взуття, ще одну пару фірма дарувала малозабезпеченим дітям. Після того, як клієнти дізналися про акцію, у фірмі відбувся бум продажів, покупці купили собі мільйони пар взуття, а діти отримали таку ж кількість взуття абсолютно безкоштовно.

А в 2014 році неабиякої популярності набув такий флешмоб, як Ice Bucket Challenge, його суть полягала в тому, що людина повинна була облити себе відром крижаної води і віддати десять доларів на благодійність, крім цього було необхідно передати естафету трьом іншим людям, які зробили б те саме, у разі відмови прийняти участь людина повинна була віддати на благодійність сто доларів. Він здобув популярність завдяки участі відомих особистостей, таких як: актор Він Дізель, глава The Walt Disney Company Боб Айгер, репер Dr. Dre,

засновник Facebook Марк Цукерберг, актор Роберт Дауні-молодший, засновник Microsoft Білл Гейтс, колишній Президент США Дж. Буш, актор Бенедикт Камбербетч, письменник Стівен Кінг та інших. В цій акції взяв участь і Чернігівський національний технологічний університет, метою цього заходу у ЧНТУ став збір коштів для маленького хлопчика, в якого лікарі виявили - гострий леймфобласний лейкоз.

Крім цього на рішення про купівлю впливають запахи. Маркетологи досить довго намагалися привернути увагу покупців використовуючи яскраву картинку. Спочатку візуальні образи сильно привертати увагу, але згодом люди звикли до цього і не реагувати на таку рекламу. Проте ефективність і запам'ятовуваність зображення можливо посилити в рази, якщо почати впливати на інші органи чуття, крім зору. Ця тактика має назву - сенсорний брендинг. Зараз маркетологи турбуються про те, щоб кожний продукт мав свій ароматний супровід. В Британії модельєр Томас Пінк став популярним, завдяки тому, що в його крамницях одягу завжди відчувається запах свіжовипраної бавовняної білизни. А авіакомпанія British Airways зробила так, щоб в салонах бізнес-класу відчувався запах лугових трав, це було зроблено для пасажирів, за для того, аби люди відчували себе як на прогулянці, а не в задушливому літаку. Що ж до кави Nescafe і арахісового масла, то баночки розроблялися таким чином, щоб, відкривши їх, покупець відразу відчував запах продукту.

У ресторанах фастфуду звабливий аромат розноситься по закладу не з гарячого гриля, а з аерозольного балончика з кодовою назвою RTX9338PJS, що насправді означає «аромат свіжоприготовленого чізбургера з беконом». Цей запах доноситься до ресторану через спеціальні труби. Також добре відомо, що аромат свіжої випічки може спровокувати відчуття голоду у споживачів, і вони, втрачаючи контроль над своїми бажаннями, забувають про список покупок, і починають накладати до корзини товари, які їм не потрібні, і взагалі їх не планували купувати коли збиралися до магазину.

Після ж купівлі товару на споживача починає впливати інший фактор - Дофамін. Він викликає відчуття благополуччя, заслуженої винагороди і

задоволення. Відколи було прийнято рішення про купівлю, починає вироблятися дофамін клітинами головного мозку, і через це настрій покращується. Адже після кожної покупки відбувається обдумування, яким же чином ця покупка відіб'ється на соціальному статусі. Вчені вияснили, що лобова частина кори головного мозку, чи десяте поле Бродмана (ПБ10), напряду пов'язане зі сприйняттям себе як, частини суспільства і свого статусу в ньому. Інакше кажучи, ми купуємо дорогі речі, тільки для того щоб підвищити соціальний статус.

Отже, в нейромаркетингу на споживачів впливають дві категорії факторів: внутрішні і зовнішні. Зараз ведуться дослідження в цьому напрямку. До внутрішніх належить робота головного мозку з її специфічними процесами, а до зовнішніх оточення покупця, що створює сприйняття середовища та його осмислення.

Список використаної літератури

1. Бойко О. Д. Політичне маніпулювання: навч. посіб. - К.: Академвидав, 2010. - 432 с.
2. Мартін Ліндстром / Buyology: Truth and Lies about Why We Buy - 2009 рік - 240 ст.
3. Роберт Чалдині / Психологія впливу - 2009 рік - 368 ст.

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

БОРОЗЕНЕЦЬ К.В.

Чернігівський інститут інформації,

бізнесу і права МІТУ ім. академіка Ю. Бугая

Сучасний стан логістики багато в чому визначається бурхливим розвитком і впровадженням в усі сфери інформаційно-комп'ютерних технологій. Реалізація більшості логістичних концепцій і систем була б неможливою без

використання швидкодіючих комп'ютерів, локальних обчислювальних мереж, телекомунікаційних систем та інформаційно-програмного забезпечення. Значення інформаційного забезпечення логістичного процесу настільки важливе, що багато фахівців виділяють особливу інформаційну логістику, яка має самостійне значення в бізнесі та управлінні інформаційними потоками і ресурсами [1].

Інформаційна логістика організовує потік даних, що супроводжують матеріальний потік, і є тією істотною для підприємства ланкою, яка пов'язує постачання, виробництво і збут. Вона охоплює управління всіма процесами переміщення і складування реальних товарів на підприємстві, дозволяючи забезпечувати своєчасну доставку цих товарів у необхідних кількостях, комплектації, якості з точки їх виникнення в точку споживання з мінімальними витратами й оптимальним сервісом.

Інформація виступає рушієм діяльності логістичної системи і тримає її відкритою - здатною пристосовуватися до нових умов.

Мета інформаційного забезпечення в логістиці полягає в тому, щоб отримати можливість управління, контролю і комплексного планування переміщення матеріального потоку.

Для того щоб інформація ефективно підтримувала логістичні процеси побудова логістичної інформаційної системи повинна спиратися на шість основних принципів:

1) Повнота і придатність інформації для користувача. Логістична інформаційна система повинна подавати інформацію в тому місці, того виду і повноти, що потрібна для виконання відповідних логістичних функцій і операцій.

2) Точність. Точність вихідної інформації має принципове значення для прийняття правильних рішень.

3) Своєчасність. Логістична інформація повинна надходити в систему менеджменту вчасно, як цього вимагають багато логістичних технологій, особливо заснованих на концепції «точно у термін».

4) Орієнтованість. Інформація в логістичній інформаційній системі повинна бути орієнтована на виявлення додаткових можливостей поліпшення якості продукції, сервісу, зниження логістичних витрат.

5) Гнучкість. Інформація, яка циркулює в логістичній інформаційній системі, повинна бути пристосованою до конкретних користувачів і мати найбільш зручний для них вигляд.

Придатний формат даних. Формат даних і повідомлень, застосовуваний у комп'ютерних і комунікаційних мережах логістичної інформаційної системи, повинен максимально ефективно використовувати продуктивність технічних засобів (обсяг пам'яті, швидкодію, пропускну здатність і т.д.).

Різноманітні інформаційні потоки, які циркулюють всередині і між елементами логістичної системи, між логістичною системою і зовнішнім середовищем, утворюють логістичну інформаційну систему.

Інформаційні системи в логістиці можуть створюватися з метою управління матеріальними потоками як на мікро-, так і на макрорівні.

На рівні окремого підприємства інформаційні системи, у свою чергу, поділяються на три групи: планові; диспозитивні (або диспетчерські); виконавчі (або оперативні).

Планові інформаційні системи створюються на адміністративному рівні управління і служать для прийняття довгострокових рішень стратегічного характеру. Диспозитивні інформаційні системи створюються на рівні управління складом або цехом і служать для забезпечення налагодженої роботи логістичних систем.

Відповідно до концепції логістики інформаційні системи, які належать до різних груп, інтегруються в єдину інформаційну систему підприємства. Розрізняють вертикальну і горизонтальну інтеграцію.

Вертикальною інтеграцією вважається зв'язок між плановою, диспозитивною і виконавчою системами за допомогою вертикальних інформаційних потоків.

Горизонтальною інтеграцією вважається зв'язок між окремими

комплексами завдань у диспозитивних і виконавчих системах за допомогою горизонтальних інформаційних потоків. В цілому переваги інтегрованих інформаційних систем можна сформулювати так:

- зростає швидкість обміну інформацією;
- зменшується кількість помилок в обліку;
- зменшується обсяг непродуктивної, «паперової» роботи;
- поєднуються раніше розрізнені інформаційні блоки.

Таким чином, побудова логістичної системи підприємства залежить від багатьох рівнів інформаційного забезпечення логістичного сервісу і мінімальної величини витрат.

Список використаної літератури

1. Пономарьова Ю.В. Логістика: Навчальний посібник: Вид. 2-ге., перероб. та доп. - К.: Центр навчальної літератури, 2005. - 328 с.
2. Глогусь О.В. Логістика: Навчальний посібник. - Тернопіль: Економічна думка, 1998. – 168 с.
3. Окландер О.М. Логістика: Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 346 с.

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СЕКТОРУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

КЛОЧКО А.А.

аспірант Львівського національного університету імені І.Франка

Функціонування держави безпосередньо пов'язано з виконанням публічних функцій, тобто впливом на суспільні процеси. Здійснення публічної влади тісно поєднується із трактуванням держави як соціально-політичної організації, що реалізує свою діяльність в інтересах суспільства. Останнім часом у ряді країн державу розглядають не стільки в ролі виразника публічної влади, «покровителя», скільки у вигляді публічної служби. Держава служить

суспільству і громадянам, їхнім інтересам підпорядковані всі державні функції [1; 2; 3]. Однак слід зазначити, що, скільки б не абсолютизували й не ідеалізували значення держави, вона всього лиш апарат, який створюється суспільством для вирішення будь-яких конкретних цілей.

Розглядаючи державу з точки зору теорії управління, В.І. Кноррінг [4] вказує на те, що вона є складною відкритою системою, котра володіє властивостями цілеспрямованої адаптації до мінливих умов зовнішнього і внутрішнього середовища і здатністю до самоврядування, саморегуляції свого розвитку. Керуючий вплив держави, як вищої ієрархічної структури, реалізується прямими зв'язками з керованою системою. Тільки держава забезпечує національну безпеку, охорону громадського порядку, розвиток фундаментальних наук, єдину систему енергопостачання і паливної бази, реалізує програми захисту навколишнього середовища. Держава як економічний суб'єкт і розпорядник бюджетних коштів здійснює прямий фінансовий вплив на особливо важливі галузі економіки, стимулюючи тим самим розвиток цільових комплексних програм економічного розвитку і визначаючи в цілому соціальну політику. Контроль виконання, адекватність реакції на керуючий вплив визначаються інформацією, що надходить каналами зворотного зв'язку.

В даний час склалися різні уявлення про причини державного регулювання економіки і сектора малого підприємництва. Відповідно до традиційної (неокласичної) теорії держава повинна втручатися в економіку, коли ринок не може ефективно розподіляти ресурси і у зв'язку з цим з'являються «провали» ринку. В рамках теорії вказується, що причиною «провалів» ринку є не лише монополія, але і наявність зовнішніх ефектів (екстерналій). Джерелами цих «провалів» також виступають, зокрема, неповнота інформації і високі витрати її здобуття, моральний ризик, протиріччя інтересів «принципал-агент». Тезі про здатність держави коректувати «провали» ринку протиставили висновок про «провали» держави, обґрунтований концепціями рентаорієнтованої поведінки і природи політики

взагалі.

Відповідно до неоінституціональної теорії Дж.Ю. Стігліц виділяє шість основних мотивів такого втручання, спрямованого на підтримку ефективності ринку за Парето: забезпечення конкурентного середовища, виробництво суспільних товарів, зменшення негативних побічних ефектів від діяльності економічних суб'єктів (екстерналій), існування неповних ринків, недосконалість інформації, заборона безробіття і інфляції [5; 6]. Окрім цього, він відзначає два напрями діяльності держави, які є важливими навіть в умовах досконалого ринку: перерозподіл доходів і патерналізм. Коли держава стає, по суті, найбільшим підприємцем, властиві їй функції регулювання можуть трансформуватися і приймати спотворені форми.

Неокласична теорія розглядає діяльність держави як екзогенний процес, як втручання в економіку і зводить її роль до виробництва суспільних благ і нейтралізації зовнішніх ефектів «провалів» ринку. На противагу даному підходу прибічники інституційної парадигми вказують на необхідність впливу держави на інституційне середовище в економіці, оскільки спонтанна селекція інститутів не завжди призводить до відбору кращих. Вона може укріплювати інститути, що перешкоджають суспільству. Прибічники ліберального напрямку скептично відносяться до можливостей вироблення галузевих пріоритетів економічного розвитку. Передбачається, що держава в сучасному постіндустріальному світі в принципі не може визначити, які сектори економіки будуть пріоритетними в середньостроковій і довгостроковій перспективах. До того ж потенціал стати лідером і «локомотивом» зростання національної економіки мають сьогодні практично всі сектори без винятку.

В кінці XX – початку XXI століть виникли глибинні зміни в реальній економіці, які обумовили перегляд уявлень про роль конкуренції і держави в еволюції економічних структур.

Виходячи з інтерсуб'єктивної природи економічної реальності слід парадигмально переосмислити уявлення, що склалися, про причини, цілі і механізми державного регулювання економіки, зокрема в секторі малого

підприємництва. Не дивлячись на те, що в умовах консенсусу Барселони, що прийшов на зміну Вашингтонському консенсусу, що довів свою неспроможність, загально визнаними стають функції держави по забезпеченню конкурентоспроможності національної економіки на основі створення умов для скорочення виробничих і трансакційних витрат. Проте зберігаються істотні розбіжності в інтерпретації значущості і ролі державного регулювання. Загальною вадою даних інтерпретацій залишається та обставина, що теорії, що розробляються, і концепції в рамках економічного мейнстріма спираються на методологію індивідуалізму і вузьке, індивідуалістичне трактування механізмів структуризації економічної реальності. У зв'язку з цим державне регулювання економіки і сектора малого підприємництва зазвичай розглядається як екзогенний, політичний процес втручання держави в економіку для усунення провалів ринку.

Змістовне прояснення причин державного регулювання пов'язане з визнанням того, що в економіці окрім відцентрових сил у формі конкуренції повинні діяти і доцентрові сили у формі кооперації і співпраці, держава покликана сприяти формуванню і успішній дії цих сил, підтримці їх продуктивного балансу за допомогою створення системи регулювання підприємницької діяльності, що відповідатиме реаліям.

Роль держави, як суб'єкта підприємницької активності, може бути різною і залежить від суспільних умов, ситуації, що складається в сфері ділової активності, і тих цілей, які ставить перед собою держава. Можна однозначно стверджувати, що ніде в сучасному світі підприємництво не може розвиватися без самої активної участі і підтримки держави. У всіх індустріально розвинених країнах державне регулювання присутнє в тих чи інших формах, масштабах і є найважливішим елементом ринкової економіки, при цьому форми державного впливу на економіку різні і змінюються в залежності від історичних традицій країни, умов розвитку економіки, національного характеру тощо [3; 82-83]. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність аналізу системи економічних функцій сучасної держави в ринковому господарстві, так як без

нього досить складно сформувати адекватне категоріальне уявлення про роль держави в розвитку підприємницької діяльності.

Сприяння розвитку національного підприємництва – це стрижень будь-яких економічних реформ. Посилення сприятливого бізнес-клімату стимулює економічне зростання, створення робочих місць, обумовлює позитивний вплив на залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій.

Сучасний розвиток підприємництва у країнах світу супроводжується наполегливим пошуком інструментів до розширення меж сприяння підприємницькому середовищу та діловій активності громадян. Це супроводжується намаганнями сформувати певний баланс між регуляторними практиками і господарською діяльністю економічних агентів на товарних ринках задля зростання привабливості ведення бізнесу в національній економіці.

Аналіз основних моделей взаємовідносин держави і суб'єктів господарювання дозволив сформулювати ряд принципів побудови взаємин держави і бізнесу в ринковій економіці: принцип поділу і специфікації прав власності і економічної влади між державою і бізнесом; принцип підтримки позитивних тенденцій розвитку бізнесу (створення сприятливих умов для вітчизняного товаровиробника, дрібного та малого бізнесу); принцип партнерства в виробленні ряду загальних «правил гри» на ринку і контроль за їх дотриманням; принцип гуманізму і надання спільної підтримки (співрегулювання) у вирішенні глобальних проблем; принцип різноманіття застосовуваних методів регулювання цих взаємовідносин залежно від цілей і завдань (санкції, заохочення, стимулювання і обмеження); принцип чіткого поділу прав і обов'язків сторін, що взаємодіють, відносна їх стабільність і мінімальна незалежність від індивідуальних особливостей носіїв влади; принцип «правової грамотності», котрий пов'язаний із знанням і обліком корпоративних норм, правил, які притаманні недержавним структурам, використання правових норм.

Підприємницьке середовища в Україні має суперечливий характер.

Глобальний економічний спад позбавив малий бізнес вигод економічного зростання, таких як зростання споживчого попиту, доступність кредитних ресурсів тощо. Як результат – втрачений доступу до зовнішніх ринків, їх звуження відбулося стрімке зниження економічної стійкості вітчизняних підприємств і фінансових установ, значно скоротилась купівельна спроможність громадян на внутрішньому ринку. Це зумовило потребу в прямій підтримці ринку, зростанні міри впливу державного регулювання. Визнання цього безумовно спонукає до реалізації низки управлінських заходів, котрі будуть спрямовані на просування політики реформ із розвитку підприємництва і бізнес-клімату в Україні.

Активізація підприємництва та зростання масштабів і ефективності функціонування підприємницького сектору є одним з головних чинників позитивних структурних змін та модернізації національного господарства, становлення нових ресурсів економічного поживлення, підвищення якості життя населення. Розвиток підприємництва також веде до інституційної перебудови суспільства на основі поширення економічної свободи та становлення «середнього класу» як підґрунтя соціальної стабільності.

Трансформація бізнес-середовища досягла нового етапу свого розвитку в Україні. Соціально-економічний вплив малого і середнього підприємництва на економіку країни став співмірним із таким впливом у розвинутих країнах світу. Сукупний сегмент мікро-, малого та середнього підприємництва забезпечує до 67% зайнятості громадян та понад половину обсягів продукції, що виробляється у країні. Також внесок мікро-, малого та середнього підприємництва складає майже половину від усіх податкових надходжень до державного бюджету. Поряд із цим, зберігається висока динаміка впливу результатів нововведень у сфері регулювання і стимулювання ведення бізнесу на активізацію підприємництва та стрімкого формування сприятливого економічного середовища. Інтенсивно зростає рівень ділової культури серед підприємств.

Це дозволяє стверджувати, що мале підприємництво в Україні поступово

стає рушієм соціально-економічного розвитку. Проте розкриття його якісного потенціалу залишається заручником вад реалізації державної політики у сфері розвитку підприємництва. Державі, як організаторові, в процесі взаємодії з малим підприємництвом належить особлива роль. Впливаючи на формування бізнес-середовища, вона виконує системорегулюючу роль і повинна сприяти розвитку найбільш перспективних напрямів підприємницької діяльності, виробляючи комплекс заходів, котрі сприятимуть адаптації суб'єктів малого підприємництва до постійно змінних умов.

Список використаної літератури:

1. Moodysson, J., Zukauskaitė, E. Institutional Conditions and Innovation Systems: On the Impact of Regional Policy on Firms in Different Sectors. *Regional Studies*. 2014. V. 48. 1.
2. Algan, Y. Cahuc, P. Trust, growth, and well-being: New evidence and policy implications. In: Ph. Aghion, S.N. Durlauf (eds.) *Handbook of economic growth*, Vol. 2 A. Amsterdam and San Diego : Elsevier, North-Holland. 2014. pp. 49–120.
3. Передумови та пріоритети реформування державної політики розвитку підприємництва в Україні. – К.: НІСД, 2014 – 73 с.
4. Кнорринг, В.І. Теорія, практика та мистецтво искусство управління [Текст]: Учебник для вузов. - 3-е изд., изм. и доп. / В.И. Кнорринг - <http://padabum.com/d.php?id=76753>
5. Стиглиц, Дж.Ю. Экономика государственного сектора: пер. с англ. / Дж.Ю. Стиглиц. М. : Изд-во МГУ ; ИНФРА-М, 1997. 412 с.
6. Stiglitz, J.E. *The great divide*. N.Y. : W.W. Norton & Co, 2015.